

STRATEGIA ROZWOJU GMINY NADARZYN NA LATA 2023-2030

- projekt do konsultacji społecznych -

Nadarzyn, czerwiec 2023 r.

Opracowanie:

Athon Partner Consulting - Mariusz Malinowski

Zespół badawczy:

mgr Mariusz Malinowski

mgr Michał Marciniak

Adnotacja:

Usuwanie barier i zapewnienie dostępności dla wszystkich obywateli, w tym przede wszystkich osób doświadczających trudności w mobilności czy percepcji, stanowi jedno z kluczowych zadań państwa urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Dokument został opracowany zgodnie z Wytycznymi dotyczącymi realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027 i Standardami dostępności dla polityki spójności 2021-2027 mając na uwadze dostosowane dla osób z niepełnosprawnością wzroku tekst LSR nie został wyjustowany.

Spis treści

WPROWADZENIE.....	5
ROZDZIAŁ I. SYNTEZA DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ GMINY	5
Wnioski z diagnozy uwarunkowań sytuacji społecznej gminy	6
Wnioski z diagnozy uwarunkowań gospodarczych gminy	10
Wnioski z diagnozy uwarunkowań przestrzenno-środowiskowych gminy	10
ROZDZIAŁ II. ANALIZA SWOT – WSKAZANIE KLUCZOWYCH CZYNNIKÓW I BARIER ROZWOJU GMINY	13
ROZDZIAŁ III. WIZJA ROZWOJU GMINY PO PRZEPROWADZENIU STRATEGICZNYCH DZIAŁAŃ.....	17
ROZDZIAŁ IV. CELE STRATEGICZNEGO ROZWOJU GMINY NADARZYN	18
Cel strategiczny 1. Wzrost jakości życia mieszkańców	18
Cel strategiczny 2. Wielofunkcyjny rozwój gospodarczy.....	19
Cel strategiczny 3. Wzrost atrakcyjności rekreacyjnej i wypoczynkowej.....	19
ROZDZIAŁ V. KIERUNKI STRATEGICZNEGO ROZWOJU GMINY NADARZYN	20
ROZDZIAŁ VI. SPÓJNOŚĆ KIERUNKÓW ROZWOJU GMINY Z KIERUNKAMI WYNIKAJĄCYMI Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH	26
ROZDZIAŁ VII. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII	28
ROZDZIAŁ VIII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	29
ZAŁĄCZNIK 1. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWEJ GMINY NADARZYN	30
1.1. Informacje ogólne	31
1.2. Budżet gminy	33
1.3. Demografia i procesy ludnościowe	35
1.4. Pomoc społeczna	39
1.4.1. Beneficjenci pomocy społecznej	41
1.4.2. Pomoc finansowa w postaci zasiłków	42
1.4.4. Program wspierania rodzin	44
1.4.5. Świadczenia i usługi opiekuńcze.....	46
1.4.6. Działalność profilaktyczna (GKRPA oraz Pełnomocnik Wójta ds. uzależnień).....	47
1.5. Bezpieczeństwo publiczne i ochrona zdrowia	48
1.6. System edukacji.....	52
1.7. Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy	55
1.8. Kultura i sport	57
CZĘŚĆ 2: DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ GMINY NADARZYN	65

2.1. Gospodarka lokalna	65
2.2. Rynek pracy	69
CZĘŚĆ 3: DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWEJ GMINY NADARZYN	72
3.1. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	72
3.2. Infrastruktura i środowisko	78
Gospodarka mieszkaniowa.....	78
3.2.2. Infrastruktura drogowa i komunikacja	80
3.2.3. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna.....	83
3.3. Ochrona środowiska.....	84
3.3.1. Jakość powietrza.....	84
3.3.2. Utylizacja wyrobów zawierających azbest	87
3.4. Gospodarka odpadami komunalnymi	88
3.5. Odnawialne źródła energii.....	90
ZAŁĄCZNIK 2. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY NADARZYN	94
1. Wprowadzenie	95
2. Struktura funkcjonalno-przestrzenna – stan obecny	95
3. Rozwój zabudowy i polityka przestrzenna	95
4. Rozwój sieci komunikacyjnej i powiązań funkcjonalnych	97
5. Ochrona środowiska przyrodniczego i ochrona przeciwpowodziowa	99
6. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie	100
7. Obszary strategicznej interwencji, funkcjonalne i problemowe w dokumentach krajowych i wojewódzkich.....	101

WPROWADZENIE

Niniejszy rozdział stanowi wprowadzenie do dokumentu pokazując strukturę Strategii Rozwoju Gminy Nadarzyn

Strategia Rozwoju Gminy Nadarzyn na lata 2023-2030 (zwana dalej Strategią) jest strategicznym dokumentem gminy wyznaczającym kierunki rozwoju w perspektywie najbliższych lat do 2030 roku. Takie podejście jest spójne z perspektywą budżetu unijnego na lata 2021-2027 plus okres wydatkowania n+3, czyli okres trzech kolejnych lat do 2030 roku. Takie określenie czasu obowiązywania strategii umożliwia efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, takimi jak: środowisko przyrodnicze i kulturowe, zasoby ludzkie, infrastrukturalne, czy środki finansowe oraz stanowi formalną podstawę do przygotowania i oceny wniosków o finansowanie zadań ze źródeł zewnętrznych.

Strategia to kluczowy dokument programowania rozwoju lokalnego, stanowiący zapis misji i wizji rozwoju gminy wraz z etapami jej realizacji, czyli określonymi celami strategicznymi. Strategia stanowi długookresowy plan działania, wyznacza kierunki i priorytety działania, które są niezbędne dla realizacji przyjętych zamierzeń rozwojowych. Ustalenia zawarte w Strategii wyznaczają politykę rozwoju społeczno-gospodarczego na kolejne lata, do których będzie należało przede wszystkim zapewnienie jak najlepszych warunków życia mieszkańców gminy oraz tworzenie sprzyjających podstaw dla dalszego rozwoju gospodarczego.

W ostatnich latach sukcesywnie wzrasta znaczenie gminy Nadarzyn w obszarze podwarszawskim, jako miejsca prężnie rozwijającego się społecznie, gospodarczo i zaspokajającego potrzeby mieszkańców. Gmina Nadarzyn stała się atrakcyjnym miejscem do rozwijania działalności gospodarczych, czy osiedlania się. Dzięki m.in. pozyskiwanym funduszom zewnętrznym rozbudowywana jest infrastruktura społeczna, komunikacyjna i techniczna. Pobliskość m.st. Warszawy oraz dogodne położenie względem dróg krajowych i wojewódzkich przyczyniło się do wzrostu ludności na terenie gminy oraz wzrostu jej konkurencyjności względem innych gmin w powiecie.

Strategia jest spójna z dokumentami planistyczno-strategicznymi obowiązującymi w gminie. Strategia gminna uwzględnia również ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze przyjętej uchwałą nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 r. Efektywna implementacja założeń Strategii usprawni i przyspieszy proces pozyskiwania środków europejskich w okresie programowania środków unijnych na lata 2021-2027.

Pracę nad Strategią rozpoczęto w IV kwartale 2021 r., kiedy to Rada Gminy Nadarzyn przyjęła uchwałę w sprawie przystąpienia do opracowania Strategii Rozwoju Gmin Nadarzyn na lata 2022-2030 (uchwała Nr XLVI.597.2021 z dnia 24 listopada 2021 r.). Zastosowana procedura dotycząca opracowania Strategii uwzględnia wszystkie akty prawne mające wpływ na jej przeprowadzenie, w tym ustawę z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz ustawę z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Strategia opracowana została zgodnie z przepisami art. 10e ust. 2-4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

ROZDZIAŁ I. SYNTEZA DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ GMINY

Niniejszy rozdział opisuje syntezę wniosków poczynionych w ramach przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej oraz przestrzenno-środowiskowej gminy Nadarzyn

Przeprowadzona diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzenno-środowiskowej stanowi załącznik nr 1 do Strategii. Na podstawie przeprowadzonej diagnozy w ww. obszarach scharakteryzowano potencjały gminy oraz wskazano deficyty i potrzeby rozwojowe. Diagnoza Gminy opracowana została na bazie materiałów dostarczonych przez Urząd Gminy Nadarzyn oraz danych pozyskanych z Głównego Urzędu Statystycznego. W większości przypadków analizie poddano lata 2014-2020, odpowiadające ostatniemu okresowi programowania funduszy europejskich. Wnioski z przeprowadzonej diagnozy w formie opisu zaprezentowano poniżej.

Wnioski z diagnozy uwarunkowań sytuacji społecznej gminy

Gmina Nadarzyn, położona w południowo-zachodniej części województwa mazowieckiego, jest jedną z sześciu gmin powiatu pruszkowskiego. Jest również jedną z gmin wchodzących w skład miejskiego obszaru funkcjonalnego Warszawy i tzw. aglomeracji warszawskiej. W skład gminy wchodzi 15 sołectw: Kajetany, Krakowiany, Młochów, Nadarzyn I, Nadarzyn II, Parole, Rozalin, Rusiec, Stara Wieś, Strzeniówka, Szamoty, Urzut, Kostowiec, Walendów, Wola Krakowiańska i Wolica.

Gmina zajmuje obszar 7 343,76 ha, co stanowi niemal 30% powierzchni powiatu pruszkowskiego, a zamieszkuje ją - zgodnie z danymi Urzędu Gminy (stan na 31 grudnia 2021 r.) 14 910 mieszkańców, co stanowi 8,7% ludności powiatu. Średnia gęstość zaludnienia gminy w 2021 r. wynosiła 195 osób/km² i zwiększyła się o 17 osób/km² w stosunku do roku 2016. Według danych na koniec 2021 r. w sołectwach gminy było 5 907 gospodarstw domowych (o 194 więcej niż w 2020 r.).

Liczba mieszkańców gminy corocznie wzrasta. W latach 2016-2021 liczba mieszkańców wzrosła o 12,1%, a w latach 2002 – 2021 o prawie 40%, co świadczy o wysokim potencjale społecznym i gospodarczym gminy. Zachodzące zmiany demograficzne, które są charakterystyczne dla całej Polski, powiatu oraz województwa mazowieckiego, wskazują na szybki przyrost liczby ludności znajdującej się w wieku poprodukcyjnym. Analizując współczynnik obciążenia demograficznego w gminie w latach 2016-2020 odnotowano wzrost tego wskaźnika o 2,5 punktu procentowego. Polityka senioralna w gminie realizowana jest na podstawie Lokalnej Strategii Polityki Senioralnej Gminy Nadarzyn na lata 2018-2025¹. Aktywną rolę w realizacji gminnej polityki senioralnej odgrywa Gminna Rada Seniorów oraz Stowarzyszenie Seniorów Gminy Nadarzyn, a także instytucje samorządowe tj. Nadarzyński Ośrodek Kultury i Biblioteka Publiczna Gminy Nadarzyn. Działają one na rzecz poprawy dostępności oferty kulturalnej dla seniorów, wzmacniają ich aktywność społeczną, a także zapewniają alternatywne formy spędzania czasu wolnego.

Wzrost liczby ludności w gminie Nadarzyn wynika przede wszystkim z przyrostu naturalnego oraz dodatniego salda migracji, które w ostatnich latach utrzymuje się na wysokim poziomie. Jest to pozytywny proces i silna strona gminy. Nie bez znaczenia w tym kontekście pozostaje fakt przynależności gminy do Aglomeracji Warszawskiej obejmującej Warszawę i jej przedmieścia oraz obszary podmiejskie stolicy. Atrakcyjność miejscowości zlokalizowanych w gminach znajdujących się pod Warszawą sprawia, że większość młodych ludzi osiedla się w gminach sąsiadujących ze stolicą. Atrakcyjność tej gminy i pełnienie funkcji „sypialnianej” względem stolicy sprawia, że w gminie od wielu lat utrzymuje się wysokie dodatnie saldo migracji. Jednakże napływ ludności wymusza realizację nowych inwestycji, które mają zapewnić odpowiednie warunki do życia i zaspokajania podstawowych potrzeb mieszkańców (np. rozwój mieszkalnictwa, infrastruktury technicznej, edukacyjnej, komunikacyjnej).

¹ Zob. Lokalna Strategia Polityki Senioralnej Gminy Nadarzyn na lata 2018-2025, załącznik nr 1 do uchwały Nr XXXIX.485.2017 Rady Gminy Nadarzyn z dnia 28 grudnia 2017 r.

W Gminie odnotowuje się systematyczny spadek liczby rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej (w latach 2016-2020 nastąpił spadek o 151 osób na 10 tys. ludności). Świadczy to o poprawiającej się sytuacji życiowej mieszkańców gminy. Beneficjenci pomocy społecznej korzystają ze wsparcia finansowego i niefinansowego. Główne powody korzystania z pomocy społecznej to niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie i ubóstwo. Polityka rozwoju Gminy powinna zatem wesprzeć te grupy odbiorców, aby minimalizować skutki ich marginalizacji, czy wykluczenia społecznego. Ważne w kontekście dalszego rozwoju społecznego będzie zwrócenie szczególnej uwagi na osoby zależne, osoby z niepełnosprawnością, bezrobotne czy ubogie.

Polityka wspierania rodzin na terenie Gminy funkcjonuje dobrze. Program wspierania rodzin realizuje szereg działań na rzecz rodziny znajdującej się w kryzysie, zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności opiekuńczo-wychowawcze lub w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Polityka wspierania rodzin przyjmuje kilka aspektów, do których zaliczane są głównie udzielanie pomocy w formie dożywiania, czy wsparcie asystenta rodziny. Systematycznie spada liczba rodzin i osób korzystających z pomocy na dożywianie. W 2021 r. 26 rodzin, w tym 38 osób dorosłych i 32 dzieci skorzystało z tej formy pomocy. Ze wsparcia asystenta rodziny korzystało 6 rodzin; odnotowano 13 rodzin pełniących funkcję rodzin zastępczych, w których przebywało 19 dzieci.

Wśród osób korzystających z pomocy społecznej dużą grupę stanowią osoby z niepełnosprawnością. W 2021 r. z powodu niepełnosprawności przyznano łącznie 74 rodzinom pomoc w formie zasiłków. Liczba udzielanej pomocy w formie usług opiekuńczych od 5 lat przyjmuje tendencję wzrostową, a sytuacja demograficzna i procesy starzenia się społeczeństwa mogą wpłynąć na znaczny wzrost liczby ludności potrzebującej takiej formy pomocy w przyszłości. Zarówno samorząd lokalny jak i instytucje działające na terenie Gminy, w kontekście rozwoju gminy, powinny zwrócić szczególną uwagę na tę grupę beneficjentów. Wskazane są działania wzmacniające dostępność osób niepełnosprawnych do kultury, edukacji i rekreacji. Rozwój Gminy w tym obszarze powinien zatem dążyć do aktywnego włączenia tych osób w życie społeczne Gminy.

Nadzór ustawowy nad bezpieczeństwem i porządkiem publicznym sprawują Komisariat Policji w Nadarzynie (KPP w Pruszkowie), Straż Gminna oraz jednostki OSP Nadarzyn i OSP Młochów. Wszystkie te podmioty ściśle współpracują z samorządem, instytucjami oświatowymi, wychowawczymi i kulturowymi w celu ochrony zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców gminy. W kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego gminy zasadne i pożądane będzie wspieranie działań tych instytucji, umacnianie ich struktur oraz aktywne włączanie w procesy edukacyjne i profilaktyczne.

Na terenie Gminy funkcjonuje Samodzielny Publiczny Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej w Nadarzynie, w ramach którego prowadzony jest Ośrodek Zdrowia w Nadarzynie oraz Ośrodek Zdrowia w Młochowie. Dodatkowo, w Kajetanach działa nowoczesny kompleks diagnostyczno-leczniczo-rehabilitacyjny w dziedzinie otorynolaryngologii, audiologii i foniatrii oraz rehabilitacji - Światowe Centrum Słuchu Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu i Międzynarodowe Centrum Słuchu i Mowy. Placówka zapewnia kompleksowe leczenie, m.in. głuchoty oraz głębokiego niedosłuchu, wad wrodzonych i nabytych oraz zaburzeń głosu i mowy. W placówce wykonywanych jest od 15 tys. do ponad 21 tys. procedur chirurgicznych rocznie. Na szczególną uwagę zasługuje wszczepienie dotychczas ok. 12 tys. implantów słuchowych, co sytuuje placówkę w światowej czołówce. W przychodniach otolaryngologów, audjologów, foniatrów, logopedów, psychologów, inżynierów klinicznych oraz techników udzielają i przeprowadzają rocznie ponad 200 tys. konsultacji i badań. System opieki zdrowia jest rozwinięty, co zaspokaja potrzeby mieszkańców w dostępie do podstawowej opieki medycznej. Z uwagi na występujące okresowe zagrożenia (konsekwencje pandemii COVID-19, wysoka

inflacja, trwający od lutego 2022 r. konflikt zbrojny w Ukrainie itp.) polityka społeczna rozwoju Gminy powinna także uwzględniać cel ochrony zdrowia psychicznego oraz podejmować działania profilaktyczne w zakresie ochrony zdrowia, zarówno fizycznego jak i psychicznego.

W Gminie znajduje się liczne placówki publiczne oświatowe, które zlokalizowane są w miejscowościach Nadarzyn, Rusiec, Młochów, Kostowiec i Wola Krakowiańska oraz placówki niepubliczne. Sieć ogólnodostępnych publicznych przedszkoli i oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych uzupełniona jest placówkami niepublicznymi. Gmina jest organem prowadzącym dla: placówki opieki nad dziećmi do lat 3: Gminny Żłobek nr 1 "Zaczarowany Ogród" w Ruści, publicznych przedszkoli: Publiczne przedszkole w Nadarzynie, Publiczne przedszkole w Wolicy, oraz Publiczne przedszkole w Młochowie, dwóch oddziałów przedszkolnych funkcjonujących przy Szkole Podstawowej w Kostowcu i przy Szkole Podstawowej w Woli Krakowiańskiej oraz szkół podstawowych: SP im. w. Doroszewskiego w Nadarzynie, SP im. św. Stanisława Kostki w Kostowcu, SP im. Bł. Ks. B. Markiewicza w Woli Krakowiańskiej, zespołów szkolno-przedszkolnych: zespół szkolno-przedszkolny w Młochowie oraz Zespół szkolno-przedszkolny im. Marii Skłodowskiej-Curie w Ruści, LO im. Jana Pawła II w Nadarzynie. Gmina jest również organem rejestrowym dla niepublicznych placówek oświatowych². Przy ul. Żółwińskiej w Nadarzynie mieści się Liceum Ogólnokształcące im. Jana Pawła II przy ul. Żółwińskiej. W budynku liceum siedzibę ma również Niepubliczna Szkoła Muzyczna I Stopnia w Nadarzynie. Znaczna część młodzieży z terenu gminy Nadarzyn uczęszcza jednak do szkół ponadpodstawowych położonych poza granicami gminy, w szczególności na terenie Warszawy i Pruszkowa. Gminne placówki oświatowe zapewniają bieżące potrzeby realizacji obowiązku szkolnego dla dzieci, przedszkola publiczne - uzupełnione siecią przedszkoli niepublicznych - zapewniają miejsca dla wszystkich dzieci z terenu Gminy.

Środki niezbędne na realizację zadań oświatowych, w tym na kształcenie, wychowanie, opiekę oraz bieżące utrzymanie szkół i placówek oświatowych pokrywane są z dochodów gminy. W 2020 r. szeroko rozumiane wydatki na oświatę - w tym również gminny żłobek wyniosły 41,3 mln zł (co stanowiło 35,7% wydatków bieżących gminnego budżetu). W 2020 r. subwencja oświatowa dla gminy Nadarzyn wyniosła 19,5 mln zł, co oznacza, że zabezpieczyła wydatki oświatowe tylko w ok. 49%. Do wydatków bieżących na szeroko rozumianą oświatę należy doliczyć także wydatki majątkowe – w 2020 r. była to kwota ponad 721 tys. zł.

Działalność organizacji pozarządowych w kontekście rozwoju społecznego stanowi istotne źródło pobudzania aktywności społecznej, kulturalnej i sportowej. Współpraca samorządu z lokalnymi organizacjami realizowana jest na podstawie corocznie uchwalanego Programu współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Doświadczenia z ostatnich lat pokazują, że szeroka i aktywna działalność organizacji społecznych przyczynia się do rozwoju społecznego mieszkańców gminy. Wspiera aktywność fizyczną

² Opiekuna Dziennego, ul. Wiśniowa, Opiekuna dziennego, pl. Poniatowskiego, Niepublicznego Żłobka „Alicja” w Rozalin, ul. przemysłowa 68, Niepublicznego Żłobka „Jupiś”, Nadarzyn, ul. wiśniowa 26, 05-830 Nadarzyn, Niepublicznego Żłobka „Bajkowy Lasek”, Stara Wieś, ul. Sympatyczna 3, 05-830 Nadarzyn, Przedszkola Niepublicznego "Maluch", ul. Komorowska 20, 05-830 Nadarzyn, przedszkola niepublicznego "smyk", ul. graniczna 10, 05-830 Nadarzyn, Przedszkola Niepublicznego "Jupik", ul. wiśniowa 26, 05-830 Nadarzyn, Niepublicznego Przedszkola "Kubuś", Rogalin, ul. przemysłowa 68, 05-831 Młochów, Przedszkola niepublicznego "nadzieja" zgromadzenia siostrzeczki miłosierdzia, Walendów, ul. Nad Utratą 30, 05-830 Nadarzyn, Przedszkola Niepublicznego Siostr Rodziny Maryi, Kostowiec, ul. M.F. Dymman 9, 05-831 Młochów Niepublicznego Przedszkola "Bajkowy Lasek", Stara Wieś, ul. sympatyczna 3, 05-830 Nadarzyn przedszkola niepublicznego "7 krasnoludków", ul. kasztanowa 88, 05-831 Młochów, Niepublicznego Przedszkola Językowo-Sportowego „Minionki”, ul. Komorowska 63, 05-830 Nadarzyn, Niepublicznej Szkoły Podstawowej „Pitagoras”, ul. wiśniowa 26, 05-830 Nadarzyn.

najmłodszych, zapewnia alternatywę spędzania wolnego czasu w sposób bezpieczny. Przyczynia się do minimalizowania negatywnych skutków pandemii (izolacji domowej, stanów depresyjnych, wzmożonej aktywności internetowej i czasu spędzanego na grach komputerowych, przeciwdziała negatywnym skutkom zdrowotnym, tj. nadwaga i otyłość itp.) oraz pobudza mieszkańców do realizacji wspólnych inicjatyw społecznych. W kontekście dalszego sprawnego funkcjonowania współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi potrzebna jest realizacja wspólnych przedsięwzięć oraz dalsze wspieranie organizacji w podejmowanych przez nie działaniach. Pozwoli to na stworzenie kolejnych możliwości aktywnego włączenia przedstawicieli organizacji pozarządowych w budowanie partnerstw sektorowych.

Społeczno-kulturalną aktywność mieszkańców gminy wspiera i animuje Nadarzyński Ośrodek Kultury, przez realizację zadań w dziedzinie wychowania, edukacji i upowszechniania kultury oraz komunikacji społecznej. Działalność merytoryczna NOK adresowana jest do odbiorców w różnym wieku, o różnych potrzebach i zainteresowaniach. Celem działania NOK jest rozwijanie i zaspokajanie potrzeb kulturalnych mieszkańców, prowadzenie różnych form edukacji kulturalnej i wychowania poprzez sztukę oraz upowszechnianie i promocja kultury lokalnej. NOK mieści się w Nadarzynie jednak prowadzi również zajęcia w klubach i świetlicach rozlokowanych w innych częściach Gminy. W tym samym budynku, co NOK mieści się również Biblioteka Publiczna Gminy Nadarzyn, która posiada również filię w Młochowie oraz Punkt Konsultacyjny (Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych) i Straż Gminna.

W Gminie prężnie działa Gminny Ośrodek Sportu w Nadarzynie, który realizuje zadania statutowe w oparciu o bazę sportową, w skład której wchodzi przede wszystkim: stadion sportowy i hala widowiskowo-sportowa przy ul. Żółwińskiej, obiekty sportowe przy SP Nadarzyn, kompleksy boisk „Orlik 2012” w Ruścu i Kostowcu oraz Sekcja Strzelecko-Obronna w Rozalinie. Na uwagę zasługują również inne tereny sportowo-rekreacyjne, takie jak siłownie zewnętrzne w Młochowie, Nadarzynie, Strzeniówce, Walendowie, Szamotach, Wolicy oraz Parolach.

Gmina oferuje również mieszkańcom Kompleks Basenów Letnich w Strzeniówce. Na szczególną uwagę zasługuje funkcjonujące w Starej Wsi boisko wielofunkcyjne z torem rolkarskim, pumtrack, flowpark oraz altana z miejscem na ognisko. Kompleks basenów letnich w Strzeniówce Gminnego Ośrodka Sportu jest pierwszym tego typu obiektem na Mazowszu. Kompleks basenów jest częścią terenów rekreacyjnych z urokliwym brzozowym mini parkiem, placem zabaw dla dzieci, parkiem do ćwiczeń fitness oraz boiskami do piłki plażowej.

Powyższe placówki aktywnie włączają się w proces podnoszenia aktywności obywatelskiej i stanowią centra rozwoju kultury, rekreacji, sportu i wypoczynku. W wielu swoich działaniach, zajęciach i sekcjach zrzeszają mieszkańców gminy w różnym wieku. Przyczyniają się do budowania solidnego, prężnie działającego i odpowiedzialnego społeczeństwa. Jest to ważne w kontekście realizacji założeń polityki rozwoju gminy, powiatu i województwa. Stworzenie odpowiednich warunków do życia wynika także z dostępności do kultury i rekreacji, które Gmina realizuje na wysokim poziomie. Dostępność do kultury i stworzenie możliwości rozwoju sportowego jest istotnym elementem świadczącym o atrakcyjności regionu pod względem zamieszkania. Uwarunkowania te sprzyjają osiedlaniu się, nawiązywaniu pozytywnych relacji społecznych oraz wzmacnianiu kapitału społecznego regionu. Realizacja polityki społecznej w kontekście rozwoju kulturalnego i sportowego gminy na kolejne lata powinna być zatem kontynuowana na wysokim poziomie tak jak do tej pory, a wraz z nowymi potrzebami i wyzwaniami powinna być rozbudowywana i dostosowywana do potrzeb różnych grup odbiorców.

Wnioski z diagnozy uwarunkowań gospodarczych gminy

Gmina posiada sprzyjające warunki do zakładania działalności gospodarczych na terenie gminy, o czym świadczy wzrost wskaźnika dotyczącego osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Na koniec 2021 roku w gminie zarejestrowanych było 3,2 tys. przedsiębiorców, z czego 2,4 tys. stanowiły osoby fizyczne prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą. Dobrą sytuację gospodarczą oraz kondycję nadarzyńskich firm potwierdzają wskaźniki rejestrowania nowych działalności gospodarczych i podmiotów wykreślanych z rejestru REGON na 10 tys. ludności. W analizowanych latach systematycznie zwiększa się dysproporcja podmiotów nowo powstałych w stosunku do podmiotów likwidowanych. Najwięcej firm działa branżach: handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna. Wraz z rozwojem gospodarczym wzrasta konkurencyjność regionu, tym samym odnotowuje się wzrost średniego wynagrodzenia brutto. W 2021 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Gminie wynosiło 6773,28 zł, co odpowiada 112,90% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Na koniec grudnia 2021 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Pruszkowie zarejestrowanych było 180 osób bezrobotnych, w tym 100 kobiet. W wyniku sytuacji epidemicznej odnotowano znaczny wzrost liczby osób bezrobotnych (+70 osób), jednakże w 2021 r. liczba osób poszukujących pracę uległa zmniejszeniu o 51. Wskaźnik liczby osób bezrobotnych na terenie gminy nie powrócił do wielkości sprzed pandemii, co może świadczyć o potrzebie monitorowania sytuacji osób poszukujących pracy na lokalnym rynku. Również w kontekście napływu ludności ukraińskiej rynek pracy powinien być stale monitorowany, gdyż w chwili obecnej ludność ukraińska stanowi potencjał pracowniczy, ale też może powodować wzrost liczby osób bezrobotnych w gminie. Analizując powyższe dane można wskazać, że w dalszym ciągu należy podejmować działania w celu podniesienia skuteczności aktywnego stymulowania zatrudnienia, aby ułatwić mieszkańcom znalezienie satysfakcjonującej pracy.

Wnioski z diagnozy uwarunkowań przestrzenno-środowiskowych gminy

Atutami decydującymi o dużej atrakcyjności lokalizacyjnej gminy Nadarzyn dla funkcji mieszkaniowych, gospodarczych i rekreacyjno-wypoczynkowych jest przede wszystkim jej położenie w niewielkiej odległości od Warszawy oraz bliskość terenów rekreacyjnych, sąsiedztwo terenów leśnych (las i tereny zielone zajmują prawie 22% powierzchni gminy), a także bardzo korzystne połączenia komunikacyjne, bardzo dobra i stale rozbudowywana infrastruktura techniczna, w tym drogi, media, czy obiekty użyteczności publicznej. Gmina pełni także funkcję „sypialnianą” dla m.st. Warszawy oraz wzrasta jej rola jako miejsca rekreacji i wypoczynku. W okresie wiosenno-letnim liczba ludności zdecydowanie zwiększa się ze względu na użytkowników działek letniskowych, których w gminie Nadarzyn jest niemal 7 tys.

Na koniec 2022 r. w gminie obowiązywało 122 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, pokrywających większość obszaru gminy. Obowiązującym dokumentem strategicznym w zakresie polityki przestrzennej gminy jest Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Nadarzyn przyjęte uchwałą nr XLII/420/2014 Rady Gminy Nadarzyn z dnia 26 marca 2014 r. i uchwałą nr XXI.262.2016 Rady Gminy Nadarzyn z dnia 31 sierpnia 2016r. Ponad połowa terenów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego dotyczy zabudowy mieszkaniowej.

Utrzymujący się od wielu lat wzrost liczby mieszkańców w Gminie oraz szybki rozwój gospodarczy powoduje stały wzrost liczby nieruchomości, budynków i oddawanych do użytkowania mieszkań.

Wymusza na samorządzie podejmowanie kolejnych działań inwestycyjnych tj. zaspokojenie potrzeb komunikacyjnych, infrastruktury technicznej i rekreacyjnej, zwiększenie dostępności do edukacji i oferty kultury.

Gmina posiada cenne obszary objęte prawnymi formami ochrony przyrody i objęte formami ochrony zabytków, a także rozległe tereny zielone. Pośród prawnych form ochrony przyrody na terenie gminy występują: Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu, rezerwaty (Młochowski Grąd i Młochowski Łęg), pomniki przyrody, w tym aleje i drzewa parkowe stanowiące pozostałości po dawnych założeniach krajobrazowych. Obszary przyrodniczo-turystyczne położone są z dala od głównej trasy (drogi ekspresowej S8) w rejonie południowym i północnym gminy. Na terenie gminy zlokalizowane są ogródki działkowe w Wolicy, Nadarzynie, Kajetanach i Walendowie.

Położenie Gminy przy trasie Warszawa-Katowice oraz niewielka odległość od trasy Warszawa-Kraków stwarzają możliwość szybkiego i łatwego dojazdu do Łodzi, Wrocławia, Katowic i Krakowa, zaś niewielka odległość od Warszawy otwiera drogi na całą Polskę. Drogi gminne na bieżąco są modernizowane i rozbudowywane. Dostosowywana jest infrastruktura drogowa do potrzeb mieszkańców Gminy. Samorząd podejmuje sukcesywne inwestycje w budowę nowego oświetlenia ulicznego oraz kolejne ścieki piesze i rowerowe. Wiele inwestycji realizowanych jest w ramach pozyskanych środków zewnętrznych, w których pozyskiwaniu i rozliczaniu Gmina może szczycić się bardzo dobrymi wynikami. Wszystkie podejmowane inwestycje infrastrukturalne mają na celu podniesienie jakości świadczonych usług, zapewnienie możliwości rozwoju gminy, a także zaspokojenie potrzeb mieszkańców w osiedlaniu się i poprawie ich bezpieczeństwa drogowego. Wraz z rozwojem układu komunikacyjnego rozbudowywana jest sieć tras rowerowych (obecnie gmina posiada ponad 40 km tras rowerowych), co pozytywnie wpływa również na zwiększenie aktywności fizycznej i zdrowotnej mieszkańców gminy³. Odpowiednia infrastruktura rowerowa umożliwi rozwój rekreacji, wpływa na poprawę środowiska naturalnego, jakość powietrza, a także zapewnia atrakcyjność roweru, jako środka transportu.

W gminie Nadarzyn sprawnie funkcjonuje komunikacja zbiorowa, działają liczne połączenia autobusowe. Gmina wychodząc na przeciw swoim Mieszkańcom w 2020 uruchomiła sześć bezpłatnych linii autobusowych na terenie Gminy Nadarzyn⁴. Linie te mają na celu przewiezienie Mieszkańców z okolicznych wsi znajdujących się na terenie Gminy do centrum przesiadkowego P+R Nadarzyn z którego to odjeżdżają do Warszawy linie 711, 733 a z przystanku Węzeł Nadarzyn dodatkowo autobus linii 703.

Pod względem infrastruktury technicznej najlepiej rozwinięta jest sieć wodociągowa, z której korzysta większość mieszkańców (ponad 13,5 tys. osób). Dostęp do sieci gazowej posiada ponad 12 tys. mieszkańców. Z sieci kanalizacyjnej korzysta niewiele ponad 9 tys. mieszkańców gminy. Należy jednak zaznaczyć, że od 2010 roku następuje ciągły wzrost dostępności do wszystkich tych sieci. Wg. danych GUS na koniec 2020 r. 79% mieszkańców gminy korzystało z oczyszczalni ścieków. W ramach rozwoju strategicznego gminy wskazane są inwestycje w rozbudowę oczyszczalni ścieków w Nadarzynie, Walendowie, Kostowcu, Młochowie. Gmina posiada również opracowaną dokumentację projektową

³ Definicja „trasy rowerowe” została przyjęta w Standardach infrastruktury rowerowej w województwie mazowieckim, przyjętych uchwałą Zarządu Województwa Mazowieckiego nr 1100/333/22 z dnia 28 czerwca 2022 r.

⁴ LINIA NR 1 - P+R Nadarzyn - Stara Wieś- P+R Nadarzyn, LINIA NR 2 - P+R Nadarzyn – Rusiec - P+R Nadarzyn, LINIA NR 3 P+R Nadarzyn – Parole (przez Rusiec, Młochów, Krakowiany, Wola Krakowiańska) - P+R Nadarzyn, LINIA NR 4 P+R Nadarzyn – Urzut (przez Młochów, Rozalin) - P+R Nadarzyn, LINIA NR 5 P+R Nadarzyn – Stara Wieś - Rusiec - P+R Nadarzyn, LINIA NR 6 P+R Nadarzyn –Rusiec - Stara Wieś - P+R Nadarzyn.

nowej oczyszczalni ścieków, która docelowo obsługiwać będzie mieszkańców Woli Krakowiańskiej i Krakowian. Stacje Uzdatniania Wody (SUW) dostępne są Nadarzynie, Młochów-Bieliny, Walendowie i Woli Krakowiańskiej. Aktualnie SUW Młochów-Bieliny jest rozbudowywane.

W Gminie do dnia dzisiejszego zdołały zachować się obiekty historyczne, które stanowią dziedzictwo kulturowe obszaru w skali lokalnej i ponadlokalnej. Do wspomnianego wcześniej dziedzictwa należą, m.in. pozostałości dawnych założeń dworsko-parkowych oraz sąsiadujących założeń folwarcznych, obecne zarówno w postaci układów urbanistycznych, jak i pojedynczych obiektów budowlanych. Najcenniejsze i najstarsze, zlokalizowane w Nadarzynie, Młochowie i Rozalinie, zostały objęte ochroną prawną jako zabytki wpisane do rejestru zabytków. Inne obiekty uznane za cenne w środowisku kulturowym ze względu na walory historyczne, artystyczne, naukowe lub stan zachowania zostały objęte ochroną, jako obiekty wpisane do wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków. Do obiektów o dużym znaczeniu kulturowym zaliczyć należy krzyże i kapliczki przydrożne, podkreślające tożsamość religijną mieszkańców obszaru oraz pomniki i tablice pamiątkowe na rynku w Nadarzynie.

Gmina należy do strefy mazowieckiej, w której w wyniku przeprowadzonych badań rocznej oceny jakości powietrza odnotowano przekroczenia zanieczyszczeń pyłem zawieszonym PM₁₀ w skali dobowej oraz pyłem zawieszonym PM_{2,5} w skali rocznej, a także benzo(a)pirenem w pyłe zawieszonym PM₁₀ (w skali rocznej). W związku z odnotowanymi przekroczeniami dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń w powietrzu opracowany został Program ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu. Celem realizacji programu jest osiągnięcie wielkości stężeń poniżej poziomów dopuszczalnych i docelowego poprzez redukcję emisji 44% dla PM₁₀, 57% dla PM_{2,5}, 69% dla benzo(a)pirenu oraz 27% dla dwutlenku azotu. W Programie zostały określone konkretne działania, które zobowiązane są podjąć wszystkie samorządy w województwie mazowieckim, aby zakładane rezultaty zostały osiągnięte. Wśród zadań podstawowych wskazano, przede wszystkim ograniczenie niskiej emisji poprzez wymianę źródeł ciepła na bardziej ekologiczne, czyszczenie ulic „na mokro” i zakaz używania dmuchaw, edukację ekologiczną mieszkańców, kontrolę przestrzegania przepisów, poprzez coroczne sprawozdania z podejmowanych działań, a dla gmin, w których wymiana kotłów nie przyniesie wystarczającego efektu ekologicznego lub z których napływ powinien być zmniejszony: zwiększenie powierzchni zieleni.

Oprócz zanieczyszczeń powietrza spowodowanych głównie nadmiernym ruchem komunikacyjnym oraz antropologiczną działalnością człowieka występują inne zagrożenia dla zdrowia mieszkańców gminy Nadarzyn. W gminie zewidencjonowano łącznie 2888,62 mg, a usunięto zaledwie 404,86 mg wyrobów zawierających azbest. W związku z tym konieczne są dalsze działania samorządu, które w sposób efektywny przyczynią się do utylizacji zewidencjonowanego azbestu. Z kolei w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi w gminie Nadarzyn odnotowuje się systematyczny wzrost ilości odpadów zebranych selektywnie. W 2020 r. stosunek zebranych odpadów selektywnie do odpadów zmieszanych wyniósł 52,3%, podczas gdy w 2017 r. wynosił on zaledwie 16,2%. W 2020 r. odebrano od mieszkańców 5929,17 t odpadów segregowanych oraz 5 400,99 t odpadów zmieszanych. Mieszkańcy gminy Nadarzyn systematycznie podejmują działania na rzecz ochrony środowiska w zakresie racjonalnej gospodarki odpadami komunalnymi, co potwierdza, że edukacja ekologiczna realizowana w gminie przynosi pożądane skutki.

Również w zakresie wykorzystywania odnawialnych źródeł energii na terenie gminy wzrasta liczba nowych inwestycji wykorzystujących naturalne zasoby do produkcji elektryczności. Rozwój odnawialnych źródeł energii jest bardzo intensywny w ostatnich latach. Zarówno indywidualni

mieszkańcy gminy jak i samorząd podejmują działania w zakresie ograniczenia niskiej emisji poprzez instalacje paneli fotowoltaicznych oraz pasywne budownictwo wykorzystujące wiele materiałów budowlanych oraz technologii, w jakich można wznosić energooszczędne konstrukcje.

Wdrożenie i realizacja programów ochrony środowiska jest kluczowym zadaniem w obszarze środowiskowym. Potencjał przyrodniczy i kulturowy stanowi ważny obszar budowania kapitału społecznego i gospodarczego. Gmina jest atrakcyjnym miejscem do zamieszkania z uwagi na wysokie walory przyrodnicze, które zapewnia swoim mieszkańcom. Zlokalizowanie gminy w otoczeniu lasów stwarza warunki „odpoczynku” od warszawskiego zgiełku i ruchu ulicznego.

Budżet gminy kształtuje się corocznie na poziomie blisko 150 mln zł, dzięki czemu Gmina realizuje działania inwestycyjne odnoszące się do zapewnienia podstawowych potrzeb mieszkańców gminy zgodnie z przepisami o samorządzie gminnym. Największą część (czyli ponad 64%) w dochodach gminy stanowią dochody własne - przede wszystkim z podatków i opłat, udziały w podatkach dochodowych od osób fizycznych (PIT) i prawnych (CIT) – oraz dochody z majątku gminy. Analiza wydatków budżetowych pokazuje, że najwięcej wydatków pochłania oświata, znaczny udział ma także transport i łączność oraz administracja publiczna, również duża część finansów przeznaczona jest na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska oraz rolnictwo i łowiectwo. Źródłem finansowania zadań inwestycyjnych oraz zabezpieczenie wkładu własnego – w przypadku zadań realizowanych z udziałem środków europejskich – stanowią dochody własne gminy, uzyskane dotacje, a także zewnętrzne źródła finansowania w postaci emisji obligacji. Warto wskazać, że gmina corocznie otrzymuje prestiżowe nagrody pokazujące dobre zarządzanie funduszami samorządowymi. W rankingu gmin Województwa Mazowieckiego 2022 roku zorganizowanym przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej Centrum Mazowsze, gmina zajęła drugie miejsce, w kategorii gmin wiejskich. Ranking został przygotowany przez Główny Urząd Statystyczny⁵.

ROZDZIAŁ II. ANALIZA SWOT – WSKAZANIE KLUCZOWYCH CZYNNIKÓW I BARIER ROZWOJU GMINY

Niniejszy rozdział opisuje analizę SWOT odnoszącą się do obszaru gminy

Analiza SWOT (ang. *Strengths, Weakness, Opportunities, Threats*) jest jedną z metod określania rozwoju diagnozowanego obszaru, ponieważ uwydatnia mocne i słabe strony oraz przedstawia szanse i zagrożenia, jakie mogą wystąpić w środowisku lokalnym. Mocne strony to atuty diagnozowanego obszaru, słabe strony to słabości, bariery i wady analizowanego obszaru. Z kolei szanse określają dodatkowe okoliczności pociągające za sobą korzystne zmiany, a zagrożenia – okoliczności, które negatywnie wpływają na plan rozwoju gminy. Szczegółowe opracowanie analizy SWOT jest ważnym etapem procesu planowania strategicznego, ponieważ jest to punkt wyjściowy dla stawianych celów strategicznych oraz podejmowanych w przyszłości działań społecznych.

Tabela 1 Analiza SWOT uwarunkowań społeczno-gospodarczych Gminy Nadarzyn

Wymiar społeczny	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- wzrost liczby mieszkańców, - wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym, - utrzymujące się dodatnie saldo migracji,	- wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym (wzrastający współczynnik obciążenia demograficznego), - utrzymująca się liczba osób korzystających z

⁵ Z wynikami rankingu można zapoznać się [wyniki-rankingu-gmin-województwa-mazowieckiego-2022-r](#)

- dodatnie saldo przyrostu naturalnego, - wzrastający wskaźnik dochodu na 1 mieszkańca, - spadek liczby osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, - spadek liczby rodzin i osób korzystających z pomocy na dożywianie, - funkcjonowanie od 2012 roku Straży Gminnej i aktywna działalność w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego, - dostępność Komisariatu Policji w Nadarzynie (KPP Pruszków) - zaspokojenie potrzeb mieszkańców w dostępie do systemu edukacji - zapewnienie dostępu do żłobków i przedszkoli, - dobrze rozwinięta działalność organizacji pozarządowych, - dobra współpraca samorządu z NGO, - aktywna działalność instytucji kultury i sportu, - dobrze rozwinięty system rekreacyjno-sportowy, - aktywna działalność w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych na rozwój aktywności społecznej, - działalność UTW i sprawnie działające stowarzyszenia senioralne - wysokie miejsce gminy w rankingu „Gmina dobra do życia”, - największy spadek liczby przyznawanych zasiłków rodzinnych w gminie w porównaniu z innymi gminami w powiecie, - wolniejszy wzrost współczynnika obciążenia demograficznego osobami starszymi w gminie w porównaniu z innymi gminami w powiecie, - funkcjonowanie aplikacji „Mój Nadarzyn” oraz Mobilnego Miasteczka Ruchu Drogowego	zasiłków celowych, - wzrost liczby osób uprawnionych do korzystania z usług opiekuńczych, - wzrost liczby rodzin wymagających pomocy asystenta rodziny, - wzrost liczby dzieci przebywających w rodzinach zastępczych, - wzrost liczby osób wymagających wsparcia w postaci pracy socjalnej, - przewidywany wzrost liczby osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej - brak funkcjonowania komisariatu policji 24 h - ograniczona liczba miejsc w żłobkach jak i przedszkolach - ograniczona dostępność do podstawowej opieki medycznej
SZANSE	ZAGROŻENIA
- rozwój polityki senioralnej i dostępność środków zewnętrznych wsparcia dedykowanego na ten obszar aktywności gminy i jej mieszkańców, - poprawa warunków życia mieszkańców, - rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych,	- wzrost liczby osób starszych, w wieku poprodukcyjnym, - pogłębiające się problemy ubóstwa i bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, - izolacja społeczna osób starszych, zależnych i z niepełnosprawnością,

- realizacja działań na rzecz osób z niepełnosprawnością i osób zależnych, - rozwój aktywizacji społecznej mieszkańców, - dalszy rozwój placówek edukacyjnych – zwiększenie ich liczby (żłobków, przedszkoli, szkół)	- rosnące koszty modernizacji, remontów i utrzymania infrastruktury społecznej, - bierna postawa mieszkańców, ograniczone potrzeby integracji społecznej - rosnące koszty związane ze starzeniem się społeczeństwa (koszty pobytu w domach pomocy społecznej, koszty usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych)
Wymiar gospodarczy	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- wysoki wskaźnik przedsiębiorczości (systematyczny rozwój gospodarczy), - wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gosp. - wzrost średniego wynagrodzenia, - spadek liczby bezrobotnych osób w szczególnych grupach na rynku pracy, - efektywna realizacja aktywnych programów rynku pracy, - poprawiająca się sytuacja społeczna i życiowa mieszkańców, - współpraca gminy w ramach ZIT WOF, nowe możliwości finansowe dla rozwoju gminy,	- wysoki wskaźnik osób długotrwale bezrobotnych, - przewidywany wzrost liczby bezrobotnych kobiet w wyniku napływu uchodźców z Ukrainy, - występujące deficyty pracownicze w wielu branżach gospodarki,
SZANSE	ZAGROŻENIA
- napływ dużych przedsiębiorców na tereny inwestycyjne gminy - efektywniejsze wykorzystanie walorów przyrodniczych do rozwoju przedsiębiorczości, - efektywniejsza promocja produktów regionalnych, - możliwości jakie daje wdrożenie w JST idei Smart City i Smart Villages dzięki współfinansowaniu zewnętrznych środków pomocowych - możliwość pozyskania środków pomocowych na realizację projektów modernizacji zieleni oraz przyjaznej przestrzeni publicznej	- nasilenie barier ograniczających aktywność zawodową osób ze szczególnymi potrzebami, - wzrost cen, spadek siły nabywczej pieniądza - uwarunkowania zewnętrzne związane ze zmniejszeniem wpływu z podatków - bliskość Warszawy w kontekście atrakcyjniejszej oferty pracy i kulturalnej
Wymiar przestrzenno-środowiskowy	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- dobra lokalizacja gminy (blisko Warszawy, przy trasie drogi ekspresowej S8), - dobrze rozwinięta sieć dróg powiatowych i wojewódzkich,	- umiarkowana jakość powietrza, - zły stan techniczny niektórych dróg gminnych, - niewystarczający odsetek inwestowania w odnawialne źródła energii w gosp. prywatnych

- bieżąca modernizacja i remonty dróg gminnych, - rozwój OZE na terenie gminy, - prowadzenie edukacji ekologicznej w gminie, - wzrost ilości odpadów ulegających biodegradacji i segregacji, - poprawiający się stan budynków użyteczności publicznej, - poprawiający się stan nawierzchni drogowej na terenie Gminy, - stały rozwój i realizacja projektów inwestycyjnych, służących poprawie życia mieszkańców (rozbudowa sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, remonty dróg, parking Parkuj i Jedź), - realizacja wielu projektów w obszarze rozwoju infrastrukturalnego i przestrzennego, - wysoki wskaźnik objęcia gminy MPZP, - rozbudowa tras rowerowych, - szybki wzrost liczby nowych inwestycji mieszkaniowych, rozwój budownictwa, - opracowywanie i realizacja programów w zakresie ochrony środowiska, - dbałość mieszkańców o ochronę środowiska (wzrost odpadów segregowanych), - rozwój obiektów turystyczno-rekreacyjnych, - duża ilość lasów i terenów zielonych, - szlaki piesze i rowerowe, - występowanie obszarów cennych przyrodniczo (rezerваты), - funkcjonowanie PSZOK przy ul. Turystycznej	- niewystarczająca infrastruktura techniczna w stosunku do rozwijającej się sieci nowych osiedli i zabudowy jednorodzinnej (sieć kanalizacyjna), - niewystarczająca realizacja polityki usuwania azbestu w stosunku do ilości jego występowania, - występowanie nielegalnych wysypisk odpadów komunalnych, - brak źródeł dofinansowania do inwestycji OZE w budynkach użyteczności publicznej,
SZANSE	ZAGROŻENIA
- możliwość współfinansowania projektów rozwojowych ze środków europejskich w nowej perspektywie finansowej 2021-2027 - wzrost zaludnienia, rozwój biznesu – wzrost przychodów z podatków lokalnych - poprawa jakości infrastruktury drogowej zarówno dróg gminnych publicznych i dróg wewnętrznych, jak i dróg powiatowych znajdujących się na terenie Gminy - efektywna polityka senioralna, - możliwość pozyskania środków dotacyjnych na	- ograniczające zdolność do inwestowania w rozwój przestrzenno-funkcjonalny, - niewystarczający poziom wiedzy i informacji mieszkańców na temat możliwości pozyskania środków na OZE, wymianę pieców itp.

procesy rewitalizacyjne - efektywny rozwój gminy w wyniku aktywnej działalności w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych,	
--	--

Źródło: opracowanie własne

ROZDZIAŁ III. WIZJA ROZWOJU GMINY PO PRZEPROWADZENIU STRATEGICZNYCH DZIAŁAŃ

Niniejszy rozdział opisuje wizję stanu obszaru po przeprowadzeniu działań strategicznych (planowany efekt wdrożenia Strategii)

Na podstawie wyników analizy SWOT sformułowano wizję rozwoju Gminy. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu działań strategicznych zrealizowana zostanie poprzez cele szczegółowe oraz przedsięwzięcia rekomendowane do wsparcia w ramach środków własnych gminy i funduszy zewnętrznych. Celem jest nie tylko rozwój Gminy pod względem gospodarczym, ale rozwój kapitału społecznego jej mieszkańców. Istotnym aspektem dalszego rozwoju jest aktywizacja społeczna mieszkańców.

Zadaniem wizji jest pozytywne oddziaływanie na procesy rozwojowe. Wizja umożliwia skoncentrowanie wysiłków planistycznych i realizacyjnych na określonej wiązce celów i działań realizacyjnych. Tak więc wizja rozwoju (generalny cel kierunkowy) to zestaw względnie trwałych dążeń władz gminy, na które powinny być przede wszystkim zorientowane działania realizacyjne.

Wizja rozwoju gminy Nadarzyn

Gmina Nadarzyn stanowi nowoczesny i ekologiczny obszar, który na kanwie stabilnego i wielofunkcyjnego rozwoju społeczno-gospodarczego stwarza mieszkańcom możliwość wysokiej jakości życia, poprzez rozwój infrastruktury społecznej, komunikacyjnej, technicznej i środowiskowej.

Z kolei misja rozwoju Gminy do 2030 r. odnosić się będzie do obszarów wdrożenia działań strategicznych:

Misja rozwoju gminy Nadarzyn

- ❖ Gmina jest zasobna ekonomicznie, stawia na stabilny i wielofunkcyjny rozwój społeczno-gospodarczy oraz dba o ochronę środowiska naturalnego,
- ❖ Gmina realizuje politykę dostępności poprzez zapewnienie dostępności architektonicznej i komunikacyjnej do obiektów użyteczności publicznej,
- ❖ Gmina zapewnia odpowiednie warunki do zamieszkania, wypoczynku, pracy i zakładania własnych działalności gospodarczych,
- ❖ Gmina dba o rozwój aktywności społecznych różnych grup społecznych poprzez realizację projektów społecznych oraz rozbudowę infrastruktury rekreacyjnej.

Zrównoważony rozwój (*ang. sustainable development*) to proces zmian społecznych, gospodarczych i środowiskowych, który prowadzony w określonym horyzoncie czasowym, zapewnia równowagę

między zyskami i kosztami rozwoju w kontekście życia przyszłych pokoleń. Zrównoważony rozwój Gminy dotyczy uwarunkowań społecznych, gospodarczych, środowiskowych i przestrzennych. Realizacja zaplanowanych działań służyć ma wzmocnieniu zrównoważonego rozwoju gminy we wszystkich wskazanych obszarach. Istotnym składnikiem zrównoważonego rozwoju jest przede wszystkim spójność społeczna. Rozwój jako podstawowy aspekt działania politycznego stanowi wiodący cel działań politycznych prowadzonych na różnych szczeblach sprawowania władzy (krajowej, lokalnej, międzynarodowej). Rozwój bowiem jest czynnikiem decydującym o sukcesie politycznym, społecznym i gospodarczym. Jednak skutki rozwoju, nad którym nie mamy kontroli, mogą być dotkliwe, zatem celem polityki rozwoju gminy jest w dużym stopniu nie tylko stymulowanie rozwoju, ale i równocześnie sterowanie nim w takim zakresie, aby przeciwdziałać niekorzystnym zjawiskom, które mogłyby mu towarzyszyć. Celem nadrzędnym działań samorządowych będzie poprawa poziomu życia mieszkańców poprzez zrównoważony rozwój. Poniżej sformułowano cele strategiczne, operacyjne i działania w obszarze strategii rozwojowej.

ROZDZIAŁ IV. CELE STRATEGICZNEGO ROZWOJU GMINY NADARZYN

Niniejszy rozdział opisuje cele strategiczne oraz odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom gminy Nadarzyn i mieszkańców mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzenno-środowiskowej Gminy określone zostały potencjały i deficyty gminy w analizowanych obszarach, które określiły w analizie SWOT rozwój diagnozowanego obszaru. Na podstawie analizy SWOT powstała wizja i misja dalszego rozwoju gminy. Z kolei misja rozwoju gminy stała się podstawą do wyznaczenia celów strategicznych. Zaprezentowane poniżej cele strategiczne zapewnić mają rozwój gminy w obszarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym.

Cel strategiczny 1. Wzrost jakości życia mieszkańców

Realizacja tego celu zakłada następujące cele operacyjne:

- 1) Rozwój infrastruktury technicznej na terenach zurbanizowanych.
- 2) Wzrost komunikacyjności gminy poprzez rozbudowę sieci komunikacyjnej.
- 3) Rozwój infrastruktury rekreacyjnej na terenach rozwijających się społecznie.
- 4) Wzrost ilości lub jakości świadczonych usług społecznych,

Główne wyzwania: realizacja celu strategicznego 1. zakłada wzrost jakości życia mieszkańców poprzez rozbudowę i modernizację przede wszystkim sieci kanalizacyjnej, wodociągowej i drogowej. Celem priorytetowym gminy są inwestycje techniczne, które są konieczne z uwagi na rozbudowywany system mieszkalnictwa oraz nowe tereny inwestycyjne powstające na terenie gminy. Wyposażenie terenów inwestycyjnych w niezbędną infrastrukturę techniczną przyciągnie nowych inwestorów, wpłynie pozytywnie na rozwój przedsiębiorczości, a przede wszystkim zapewni mieszkańcom odpowiednie warunki do zamieszkania. Oprócz inwestycji typowo technicznych widoczna jest potrzeba wzmocnienia i dalsza rozbudowa infrastruktury rekreacyjnej, sportowej i edukacyjnej. Z uwagi na stały wzrost liczby nowych mieszkańców gmina zobowiązana jest do rozbudowy systemu edukacyjnego. Stąd konieczność rozbudowy istniejących placówek oświatowych w miejscowościach, gdzie odnotowuje się największy wzrost liczby nowych mieszkańców. Wraz z infrastrukturą edukacyjną wzrasta potrzeba rozbudowy infrastruktury rekreacyjnej i sportowej. Stworzenie odpowiednich warunków do uprawiania sportu, rekreacji, miejsc wypoczynku i spędzania czasu wolnego podniesie jakość życia różnych grup społecznych na terenie gminy. Rozbudowa tras

rowerowych stanowi istotne zadanie, które również z uwagi na zrównoważony rozwój komunikacyjny jest pożądanym zadaniem strategicznym do realizacji w kolejnych latach.

Odpowiednia infrastruktura, która zapewnia dostęp architektoniczny oraz komunikacyjny umożliwi przeciwdziałanie wykluczeniom społecznym grup defaworyzowanych. Budowa Zespołu Usług Medycznych zakłada realizację polityki dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami. Zespół Usług Medycznych to trzymodułowy budynek powstający na działce przy ul. Granicznej w Nadarzynie. Jest zlokalizowane w pobliżu centrum przesiadkowego Parkuj i Jedź, co nie tylko umożliwi dogodne zaparkowanie auta, ale również ułatwi dojazd osobom korzystającym z komunikacji publicznej.

Zaplanowane działania w ramach celu strategicznego mają przede wszystkim zaspokajać podstawowe potrzeby mieszkańców Gminy. Ich realizacja przyczyni się do wzmocnienia konkurencyjności gminy pod względem zamieszkania, życia, zakładania i prowadzenia własnych działalności gospodarczych. Rolą samorządu jest zaspokojenie tych potrzeb.

Cel strategiczny 2. Wielofunkcyjny rozwój gospodarczy

Realizacja tego celu zakłada następujące cele operacyjne:

- 1) Stwarzanie odpowiednich warunków do rozwoju działalności gospodarczych.
- 2) Wzmocnienie działań na rzecz integracji i współpracy sektorowej.
- 3) Tworzenie przyjaznych warunków dla rozwoju biznesu ze szczególnym uwzględnieniem społecznie odpowiedzialnego biznesu o wysokim zapotrzebowaniu na wysoko wykwalifikowanych pracowników.
- 4) Wzmocnienie konkurencyjności gminy pod względem gospodarczym.

Główne wyzwania: realizacja celu strategicznego 2. zakłada wzrost gospodarczy Gminy poprzez stworzenie odpowiednich warunków do rozwoju działalności gospodarczych, inwestowania, rozwoju odpowiedzialnego biznesu oraz wzmocnienie i rozszerzenie działalności w ramach budowania integracji międzysektorowej.

W tym zakresie Gmina realizuje wiele działań, które w kontekście dalszego rozwoju gminy powinny być kontynuowane. Dostosowywanie oferty i możliwości inwestycyjnych przyciągnie nowych inwestorów. Dogodność komunikacyjna (rozbudowany system dróg) jest dodatkowym atutem do rozwoju przedsiębiorczości w regionie. Bardzo istotnym warunkiem rozwoju gospodarczego gminy jest ukazanie walorów i potencjałów regionu.

Zaplanowane działania w ramach celu strategicznego 2. mają przede wszystkim zaspokajać podstawowe potrzeby dalszego rozwoju gospodarczego gminy Nadarzyn. Ich wzmocnienie i rozbudowa stanowią będą o konkurencyjności gminy w obszarze mazowieckim, w powiecie pruszkowskim. Realizacja zaplanowanych działań ma na celu także osiągnięcie celu strategicznego działania województwa w zakresie budowania konkurencyjności i innowacyjności Mazowsza.

Cel strategiczny 3. Wzrost atrakcyjności rekreacyjnej i wypoczynkowej

Realizacja tego celu zakłada następujące cele operacyjne:

- 1) Ochrona środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego
- 2) Wykorzystanie walorów środowiskowych i kulturowych w rozwoju rekreacji
- 3) Zwiększenie liczby i jakości dostępnych obiektów rekreacyjnych

- 4) Poprawa jakości oraz dostępności oferty kulturalnej, rozrywkowej i sportowej pozwalającej na atrakcyjny wypoczynek.

Główne wyzwania: realizacja celu strategicznego 3. zakłada (przy silnym i aktywnym wroście społeczno-gospodarczym) realizację wielu działań w obszarze uwarunkowań środowiskowych, a także w obszarze ochrony dziedzictwa i kultury regionalnej. Potencjały i walory przyrodnicze, które występują na terenie gminy Nadarzyn, będą objęte szczególną uwagą. Realizacja projektów w zakresie ochrony środowiska (np. regulacja początkowego biegu rzeki Utrata czy budowa zbiorników retencyjnych) ma stanowić zadania, które pozytywnie wpłyną na ochronę przyrody. Wykorzystanie atrakcyjności lasów, rzeki i terenów działkowych ma stanowić potencjał do rozwoju rekreacji letniskowej i wypoczynku. Rozwój funkcji rekreacyjnych to również potencjał rozwojowy gminy w aspekcie przedsiębiorczości. Rozbudowa istniejącej infrastruktury rekreacyjnej oraz budowa nowych miejsc wypoczynku i rekreacji stanowić będzie wzmocnienie uwarunkowań społecznych, ale także wpłynie na polepszenie wizerunku gminy jako miejsca atrakcyjnego pod względem rekreacyjnym. Zagospodarowanie kompleksów leśnych (we współpracy z Lasami Państwowymi, Nadleśnictwem Chojnów) poprzez budowę tras rowerowych oraz tras rowerowych i edukacyjnych wpłynie także na wzmocnienie działań w obszarze ochrony zdrowia i zaspokojenia potrzeb mieszkańców w dostępie do środowiska przyrodniczego.

Realizowane stale działania w przedmiocie rozbudowy terenów rekreacyjnych i wypoczynkowych na obszarze całej gminy przyczynią się do wzmocnienia wizerunku gminy, jako miejsca sprzyjającego wypoczynkowi. Jednym ze zrealizowanych działań w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego otwarcie wyremontowanej oficyny zachodniej w Młochowie⁶, który stanowi obecnie nową ofertę kulturalną dla mieszkańców wraz z planowanymi remontami rozszerzy się oferta kulturalna dla mieszkańców gminy, co wzmocni również potencjał społeczny regionu.

Zaplanowane działania w ramach celu strategicznego 3. mają przede wszystkim na celu rozwoju usług rekreacyjnych i wypoczynkowych na terenie Gminy, która będzie oparta w dużej mierze na wykorzystaniu istniejącego potencjału środowiskowego i przyrodniczego. Gmina Nadarzyn również pod względem przestrzenno-środowiskowym ma dążyć do zaspokajania potrzeb mieszkańców w dostępie do przyrody, środowiska i miejsc atrakcyjnych wypoczynkowo.

ROZDZIAŁ V. KIERUNKI STRATEGICZNEGO ROZWOJU GMINY NADARZYN

Niniejszy rozdział zawiera kierunki interwencji strategicznego rozwoju gminy Nadarzyn, czyli konkretne przedsięwzięcia i zadania do realizacji.

Zaplanowane działania do realizacji określone mianem kierunków interwencji to wykaz przedsięwzięć, które gmina zamierza zrealizować do roku 2030. Są to kierunki działań prowadzonych dla osiągnięcia celów strategicznych. W poniższych zestawieniach znajdują się również oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.

Założone ramy finansowe planowanych inwestycji w ramach strategii rozwoju i źródła ich finansowania będą na bieżąco analizowane. Gmina zakłada aktywne uczestnictwo w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania zaplanowanych przedsięwzięć. Jednakże głównymi źródłami finansowania zaplanowanych zadań będą środki własne gminy. Podstawowymi źródłami finansowania zewnętrznych projektów strategicznych będą:

⁶ Pałac w Młochowie został wybudowany w latach 1804-1810 dla Walentyna Faustyna Sobolewskiego, szambelana Stanisława Augusta i senatora- kasztelana Księstwa Warszawskiego. Park w 2009 roku został poddany pełnej rewaloryzacji. Otwarcie wyremontowanej oficyny kultury odbyło się 7 grudnia 2022 r.

- Fundusze Europejskie na lata 2021-2027, w tym środki z programu regionalnego Fundusze Europejskiej dla Mazowsza 2021-2027, środki programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 dostępne dla woj. mazowieckiego oraz środki Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027 również dostępne za pośrednictwem lokalnej grupy działania;
- programy rządowe, w tym m.in. Fundusz Rozwoju Dróg Samorządowych, Maluch+, Senior+, Dostępność+, Fundusz Inwestycji Lokalnych oraz inne programy w obszarze ochrony środowiska, sportu, kultury, edukacji i innych;
- programy jednostek samorządu terytorialnego wyższych szczebli, w tym zwłaszcza programy finansowane ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego;
- inne, nieunijne fundusze międzynarodowe, np. Fundusze Norweskie;
- inne zwrotne i bezzwrotne źródła finansowania, dystrybuowane przed podmioty publiczne i prywatne.

Realizacja części zadań przewidzianych w Strategii wymaga również i zakłada współpracę z gminami sąsiednimi, powiatem pruszkowskim, Zarządem Województwa Mazowieckiego (MZDW), organami administracji rządowej (GDDKiA) oraz w ramach współpracy różnych partnerstw czy Lokalnej Grupy Działania działającej na terenie trzech gmin powiatu pruszkowskiego: Gminy Nadarzyn, Gminy Raszyn i Gminy Michałowice.

Zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) 2016/2066 z dnia 21 listopada 2016 r. nastąpił podział województwa mazowieckiego na 2 jednostki statystyczne poziomu NUTS2. Wydzielono NUTS „warszawski stołeczny”, w skład którego weszło 70 gmin: m.st. Warszawa wraz z 9 okołowarszawskimi powiatami (grodziskim, legionowskim, mińskim, nowodworskim, otwockim, piaseczyńskim, pruszkowskim – w tym również gmina wiejska Nadarzyn, warszawskim zachodnim oraz wołomińskim). Podział ten będzie podstawą wdrażania funduszy europejskich w perspektywie finansowej 2020+.

Strategia Rozwoju Gminy Nadarzyn na lata 2023-2030
– projekt do konsultacji społecznych

Tabela 2 Kierunki interwencji w ramach realizacji celu strategicznego 1

Cel strategiczny 1. Wzrost jakości życia mieszkańców			
Lp.	Działanie/zadanie	Wskaźniki	Źródła finansowania
1.	Rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków w Nadarzynie	Liczba zmodernizowanych oczyszczalni ścieków [szt. ↑]	Fundusze Europejskie na lata 2021-2027, w tym FEM2021-2027 Rządowy Fundusz Dróg Samorządowych Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych Fundusz Niskoemisyjnego Transportu Fundusz rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej Programy regionalne Programy lokalnej grupy działania (środki PS WPR 2023-2027 i FEM 2021-2027) Fundusze Norweskie Inne
2.	Budowa oczyszczalni ścieków dla rejonu wsi Wola Krakowiańska i Krakowiany wraz z infrastrukturą towarzyszącą w Gminie Nadarzyn	Liczba wybudowanych oczyszczalni ścieków [szt. ↑] Długości sieci kanalizacyjnej [km ↑]	
3.	Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Nadarzyn, m in. Rusiec, Stara Wieś, Nadarzyn, Kajetany, Walendów, Rozalin	Długości sieci kanalizacyjnej [km ↑]	
4.	Modernizacja Stacji Uzdatnia Wody w Młochowie, Walendowie	Liczba zmodernizowanych stacji [szt. ↑]	
5.	Przebudowa i rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 720 od skrzyżowania z ul. Plantową w Nadarzynie do granicy z Gminą Brwinów – budowa trasy rowerowej	Długość tras rowerowych [m ↑]	
6.	Rozbudowa drogi powiatowej 3107W – ulicy Pruszkowskiej w zakresie rozbudowy skrzyżowania z drogą gminną 310604W – ulicą Działkową, drogą gminną 310313W - ulicą Jeżynową, drogą gminną 311601W – ulicą Topolową w m. Strzeniówka, gmina Nadarzyn	Liczba nowych rond [szt. ↑]	
7.	Budowa chodnika w ul. Przemysłowej w Rozalinie	Długość chodników [m ↑]	
8.	Przebudowa ul. Żwirowej w m. Rusiec	Długość zmodernizowanych dróg [m ↑]	
9.	Budowa odwodnienia odcinków dróg gminnych m in. Nadarzyn, Rusiec, Walendów	Długość wybudowanego odwodnienia [m ↑]	
10.	Budowa odcinka drogi gminnej ul. Młodości w Młochowie	Długość wybudowanej drogi [m ↑]	
11.	Rozbudowa infrastruktury pieszo-rowerowej i drogowej zgodnie z wojewódzkimi standardami infrastruktury rowerowej	Długość tras rowerowych zgodnej z wojewódzkimi standardami infrastruktury rowerowej [m ↑] Długość rozbudowanej infrastruktury drogowej [m ↑]	
12.	Budowa, przebudowa i modernizacja dróg gminnych w zakresie budowy oświetlenia ulicznego	Liczba nowych lamp oświetleniowych [szt. ↑]	
13.	Budowa trasy rowerowej Krakowiany – Wola Krakowiańska - Parole	Wzrost długości tras rowerowych [m ↑]	
14.	Budowa Zespołu Usług Medycznych w Nadarzynie wraz z podstawowym wyposażeniem	Powierzchnia pomieszczeń/budynku [m ² ↑] Liczba wyposażenia [szt. ↑]	
15.	Rozbudowa budynku Samodzielnego Publicznego Gminnego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Nadarzynie, na działce o nr ew. 440/1 i 439/5 na potrzeby uruchomienia gminnego centrum usług	Powierzchnia pomieszczeń/budynku [m ² ↑] Liczba wyposażenia [szt. ↑]	

Strategia Rozwoju Gminy Nadarzyn na lata 2023-2030

– projekt do konsultacji społecznych

	opieki senioralnej.		
16.	Budowa budynku przedszkola w m. Wolica przy ul. Złotego Kłosa	Powierzchnia wybudowanego przedszkola [m ² ↑]	
17.	Budowa budynków administracyjno– usługowych w Nadarzynie, przy ul. Granicznej	Powierzchnia pomieszczeń [m ² ↑]	
18.	Budowa świetlicy w m. Stara Wieś	Powierzchnia pomieszczeń [m ² ↑]	
19.	Budowa budynku świetlicy wraz z zagospodarowaniem terenu dla wsi Kajetany i Walendów - zagospodarowanie terenu na cele kulturalno-oświatowe	Powierzchnia pomieszczeń [m ² ↑] Powierzchnia zagospodarowanego terenu [m ² ↑]	
20.	Rozbudowa oraz doposażenie Szkoły Podstawowej w Woli Krakowiańskiej	Powierzchnia pomieszczeń/budynku [m ² ↑] Liczba wyposażenia [szt. ↑]	
21.	Budowa Przedszkola Publicznego i Żłobka w Młochowie	Powierzchnia wybudowanego przedszkola [m ² ↑]	
22.	Budowa filii Gminnej Biblioteki Publicznej Gminy Nadarzyn	Powierzchnia pomieszczeń [m ² ↑]	
23.	Rewitalizacja terenów i obiektów gminy	Powierzchnia terenu [m ² ↑] Liczba zrewitalizowanych budynków [szt. ↑]	
24.	Realizacja zadań w ramach zielono-niebieskiej infrastruktury	Liczba nowopowstałej zielono-niebieskiej infrastruktury [szt. ↑]	
25.	Realizacja zadań obejmujących montaż instalacji OZE	Liczba instalacji [szt. ↑]	
26.	Budowa stacji ładowania pojazdów elektrycznych	Liczba stacji [szt. ↑]	
27.	Rozwój komunikacji publicznej, w tym zakup pojazdów niskoemisyjnych	Liczba nowych linii komunikacji zbiorowej [szt. ↑] Liczba pojazdów niskoemisyjnych [szt. ↑]	
28.	Modernizacja i doposażenie jednostek organizacyjnych gminy	Liczba doposażonych jednostek [szt. ↑]	
29.	Rozbudowa sieci światłowodowej oraz monitoringu	Długość sieci światłowodowej i monitoringu [m ↑]	
30.	Wsparcie edukacyjne uczniów	Liczba przyznanych stypendiów [szt. ↑] Liczba zajęć wspomagających proces kształcenia [szt. ↑]	
31.	Podnoszenie kwalifikacji mieszkańców oraz pracowników urzędu i jednostek organizacyjnych gminy	Liczba osób podnoszących swoje kwalifikacje [os. ↑]	
32.	Realizacja zadań obejmujących wyrównywanie szans w odniesieniu do mieszkańców gminy	Liczba zrealizowanych działań [szt. ↑]	
33.	Realizacja projektów związanych z wymianą międzynarodową	Liczba zorganizowanych wymian [szt. ↑]	
34.	Wsparcie lokalnej kultury i historii	Liczba zrealizowanych działań [szt. ↑]	
35.	Wsparcie opieki weterynaryjnej	Liczba zrealizowanych działań [szt. ↑]	
36.	Realizacja działań profilaktycznych w zakresie ochrony zdrowia	Liczba przeprowadzonych kampanii profilaktycznych [szt. ↑] Liczba osób biorących udział w programach profilaktycznych	

Strategia Rozwoju Gminy Nadarzyn na lata 2023-2030
– projekt do konsultacji społecznych

		[os. ↑]	
37.	Realizacja zadań promocyjnych	Liczba przeprowadzonych kampanii promocyjnych [szt. ↑]	
Odbiorcy działań strategicznych		Mieszkańcy gminy Nadarzyn	
Podmiot odpowiedzialny za realizację działań strategicznych		Gmina Nadarzyn, jednostki oświatowe, instytucje kultury,	
Odniesienie do celów Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze		Mazowsze zintegrowane społecznie - Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki	

Źródło: opracowanie własne

Tabela 3 Kierunki interwencji w ramach realizacji celu strategicznego 2

Cel strategiczny 2. Wielofunkcyjny rozwój gospodarczy			
Lp.	Działanie/zadanie	Wskaźniki	Źródła finansowania
1.	Rozbudowa infrastruktury technicznej na terenach inwestycyjnych	Wzrost długości sieci energetycznej [km ↑]	Fundusze Europejskie na lata 2021-2027 Rządowy Fundusz Polski Ład Program Inwestycji Strategicznych Programy regionalne Programy lokalnej grupy działania (środki PS WPR 2023-2027 i FEM2021-2027) Fundusze Norweskie Inne
2.	Wspomaganie przedsiębiorczości poprzez współpracę władz gminy z agencjami i fundacjami rozwoju lokalnego oraz lokalnymi przedsiębiorcami	Liczba zawartych partnerstw [szt. ↑]	
3.	Budowanie aktywnej współpracy z instytucjami aktywizującymi rynek pracy	Liczba zawartych partnerstw [szt. ↑]	
4.	Budowanie partnerstwa międzysektorowego w celu rozwoju gospodarczego gminy	Liczba zawartych partnerstw [szt. ↑]	
5.	Rozwój odpowiedzialnego biznesu na terenie gminy	Liczba zorganizowanych działań [szt. ↑]	
Odbiorcy działań strategicznych		Mieszkańcy gminy Nadarzyn, inwestorzy, przedsiębiorcy	
Podmiot odpowiedzialny za realizację działań strategicznych		Gmina Nadarzyn, partnerzy strategiczni, organizacje społeczne, przedsiębiorcy	

Odniesienie do celów Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze	Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze - Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii
--	--

Źródło: opracowanie własne

Tabela 4 Kierunki interwencji w ramach realizacji celu strategicznego 3

Cel strategiczny 3. Wzrost atrakcyjności rekreacyjnej i wypoczynkowej			
Lp.	Działanie/zadanie	Wskaźniki	Źródła finansowania
1.	Budowa zbiornika retencyjnego wraz z zagospodarowaniem terenu pod kątem rekreacji, wypoczynku i rekreacji na rozlewisku Utraty w Krakowianach	Liczba zbiorników [szt. ↑] Liczba małej infrastruktury [szt. ↑]	Fundusze Europejskie na lata 2021-2027
2.	Regulacja początkowego biegu rzeki Utrata w Krakowianach	Długość regulacji brzegu rzeki [m ↑]	Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
3.	Remont Pałacu znajdującego się w zespole pałacowo-parkowym w Młochowie	Powierzchnia wyremontowanych pomieszczeń [m² ↑]	
4.	Rewitalizacja stawu w Parku Młochowskim	Powierzchnia zmodernizowana stawu [m² ↑]	
5.	Remont zabytkowego budynku Nadarzyńskiego Ośrodka Kultury i Biblioteki Publicznej	Powierzchnia wyremontowanych pomieszczeń [szt. ↑]	Programy regionalne
6.	Budowa zbiorników retencyjnych i melioracja wód opadowych i gruntowych	Liczba zbiorników [szt. ↑]	Programy lokalnej grupy działania (środki PS WPR 2023-2027 i FEM2021-2027)
7.	Budowa boisk sportowych wraz z zapleczem sportowym na terenie GOS Nadarzyn - budowa infrastruktury sportowej	Liczba małej infrastruktury [szt. ↑]	Fundusze Norweskie
8.	Rozbudowa kompleksu basenów letnich	Liczba zmodernizowanej powierzchni basenowej [m² ↑]	Inne
9.	Rozbudowa terenów rekreacyjnych, sportowych	Liczba rozbudowanych terenów [szt. ↑]	
Odbiorcy działań strategicznych		Mieszkańcy gminy Nadarzyn, turyści,	
Podmiot odpowiedzialny za realizację działań strategicznych		Gmina Nadarzyn, jednostki organizacyjne gminy, instytucje kultury	
Odniesienie do celów Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze		Mazowsze bogate kulturowo - Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia	

Źródło: opracowanie własne

ROZDZIAŁ VI. SPÓJNOŚĆ KIERUNKÓW ROZWOJU GMINY Z KIERUNKAMI WYNIKAJĄCYMI Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Niniejszy rozdział zawiera opis powiązań Strategii z dokumentami strategicznymi na poziomie centralnym, regionalnym i lokalnym w szczególności wskazując na spójność kierunków rozwoju gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa

Proces programowania Strategii został opracowany w sposób, który uwzględnia zakres planowanych projektów w ramach celów strategicznych wynikający z dokumentów strategicznych krajowych, regionalnych oraz lokalnych. Kierując się zapisami ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2020 poz. 1378, z 2022 r. poz. 1079) dokonano analizy spójności i zgodności Strategii Rozwoju Gminy Nadarzyn na lata 2022-2030 z ww. dokumentami, w głównym zakresie koncentrując się na ocenie spójności kierunków rozwoju gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa mazowieckiego.

Analiza powiązań obejmowała dokumenty strategiczne odnoszące się do rozwoju terytorialnego na poziomie krajowym: Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r. oraz Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, na poziomie regionalnym: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ przyjęta 24 maja 2022 r. przez Sejmik Województwa Mazowieckiego oraz na poziomie lokalnym dokonano analizy spójności kierunków rozwoju gminy Nadarzyn ze Strategią Rozwoju Powiatu Pruszkowskiego na lata 2015-2025 i Planem Rozwoju Lokalnego Gminy Nadarzyn na lata 2014-2025.

Tabela 5 Powiązanie Strategii Rozwoju Gminy Nadarzyn na lata 2022-2030 z dokumentami strategicznymi na poziomie centralnym, regionalnym i lokalnym

Dokument strategiczny	Strategia Rozwoju Gminy Nadarzyn na lata 2023-2030		
	Cel strategiczny 1. Wzrost jakości życia mieszkańców	Cel strategiczny 2. Wielofunkcyjny rozwój gospodarczy	Cel strategiczny 3. Wzrost atrakcyjności turystycznej i wypoczynkowej
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.	Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.	Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Cel I Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.	Cel II Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.	Cel I Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.
Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze	SPOŁECZEŃSTWO Mazowsze zintegrowane społecznie – Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki.	GOSPODARKA Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze - Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii.	KULTURA I DZIEDZICTWO Mazowsze bogate kulturowo – Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia.

Strategia Rozwoju Powiatu Pruszkowskiego na lata 2015-2025	Cel E: Zapewnienie sprawnej komunikacji wewnątrz powiatu i połączeń z Warszawą, a także zwiększenie dostępności alternatyw dla samochodu. Cel F: Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego. Cel G: Zapewnienie atrakcyjności roweru jako środka transportu. Cel L: Włączenie społeczne zapewniające członkom różnych grup społecznych równe korzystanie z oferty powiatu.	Cel B: Podniesienie skuteczności aktywnego stymulowania zatrudnienia, aby ułatwić mieszkańcom znalezienie satysfakcjonującej pracy. Cel C: Stworzenie przyjaznych warunków dla rozwoju biznesu ze szczególnym uwzględnieniem społecznie odpowiedzialnego biznesu o wysokim zapotrzebowaniu na wysoko wykwalifikowanych pracowników, aby zapewnić wysoką jakość miejsc pracy powstających w powiecie. Cel D: Rozwój kapitału społecznego pozwalający na budowanie trwałych więzi społecznych i włączenie jak największej liczby mieszkańców w działania na rzecz dobra wspólnego.	Cel M: Poprawa jakości oraz dostępności oferty kulturalnej, rozrywkowej i sportowej, pozwalająca na atrakcyjne spędzanie czasu wolnego blisko miejsca zamieszkania. Cel N: Poprawa stanu i dbałość o środowisko naturalne, pozwalające dzisiejszym i przyszłym mieszkańcom powiatu na życie w zdrowym otoczeniu. Cel O: Poprawa ładu przestrzennego i zapewnienie odpowiedniej ilości zieleni na terenach zurbanizowanych, aby powiat wyróżniał się wysoką estetyką i atrakcyjnością.
Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Nadarzyn na lata 2014-2025	1. Stały wzrost jakości życia mieszkańców.	2. Stabilny i wielofunkcyjny rozwój społeczno-gospodarczy.	3. Ochrona walorów przyrodniczych i kulturowych mających wpływ na atrakcyjność turystyczną Gminy.

Źródło: opracowanie własne

Zaplanowane cele strategicznego działania Strategii Rozwoju Gminy Nadarzyn na lata 2022-2030 wpisują się w założenia dokumentów wyznaczających kierunki rozwoju całego województwa mazowieckiego. Strategia Rozwoju Powiatu Pruszkowskiego na lata 2015-2025 wyznacza 5 obszarów strategicznego działania, w które wpisują się założenia Strategii Rozwoju Gminy Nadarzyn na lata 2022-2030. Tym samym realizowana jest polityka wojewódzka, która ma zapewnić wysoką jakość życia mieszkańcom Mazowsza poprzez trwałą i zrównoważony przestrzennie rozwój województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze (SRWM 2030+) przyjęta została uchwałą nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 r. Strategia rozwoju województwa mazowieckiego jest podstawowym i najważniejszym dokumentem określającym politykę rozwoju Samorządu Województwa Mazowieckiego. Dokument ten stanowi punkt odniesienia dla innych dokumentów programowych i planistycznych województwa.

W strategii wojewódzkiej wskazano pięć celów strategicznych w pięciu różnych obszarach, takich jak: GOSPODARKA, DOSTĘPNOŚĆ, ŚRODOWISKO I ENERGETYKA, SPOŁECZEŃSTWO oraz KULTURA I DZIEDZICTWO. Założone cele strategiczne w Strategii Rozwoju Gminy Nadarzyn na lata 2022-2030 realizują wszystkie założenia wojewódzkie, głównie w obszarze społecznym, gospodarczym i środowiskowym. Określony cel – *Wzrost jakości życia mieszkańców* – jest tożsamy z założeniami obszaru „Mazowsze zintegrowane społecznie”, gdzie realizowane przedsięwzięcia mają służyć poprawie jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnieniu kapitału ludzkiego. Cel – *Wielofunkcyjny rozwój gospodarczy* – wynika z celu ujętego w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ jako „Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze”, poprzez wspólne założenia strategicznego działania w obrębie wzrostu gospodarczego, który będzie możliwy dzięki rozwojowi działalności gospodarczych oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii.

Gmina Nadarzyn posiada duży potencjał do rozwoju nowych technologii, które sukcesywnie wdrażane są na terenie gminy. Z kolei cel – *Wzrost atrakcyjności turystycznej i wypoczynkowej* – stanowi realizację celu wojewódzkiego określonego jako „Mazowsze bogate kulturowo”, gdzie polityka regionalna i lokalna będzie dążyła do rozwoju turystyczno-gospodarczego poprzez wykorzystanie walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego.

ROZDZIAŁ VII. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

Niniejszy rozdział opisuje system monitoringu i oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu Strategii. Opisano tutaj metody oraz narzędzia badania i analizowania zmian zachodzących w gminie będące wynikiem procesu wdrożenia przedsięwzięć oraz system oceny wpływu i skuteczności prowadzonych działań na zdiagnozowane problemy; ponadto określono instytucje/podmioty i ich zadania w systemie monitorowania; przewidziano możliwość wprowadzania w planie działań modyfikacji na podstawie rekomendacji wynikających z ewaluacji Strategii

Monitorowanie wdrożenia Strategii dokonywane będzie w okresach rocznych przy opracowaniu Raportu o stanie gminy, gdzie opisane zostaną efekty wdrożenia Strategii w danym roku sprawozdawczym zgodnie z art. 28aa ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym. Zgodnie z powyższą ustawą Raport o stanie gminy obejmuje podsumowanie działalności wójta w roku poprzednim, w szczególności realizację polityk, programów, strategii, uchwał Rady Gminy. Rada Gminy rozpatruje raport podczas sesji, na której podejmowana jest uchwała w sprawie udzielenia lub nieudzielenia wójtowi absolutorium. Nad przedstawionym raportem o stanie gminy przeprowadza się debatę uwzględniając w szczególności stan wdrożenia Strategii i ewentualne propozycje aktualizacji dokumentu strategicznego.

Uzupełnieniem prowadzonych działań monitoringowych będą okresowe działania ewaluacyjne, która wspierać będzie trafność, skuteczność oraz efektywność wdrażania Strategii. Ewaluacja to obiektywna ocena projektu, programu lub polityki na wszystkich jego etapach, tj. planowania, realizacji i mierzenia rezultatów. Powinna ona dostarczyć rzetelnych i przydatnych informacji pozwalając wykorzystać zdobytą w ten sposób wiedzę w procesie decyzyjnym.

ROZDZIAŁ VIII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Niniejszy rozdział opisuje informację o przeprowadzeniu analizy jej zapisów pod kątem spełnienia kryteriów kwalifikujących do oceny oddziaływania na środowisko (OOŚ) i jej wynikach oraz wynik OOŚ w przypadku obowiązku jej przeprowadzenia.

Strategia z uwagi na swój ogólny charakter nie wyznacza jednocześnie ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz mając na uwadze wskazane uzasadnienie, że projekt dokumentu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko stwierdzić należy, że projekt nie spełnia przesłanek określonych w art. 46 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, a co za tym idzie nie jest dokumentem wymagającym przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Strategia stanowić będzie instrument realizacji Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+, która została poddana procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko z opinią Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Realizacja zadań wynikających ze Strategii nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, a czas trwania ich oddziaływań na środowisko powinien zostać ograniczony do czasu wykonywania prac budowlanych oraz organizacyjnych. Ocenia się, iż planowane działania nie wpłyną na zwiększenie prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi oraz zagrożenia dla środowiska, ani nie spowodują wystąpienia oddziaływań skumulowanych i transgranicznych. Realizacja zadań wynikających z przedmiotowego dokumentu zostanie zaprojektowana w taki sposób, by zminimalizować negatywne oddziaływanie na środowisko.

Działania wynikające ze Strategii nie stanowią zagrożenia, jakie określono dla obszarów Natura 2000. Działania takie jak np. inwestycje rewitalizacyjne ze względu na swój charakter, będą obowiązkowo poddane niezbędnym, wymagany prawem procedurom, np. uzyskanie niezbędnych pozwoleń (na budowę), w związku z czym inwestycje te będą podlegały procesom uzgadniania z organami uprawnionymi do wydawania takich decyzji lub opinii, co wyeliminuje wystąpienie negatywnego wpływu np. na zachowanie dziedzictwa kulturowego czy na środowisko przyrodnicze. W przypadku inwestycji mogącej znacząco oddziaływać na środowisko wnioskodawca będzie zobligowany do uzyskania stosownej decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

**ZAŁACZNIK 1. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ
I PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWEJ GMINY NADARZYN**

**DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I
PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWEJ GMINY NADARZYN**

CZĘŚĆ 1: DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY NADARZYN

1.1. Informacje ogólne

Gmina Nadarzyn, położona w południowo-zachodniej części województwa mazowieckiego, jest jedną z sześciu gmin powiatu pruszkowskiego. Gmina zajmuje obszar 7343,76 ha, co stanowi niemal 30% powierzchni powiatu, a zamieszkuje ją - zgodnie z danymi Urzędu Gminy (stan na 31 grudnia 2021 r.) 14 910 mieszkańców, co stanowi 8,7% ludności powiatu. Średnia gęstość zaludnienia gminy w 2021 r. wynosiła 195 osób/km² i zwiększyła się o 17 osób/km² w stosunku do roku 2016.

Mapa 1 Położenie gminy Nadarzyn w powiecie pruszkowskim

Źródło: <http://introwerzysta.blogspot.com/p/powiat-pruszkowski.html> (dostęp: 14.03.2022 r.)

W skład gminy wchodzi 15 jednostek pomocniczych - sołectw: Kajetany, Krakowiany, Młochów, Nadarzyn I, Nadarzyn II, Parole, Rozalin, Rusiec, Stara Wieś, Strzeniówka, Szamoty, Urzut Kostowiec, Walendów, Wola Krakowiańska i Wolica. Według danych na koniec 2021 r. w sołectwach gminy było 5 907 gospodarstw domowych (o 194 więcej niż w 2020 r.).

Tabela 6 Liczba ludności oraz powierzchnia poszczególnych sołectw w gminie Nadarzyn w 2021 r.

Jednostka urbanistyczna	Liczba mieszkańców na 2021 rok	Powierzchnia w km ²
Kajetany	974	5,99
Krakowiany	226	2,78
Młochów	960	15,89
Nadarzyn 1 i Nadarzyn 2	4 232	6,43
Parole	192	3,37
Rozalin	745	3,45
Rusiec	1 530	5,2
Stara Wieś	1 668	6,25
Strzeniówka	940	3,72
Szamoty	237	2,33
Urzut, Kostowiec	541	4,87
Walendów	943	4,65
Wola Krakowiańska	240	3,18
Wolica	987	5,33
GMINA RAZEM	14 415	73,44

Źródło: dane z Urzędu Gminy Nadarzyn

Gmina Nadarzyn jest gminą wiejską, gdzie ponad 65% powierzchni stanowią grunty orne, użytki zielone, łąki i pastwiska, ale gospodarstwa rolne można znaleźć głównie w południowej części gminy. Tutaj przeważa też zabudowa zagrodowa, co jednak z każdym rokiem ulega zmianie. W wyniku zmian planów przestrzennego zagospodarowania oraz podziałów nieruchomości dokonywanych przez prywatnych właścicieli silnie rozwija się zabudowa jednorodzinna, która dominuje w miejscowości Nadarzyn i sołectwach położonych w północnej części gminy.

Atutami decydującymi o dużej atrakcyjności lokalizacyjnej gminy Nadarzyn dla funkcji mieszkaniowych, gospodarczych i rekreacyjno-wypoczynkowych są przede wszystkim jej położenie w niewielkiej odległości od Warszawy oraz bliskość terenów rekreacyjnych, sąsiedztwo terenów leśnych, a także bardzo korzystne połączenia komunikacyjne, bardzo dobra i stale rozbudowywana infrastruktura techniczna, w tym drogi, media czy obiekty użyteczności publicznej. Gmina pełni także funkcję „sypialnianą” dla Warszawy oraz wzrasta jej rola jako miejsca rekreacji i wypoczynku. Nie bez znaczenia pozostaje również fakt, że 86,7% powierzchni gminy objęte jest planem zagospodarowania przestrzennego, dzięki czemu określone jest przeznaczenie i funkcja poszczególnych terenów, co korzystnie wpływa na ład przestrzenny i porządkuje przestrzeń publiczną gminy.

W gminie Nadarzyn funkcjonują następujące jednostki gminne:

- 1) Przedszkole Publiczne w Wolicy
- 2) Przedszkole Publiczne w Nadarzynie
- 3) Przedszkole Publiczne w Młochowie
- 4) Liceum Ogólnokształcące im. Jana Pawła II w Nadarzynie
- 5) Szkoła Podstawowa im. W. Doroszewskiego w Nadarzynie
- 6) Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Marii Skłodowskiej-Curie w Ruścu
- 7) Zespół Szkolno-Przedszkolny w Młochowie

- 8) Szkoła Podstawowa im. Św. St. Kostki w Kostowcu
- 9) Szkoła Podstawowa im. Bł. Ks. B. Markiewicza w Woli Krakowiańskiej
- 10) Gminny Ośrodek Sportu w Nadarzynie
- 11) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Nadarzynie
- 12) Straż Gminna w Nadarzynie
- 13) Gminny Żłobek Nr 1 „Zaczarowany ogród” w Ruścu
- 14) Gminny Zespół Oświatowy
- 15) Nadarzyński Ośrodek Kultury
- 16) Biblioteka Publiczna Gminy Nadarzyn
- 17) Samodzielny Publiczny Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej z Poradniami w Nadarzynie i Młochowie
- 18) Przedsiębiorstwo Komunalne Nadarzyn Sp. z o.o.

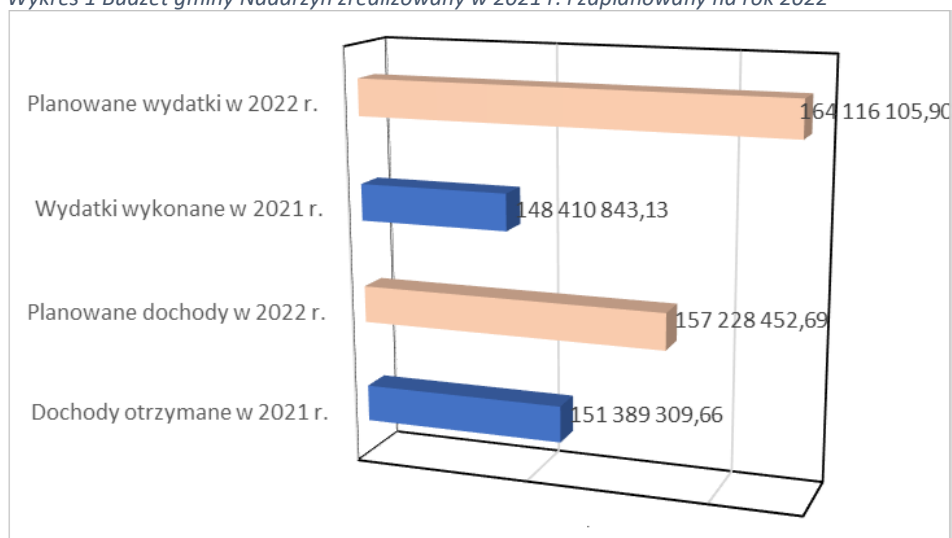
1.2. Budżet gminy

Budżet gminy Nadarzyn na rok 2021 uchwalony został przez Radę Gminy w dniu 23 grudnia 2020 r. Dochody zgodnie z planem działania uchwalono na kwotę 141 mln zł, a wydatki na kwotę 152,2 mln zł. Po stronie dochodów znalazły się planowane dochody bieżące w wysokości 139,3 mln zł oraz dochody majątkowe w wysokości 1,7 mln zł. Z kolei - w skład zaplanowanych wydatków wchodziły wydatki bieżące w kwocie 130,8 mln zł oraz wydatki majątkowe w wysokości 21,44 mln zł. W czasie wykonywania budżetu nastąpiło wiele zmian po stronie dochodów i wydatków.

Po dokonanych zmianach plan dochodów wynosił 154,3 mln zł, z czego w 2021 r. zrealizowano kwotę 155,9 mln zł, tj. 101% w stosunku do planu. Z kolei plan wydatków zakładał kwotę 154,6 mln zł, z czego wydatkowano kwotę 148,4 mln zł, tj. 96% w stosunku do planu.

Zgodnie z uchwałą budżetową z dnia 29 grudnia 2021 r. Rady Gminy Nadarzyn na rok 2022 ustalono dochody w łącznej kwocie 157,2 mln zł, w tym dochody bieżące w wysokości 138,6 mln zł oraz dochody majątkowe w kwocie 18,7 mln zł. Natomiast zaplanowane wydatki gminy ustalono na poziomie 164,1 mln zł, w tym wydatki bieżące w wysokości 133,6 mln zł oraz majątkowe w kwocie 30,6 mln zł.

Wykres 1 Budżet gminy Nadarzyn zrealizowany w 2021 r. i zaplanowany na rok 2022

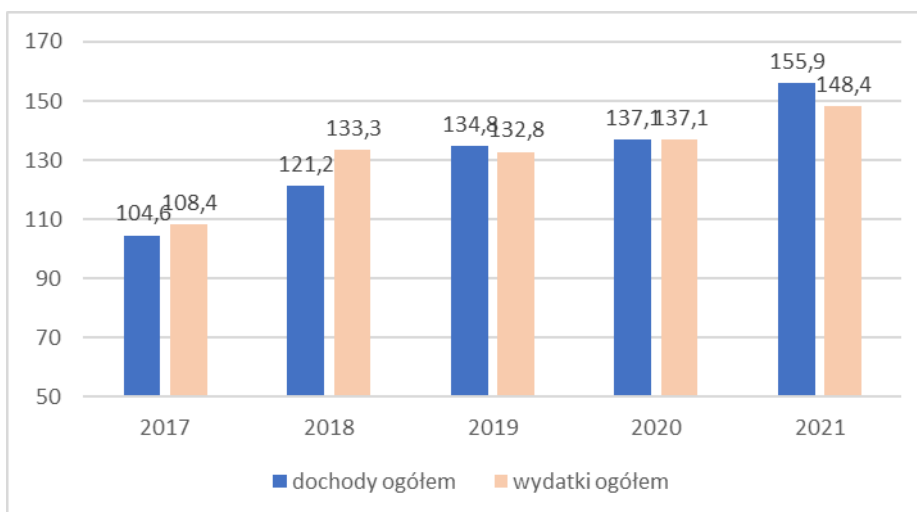

Źródło: informacje publiczne z BIP gminy Nadarzyn

Gmina Nadarzyn planuje w dalszym ciągu rozwój gospodarczy, który zakłada kolejne wydatki inwestycyjne na realizację różnych przedsięwzięć w zakresie poprawy dostępności mieszkańców do infrastruktury społecznej (drogi, sieć wodociągowo-kanalizacyjna, trasy rowerowe itp.).

Dokonując analizy struktury wydatków i dochodów w latach 2017-2021 stwierdza się znaczny wzrost dochodów gminy. Dochody te to głównie wpływy z tytułów podatków (CIT, PIT), dotacje i subwencje. Wraz ze wzrostem dochodów ogółem wzrasta możliwość inwestycyjna, która generuje wydatki w budżecie gminy. Sprawozdanie z realizacji budżetu gminy za 2021 rok pokazuje przykładowo, że na dochody budżetowe 25,4% składał się PIT, 3,7% CIT, 17,1% Podatek od nieruchomości, 14% Subwencje, 17,9% Dotacje, 16,1% Inne podatki i opłaty oraz 5,7% Pozostałe dochody.

Wykres 2 Wielkość dochodów i wydatków w gminie Nadarzyn w latach 2017-2021

Źródło: informacje publiczne z BIP gminy Nadarzyn

Wzrastająca kwota dochodów ogółem wpływa na wzrost wskaźnika dotyczącego dochodu na 1 mieszkańca gminy. W latach 2017-2019 wydatki ponoszone na 1 mieszkańca przekraczały wysokość otrzymywanego dochodu. Od 2020 r. kwota dochodów w niewielkim zakresie przekracza wysokość

wydatków na 1 mieszkańca, co wskazuje na stabilniejszą sytuację finansową gminy. Struktura dochodów i wydatków w budżecie gminy Nadarzyn przedstawia się następująco.

Tabela 7 Struktura dochodów i wydatków w gminie w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
Dotacje	18 244 880,66	27 205 386,00	31 011 021,13	34 993 277,03	29 531 002,01
Subwencja	15 305 564,00	17 568 403,00	19 837 560,00	20 232 185,00	25 522 932,00
Wydatki majątkowe, w tym:	25 001 028,00	32 626 206,57	26 445 675,06	21 266 606,38	18 610 713,60
Wydatki na zadania inwestycyjne	23 288 743,00	32 562 085,74	25 558 241,67	17 399 136,56	17 040 496,54
Wydatki na dotacje i zakupy inwestycyjne	1 712 286,00	64 121,00	887 433,99	3 867 469,82	570 217,06

Źródło: Raport o stanie Gminy Nadarzyn za 2019, 2020 i 2021 r.

Jak pokazuje powyższe zestawienie za 2021 rok wykonania budżetu gminy wydatki majątkowe stanowiły 13%, natomiast wydatki bieżące 87%. Gmina Nadarzyn w latach 2019-2021 kontynuowała realizację przedsięwzięć, inwestycji, remontów i projektów społecznych, kładąc szczególny nacisk na zadania, które przyczynią się do poprawy atrakcyjności inwestycyjnej gminy, a przede wszystkim poprawy jakości życia i bezpieczeństwa mieszkańców gminy.

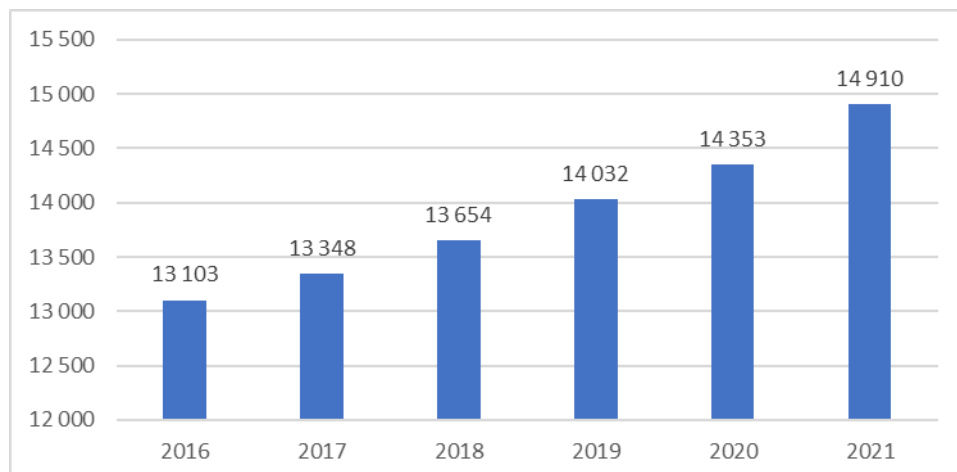
Wśród zadań inwestycyjnych znalazły się głównie inwestycje w sieć kanalizacyjno-wodociągowa, zapewnienie komunikacji zbiorowej oraz budowa i rozbudowa infrastruktury drogowej, tj. drogi, trasy rowerowe, oświetlenie ulic i placów, inwestycje w infrastrukturę społeczną (np. budowa obiektów sportowych, budowa placów zabaw, budowa budynku Zespołu Usług Medycznych oraz centrum przesiadkowego Parkuj i Jedź w Nadarzynie) oraz rozwój terenów zielonych i rekreacyjnych, które powstały w Strzeniówce, Wolicy, Starej Wsi, Nadarzynie (Pastewnik), czy też w Walendowie; w tym okresie rozbudowano również SP Młochów, Nadarzyn, Kostowiec.

Realizacja wyżej wymienionych zadań inwestycyjnych wpisuje się w założenia realizacji Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze, gdzie za priorytetowe cele rozwoju województwa uznano wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii oraz poprawę jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki.

1.3. Demografia i procesy ludnościowe

Na koniec grudnia 2021 r. gminę Nadarzyn zamieszkiwało 14 910 mieszkańców, z tego prawie 52% stanowiły kobiety, a 48% mężczyźni. W latach 2016-2021 liczba mieszkańców wzrosła o 12,1%, a w latach 2002 – 2021 o prawie 40%, co świadczy o wysokim potencjale społecznym i gospodarczym gminy.

Wykres 5 Liczba ludności w latach 2016-2021

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

W analizowanym okresie lat 2016-2021 liczba ludności w gminie zwiększyła się łącznie o 1 807 mieszkańców. Wzrost liczby mieszkańców odnotowano we wszystkich grupach funkcjonalnych. W kontekście uwarunkowań gospodarczych pozytywny jest wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym, który w analizowanych latach 2016-2020 wyniósł 516 osób oraz w wieku przedprodukcyjnym, który osiągnął wynik 349 osób; 60,52% ludności stanowią osoby w wieku produkcyjnym, 22,75% mieszkańców to osoby w wieku przedprodukcyjnym, a 16,72% stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 8 Liczba ludności w grupach funkcjonalnych w latach 2016-2020

Lata	Liczba mieszkańców ogółem	Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym		Liczba osób w wieku produkcyjnym		Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	
		%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba
2016	13 103	22,26	2 917	62,36	8 171	15,38	2 015
2017	13 348	22,08	2 947	62,01	8 277	15,91	2 124
2018	13 654	22,15	3 024	61,50	8 397	16,35	2 233
2019	14 032	22,43	3 147	60,99	8 558	16,58	2 327
2020	14 353	22,75	3 266	60,52	8 687	16,72	2 400

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL⁷

Już w chwili obecnej widać wzrost liczby dzieci ukraińskich na terenie gminy Nadarzyn. Wraz ze wzrostem liczby ludności w gminie i widoczną potrzebą rozszerzenia oferty opiekuńczej dla dzieci w wieku przedszkolnym utworzono Zespół Szkolno-Przedszkolny w Ruścu oraz Zespół Szkolno-Przedszkolny w Młochowie.

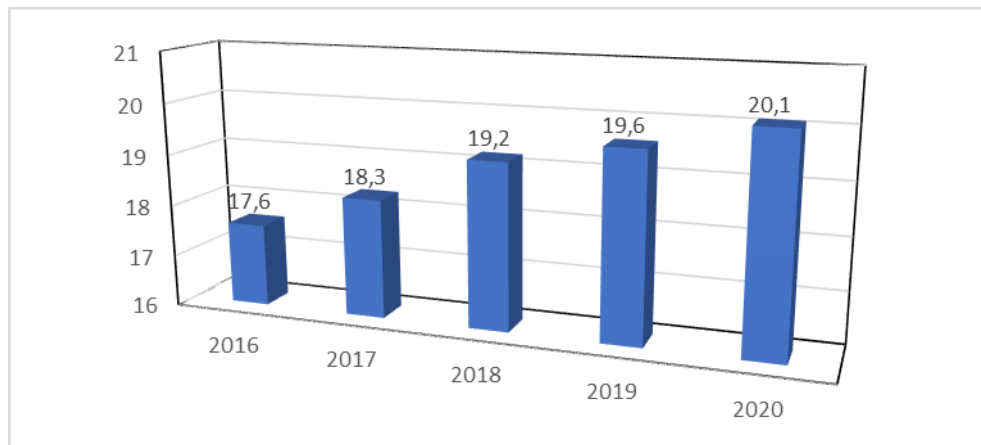
W kontekście większego wzrostu liczby ludności na terenie województwa mazowieckiego spodziewany jest wzrost liczby ludności głównie w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, co niewątpliwie jest atutem w kontekście rozwoju społecznego i gospodarczego wielu rejonów naszego kraju, gdzie od wielu lat utrzymują się tendencje zniżkowe w liczbie ludności. Zachodzące zmiany demograficzne, które są charakterystyczne dla całej Polski, powiatu oraz województwa mazowieckiego, wskazują na szybki przyrost liczby ludności znajdującej się w wieku poprodukcyjnym.

⁷ Brak danych w GUS BDL za 2021 r.

Analizując współczynnik obciążenia demograficznego w gminie Nadarzyn w latach 2016-2020 odnotowano wzrost tego wskaźnika o 2,5 punktu procentowego.

Procesy starzenia się społeczeństwa oraz wydłużający się okres życia mieszkańców stanowi istotny sygnał dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, który w perspektywie kolejnych lat będzie wymuszał realizację różnych przedsięwzięć na rzecz osób starszych, zwiększenia ich aktywności społecznej i zawodowej.

Wykres 6 Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL⁸

W obszarze polityki senioralnej wiodącą rolę przy tworzeniu i realizacji projektów dla seniorów gminy Nadarzyn będą pełnić działające przy Urzędzie Gminy Rada Seniorów i Stowarzyszenie Seniorów Gminy Nadarzyn. Zarówno Rada Seniorów jak i Stowarzyszenie działają już od wielu lat na rzecz seniorów z gminy realizując małe i duże projekty, które przyczyniają się do zwiększenia ich aktywności i zaangażowania społecznego. Rada Seniorów podejmuje działania w celu integracji środowiska osób starszych oraz wzmacniania udziału osób starszych w życiu społeczności lokalnej gminy Nadarzyn. Dodatkowo Rada jest organem o charakterze doradczym, inicjatywnym i konsultacyjnym organów Gminy Nadarzyn.

W gminie Nadarzyn politykę senioralną wyznacza Lokalna Strategia Polityki Senioralnej Gminy Nadarzyn na lata 2018-2025 stanowiąca załącznik do uchwały nr XXXIX/485/2017 Rady Gminy Nadarzyn z 2017 r. Polityka senioralna gminy Nadarzyn ma na celu zaplanowanie działań gminy w stosunku do zmian demograficznych, w taki sposób, aby przystosować otoczenie na potrzeby mieszkańców w wieku 60+. Porównując wskaźnik współczynnika obciążenia demograficznego osobami starszymi dla wszystkich gmin w powiecie pruszkowskim wynika, że w gminie Nadarzyn współczynnik ten nie wzrasta tak szybko jak w przypadku pozostałych gmin. Gminy w powiecie pruszkowskim charakteryzują się wysokim wzrostem tego wskaźnika co oznacza, że na ich terenie osób starszych przybywa zdecydowanie więcej niż w przypadku gminy Nadarzyn w latach 2016-2020.

Tabela 9 Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi dla gmin w powiecie pruszkowskim w latach 2016-2020

Gmina	2016	2017	2018	2019	2020	Dynamika zmian
Brwinów	23,7	24,4	25,4	25,9	26,9	+3,2
Michałowice	24,4	25,4	27	28,1	29,2	+4,8

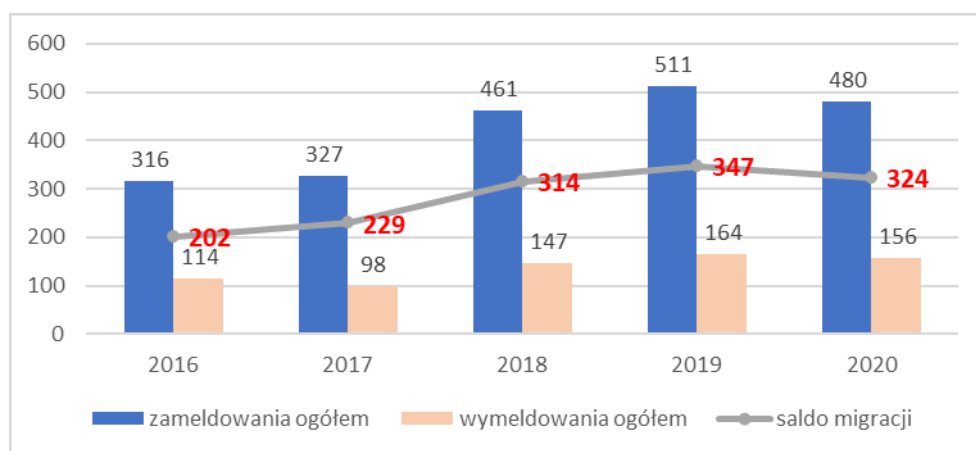
⁸ Brak danych w GUS BDL za 2021 r.

Nadarzyn	17,6	18,3	19,2	19,6	20,1	+2,5
Piastów	28,6	30,6	32,3	34,1	35	+6,4
Pruszków	26	27	28	28,9	29,6	+3,6
Raszyn	24	25,2	26,4	27,7	28,5	+4,5

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL⁹

Wzrost liczby ludności w gminie Nadarzyn wynika głównie z pozytywnego przyrostu naturalnego oraz z dodatniego salda migracji, które w ostatnich latach utrzymuje się na wysokim poziomie. W 2020 r. odnotowano w gminie 480 zameldowań a tylko 156 wymeldowań. W 2020 r. odnotowano saldo migracji na poziomie 324 osoby. Nieznaczny spadek tego wskaźnika (w porównaniu z 2019 r.) mógł być związany sytuacją epidemiologiczną w kraju.

Wykres 7 Zameldowania, wymeldowania i saldo migracji w latach 2016-2020

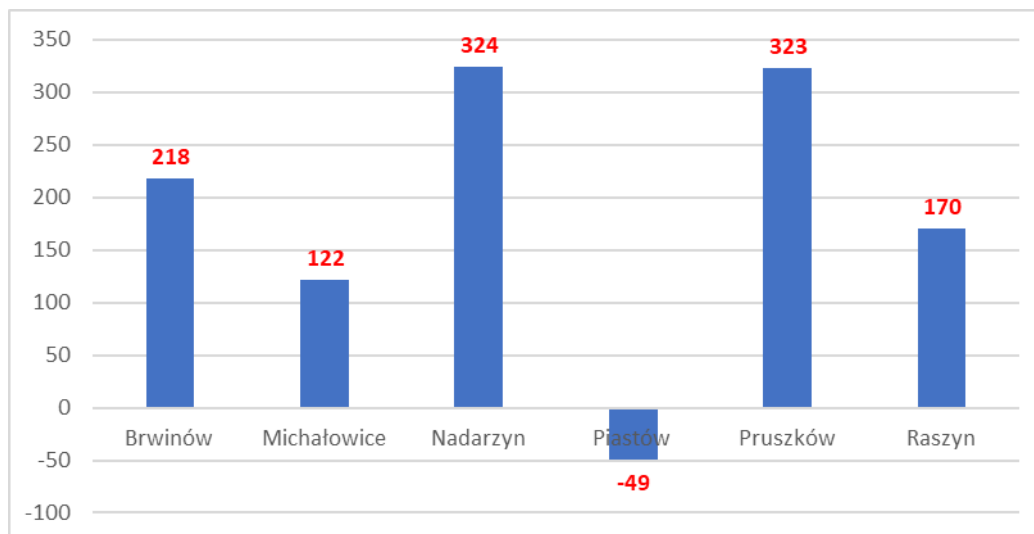
Źródło: opracowanie własne, GUS BDL¹⁰

Atrakcyjność miejscowości zlokalizowanych pod Warszawą sprawia, że większość młodych ludzi osiedla się w gminach sąsiadujących ze stolicą. Niższe koszty zakupu mieszkań, prowadzenia gospodarstwa domowego, dobra dostępność do opieki medycznej, oświaty i instytucji kultury, a przede wszystkim dogodność komunikacyjna i walory przyrodnicze zachęcają ludzi do osiedlania się także w gminie Nadarzyn. Atrakcyjność tej miejscowości i pełnienie funkcji „sypialnianej” względem stolicy sprawia, że od wielu lat utrzymuje się wysokie dodatnie saldo migracji. Sytuacja taka ma miejsce również w pozostałych gminach w powiecie pruszkowskim. We wszystkich gminach, oprócz Piastowa, odnotowuje się w ostatnich latach dodatnie salda migracji. Porównując wskaźnik salda migracji w gminie Nadarzyn z pozostałymi gminami w powiecie okazuje się, że najbardziej atrakcyjnymi miejscami do zamieszkania na obszarach podwarszawskich są w gminie Nadarzyn oraz Pruszkowie.

⁹ Brak danych w GUS BDL za 2021 r.

¹⁰ Brak danych w GUS BDL za 2021 r.

Wykres 8 Saldo migracji w gminach w powiecie pruszkowskim w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL¹¹

Gmina Nadarzyn posiada dodatni przyrost naturalny wynoszący 41. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu 2,88 na 1000 mieszkańców gminy. W 2020 r. urodziło się 162 dzieci, w tym 52,5% dziewczynek i 47,5% chłopców. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,95 i jest znacznie większy od średniej dla województwa oraz znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

Zachodzące pozytywne zmiany demograficzne i ich wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy regionu został zasygnalizowany również w dokumentach strategicznych na szczeblu powiatu jak i województwa. W dokumentach tych podkreślono znaczenie wzrostu liczby ludności w kontekście rozwoju gospodarczego regionu i kraju. Zmiany demograficzne sprzyjają rozwojowi całego powiatu pruszkowskiego, który zajmuje 20. miejsce w Polsce pod względem liczby ludności. Sprzyjają temu utrzymujący się stosunkowo wysoki przyrost naturalny, dodatnie na przestrzeni ostatnich 15 lat saldo migracji oraz wysoki wskaźnik stosunku ludności w wieku produkcyjnym do ludności w wieku nieprodukcyjnym. Obecne trendy są szansą dla powiatu i województwa, gdyż wzrost liczby ludności przekłada się na wzrost wpływów do budżetu powiatu.

1.4. Pomoc społeczna

Polityka społeczna gminy Nadarzyn realizowana jest w oparciu o Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Nadarzyn na lata 2021-2027, która została przyjęta Uchwałą Nr XXXIV.462.2021 Rady Gminy Nadarzyn z dnia 17 marca 2021 r. Główną instytucją wykonującą zadania pomocy społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Nadarzynie. Najważniejszym celem pomocy społecznej jest zapewnienie wsparcia rodzinom, włączenie osób wykluczonych do społeczeństwa oraz stwarzanie i świadczenie usług socjalnych w tym zakresie zgodnie z obowiązującymi przepisami, w szczególności wynikających z ustawy o pomocy społecznej. Ośrodek Pomocy Społecznej umożliwia przewyżnianie trudnych sytuacji życiowych. Pełni funkcję zabezpieczenia w ciężkich do pokonania sytuacjach, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. W strukturach Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nadarzynie funkcjonują:

¹¹ Brak danych w GUS BDL za 2021 r.

SEKCJA ŚWIADCZEŃ

Sekcja obejmuje świadczenia rodzinne obejmujące zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie rodzicielskie; zasiłek rodzinny przysługujący, jeżeli przeciętny miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty ustalonej przez przepisy odrębne, wraz z możliwością ubiegania się o dodatki: dodatek z tytułu urodzenia dziecka, dod. z tyt. opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka, dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka z niepełnosprawności, dod. z tyt. podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania, dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego; jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka na jedno dziecko; zasiłek pielęgnacyjny; świadczenie pielęgnacyjne; specjalny zasiłek opiekuńczy; świadczenie rodzicielskie; fundusz alimentacyjny oraz świadczenia wynikające z Karty Dużej Rodziny.

SEKCJA POMOCY ŚRODOWISKOWEJ

Sekcja składa się z pracowników socjalnych, którzy tworzą zespoły: Zespół ds. aktywizacji zawodowej i organizacji środowiska lokalnego; Zespół ds. aktywizacji, opieki i wsparcia osób starszych z niepełnosprawnością oraz opiekunki. W ramach świadczeń pomoc społeczną mogą otrzymać osoby i ich rodziny które spełniają kryteria i warunki określone w przepisach odrębnych; świadczenia z pomocy społecznej obejmują pomoc pieniężną oraz pomoc niepieniężną.

SEKCJA WSPARCIA RODZINY

Rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych wójt zapewnia wsparcie, które polega w szczególności na: analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie; wzmocnieniu roli i funkcji rodziny; rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny; podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny; pomocy w integracji rodziny; przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny; dążeniu do reintegracji rodziny. Wspieranie rodziny jest prowadzone w formie: pracy z rodziną; pomocy w opiece i wychowaniu dziecka. Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Rodzina może otrzymać wsparcie przez działania: instytucji i podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny; placówek wsparcia dziennego; rodzin wspierających.

W Sekcji Wsparcia Rodziny funkcjonuje: placówka wsparcia dziennego „Ognisko Tęcza” w Nadarzynie z filią w Młochowie. Kadra Ogniska dba, aby dzieci poznały mechanizmy obrony przed niebezpieczeństwami i potrafiły je zastosować w swoim życiu, Ośrodek wsparcia „Klub Seniora” w Oficynie Kultury w Młochowie (I piętro) (Uchwała Nr LVI.694.2022. Rady Gminy Nadarzyn z dnia 25 maja 2022 r. w sprawie utworzenia na terenie Gminy Nadarzyn ośrodka wsparcia pod nazwą Klub Seniora) oraz Asystent rodziny. Ponadto Sekcja Wsparcia Rodziny jest pomysłodawcą oraz organizatorem wydarzeń cyklicznych:

- ◆ Pikniku Rodzinnego,
- ◆ Biegu Rodzinnego o Puchar Wójta Gminy Nadarzyn,
- ◆ Nadarzyńskich Dni Profilaktyki i Zdrowego Stylu Życia,
- ◆ Happeningu *Jestem Bezpieczny na drodze*,
- ◆ Konkursu plastycznego *Barwy dzieciństwa* o zasięgu ogólnopolskim.

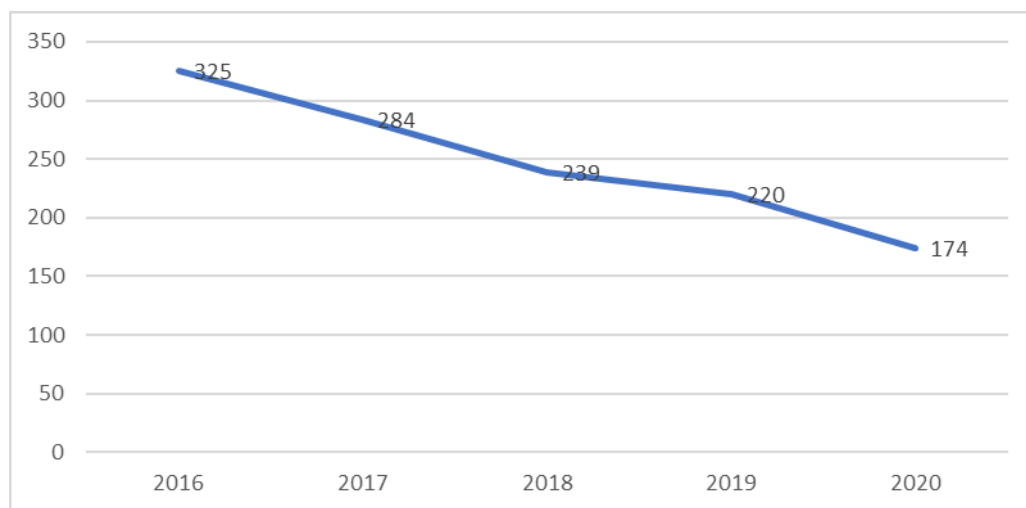
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej jest jednostką koordynującą programy gminne oraz programy rządowe realizowane na poziomie gminnym¹². Programy gminne obejmują Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2022-2024, Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Nadarzyn na lata 2021-2027 oraz Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2023.

Realizacja ww. programów wskazuje na dobrą politykę społeczną gminy, niesienie pomocy osobom znajdującym się w różnej sytuacji życiowej, wspieranie rozwoju społeczeństwa lokalnego, a co za tym idzie realizuje zadania określone w strategii województwa w aspekcie społecznym, tj. „Mazowsze zintegrowane społecznie”.

1.4.1. Beneficjenci pomocy społecznej

W gminie odnotowuje się systematyczny spadek liczby rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej, co świadczy o poprawiającej się sytuacji życiowej mieszkańców gminy. W analizowanych latach 2016-2020 liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców zmniejszyła się o 151. Jednakże z uwagi na napływ ludności ukraińskiej i jej trudnej sytuacji życiowej i materialnej w najbliższym okresie spodziewany jest wzrost liczby beneficjentów korzystających z pomocy społecznej.

Wykres 9 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w gminie Nadarzyn w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej korzystają zarówno ze świadczeń pieniężnych, jak i niepieniężnych. Liczba osób korzystających z ww. świadczeń systematycznie malała

¹² Programy rządowe:

1. Program „Asystent rodziny”.
2. Rządowy Program „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023.
3. Program „Wspieraj Seniora” edycja 2020.
4. Rządowy Program „Opieka wytchnieniowa”.
5. Program „Posiłek dla osób starszych, niesamodzielných i niepełnosprawnych”.
6. Rządowy program „Rodzina 500+” – program realizowany do 2020 r.
7. Rządowy program „Dobry start”.
8. Rządowy program dla rodzin wielodzietnych „Karta Dużej Rodziny”.
9. Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020.
10. Program „Czyste powietrze” – wydawanie zaświadczeń.

w analizowanym okresie. W ramach realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej Ośrodek udzielał pomocy rzeczowej i finansowej na: dożywianie, zakup opału, odzieży, leków, na opłatę energii elektrycznej i czynszu. Ośrodek świadczył usługi opiekuńcze, pomagał w staraniach o miejsce w domu pomocy społecznej, w schronisku, opłacał składki na ubezpieczenie zdrowotne, organizował poradnictwo prawne i psychologiczne, współpracował z innymi instytucjami i organizacjami.

W ramach pomocy środowiskowej poza pomocą finansową udzielana była również pomoc w formie poradnictwa specjalistycznego; kierowania osób do domów pomocy społecznej (w 2020 r. gmina finansowała pobyt w DPS 12 mieszkańcom na kwotę 442 309,37 zł); usług opiekuńczych – obejmujących m.in. pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych oraz realizacja różnorodnych programów, jak np. rządowy program „Posiłek w szkole i w domu”; program „Wspieraj Seniora” (okres pandemii pokazał jak istotnym problemem jest pomoc osobom starszym, samotnym, niesamodzielnym). Wdrożenie tego programu (we współpracy z Urzędem Gminy Nadarzyn, Nadarzyńskim Ośrodkiem Kultury, Strażą Gminną oraz Caritas przy Parafii pw. św. Klemensa w Nadarzynie), uruchomienie społeczności lokalnej, instytucji i wolontariatu stało się elementem kluczowym w należytym zaspokajaniu pojawiających się potrzeb (nie tylko zakupowych, ale też emocjonalnych i wsparcia psychologicznego). Zadania pomocy społecznej realizowane są w dużej mierze w wymiarze niefinansowym, co jest niewątpliwie trudnym elementem statystycznym w ramach dokonywanej analizy. Nie można określić liczbowo wymiaru udzielanego wsparcia i pomocy niefinansowej, tak jak w przypadku przyznawanych zasiłków. Pomimo spadku finansowego wsparcia (zasiłki, świadczenia) widoczny jest wzrost pomocy niefinansowej, która często przekłada się na pomoc w załatwianiu codziennych spraw, wypełnianiu wniosków, rozmowie, wsparciu psychologicznym itp.

1.4.2. Pomoc finansowa w postaci zasiłków

Pomoc finansowa pochodząca z GOPS, wynikająca z ustawy o pomocy społecznej, to przede wszystkim zasiłki stałe, okresowe lub celowe, które są przyznawane mieszkańcom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. W analizowanym okresie lat 2016-2021 liczba przyznawanych zasiłków stałych nie ulegała większym wahaniom. Średnio ok. 40 osób każdego roku korzystało z takiej formy wsparcia. Liczba osób pobierających zasiłki celowe w każdym z analizowanych lat przedstawia porównywalną wartość, gdzie nie można wskazać tendencji ani wzrostowej, ani malejącej. Z kolei liczba przyznanych specjalnych zasiłków celowych uległa zmniejszeniu z 62 w 2016 r. do 26 w 2021 r. Podobna sytuacja ma miejsce z przyznawanymi zasiłkami okresowymi. Ich liczba również uległa zmniejszeniu w analizowanym okresie. Zatem można stwierdzić, że liczba osób korzystających z zasiłków stałych nie wykazuje dużych wahań ilościowych, liczba zasiłków celowych przyjmuje wartości stałe, a liczba specjalnych zasiłków celowych i zasiłków okresowych wykazuje tendencję malejącą.

Tabela 10 Liczba osób korzystających z zasiłków w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Zasiłek stały	45	40	37	40	40	39
Kwota zasiłków stałych [zł]	243 402,00	211 266,00	202 374,00	202 810,12	223 554,04	229 142,96
Zasiłek celowy	85	93	82	81	82	85
Kwota zasiłków celowych [zł]	113 270,00	139 530,00	88 705,57	68 178,00	63 514,61	95 963,77

Strategia Rozwoju Gminy Nadarzyn na lata 2023-2030
– projekt do konsultacji społecznych –

Specjalny zasiłek celowy	62	48	47	46	29	26
Kwota specjalnych zasiłków celowych [zł]	40 750,00	22 597,00	29 007,00	24 235,00	15 100,00	14 675,00
Zasiłek okresowy	13	14	11	10	9	5
Kwota zasiłków okresowych [zł]	14 403,00	12 071,00	11 148,95	12 292,00	12 147,68	13 261,30

Źródło: dane z GOPS w Nadarzynie

Powodem korzystania z pomocy społecznej i pobierania świadczeń rodzinnych jest często niestabilna sytuacja na rynku pracy, jak chociażby prace krótkookresowe, prace na umowę o dzieło lub zlecenie, a co za tym idzie niskie zarobki. Z drugiej strony może wynikać to z biernej i wyuczonej postawy wobec pracy zawodowej, a tym samym z łatwości przeniesienia wartości kariery zawodowej na oczekiwania wobec pomocy społecznej. W przypadkach borykania się z długotrwałą lub ciężką chorobą uniemożliwiającą pracę zawodową, albo też sytuacją kryzysową również osoby potrzebujące zwracają się o pomoc do GOPS. W latach 2016-2021 do głównych powodów korzystania z pomocy społecznej należały: niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie i ubóstwo.

Tabela 11 Główne powody przyznania pomocy z GOPS w latach 2016-2021

Powód przyznanej pomocy	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	liczba rodzin					
Alkoholizm	3	5	0	2	1	1
Bezdomność	2	1	1	1	4	2
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych (rodzina wielodzietna)	8	7	7	4	3	2
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych (rodzina niepełna)	35	28	20	16	11	4
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	43	37	1	2	11	8
Bezrobocie	56	49	38	31	28	25
Przemoc w rodzinie	1	1	3	0	1	0
Długotrwała lub ciężka choroba	97	96	92	84	59	64
Niepełnosprawność	86	90	92	87	75	74
Potrzeba ochrony macierzyństwa	24	18	10	12	8	7
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	2	1	3	2	2	3
Ubóstwo	60	52	42	34	31	23
Zdarzenia losowe	6	3	6	3	1	2

Źródło: dane z GOPS w Nadarzynie

Liczba rodzin korzystająca z zasiłków rodzinnych na dzieci w gminie Nadarzyn w okresie lat 2016-2020 uległa zmniejszeniu o 42 rodziny. W porównaniu z innymi gminami z powiatu pruszkowskiego dynamika zmian w gminie Michałowice oraz w gminie Nadarzyn jest najmniejsza. W pozostałych gminach wskaźnik liczby rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych na dzieci wykazuje większy spadek, co oznacza, że w tych gminach zmniejszyła się znacznie pomoc udzielana rodzinom w formie zasiłków.

Tabela 12 Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w gminie Nadarzyn na tle grupy porównawczej

Gmina	2016	2017	2018	2019	2020	Dynamika zmian
Brwinów	342	360	400	342	242	-100
Michałowice	105	102	120	112	89	-16
Nadarzyn	212	218	234	212	170	-42
Piastów	386	397	396	343	270	-116
Pruszków	691	742	859	776	581	-110
Raszyn	327	334	374	328	229	-98

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL¹³

Pomimo spadku liczby udzielanych zasiłków nie zmniejsza się ilość pracy pracownikom socjalnym.

1.4.4. Program wspierania rodzin

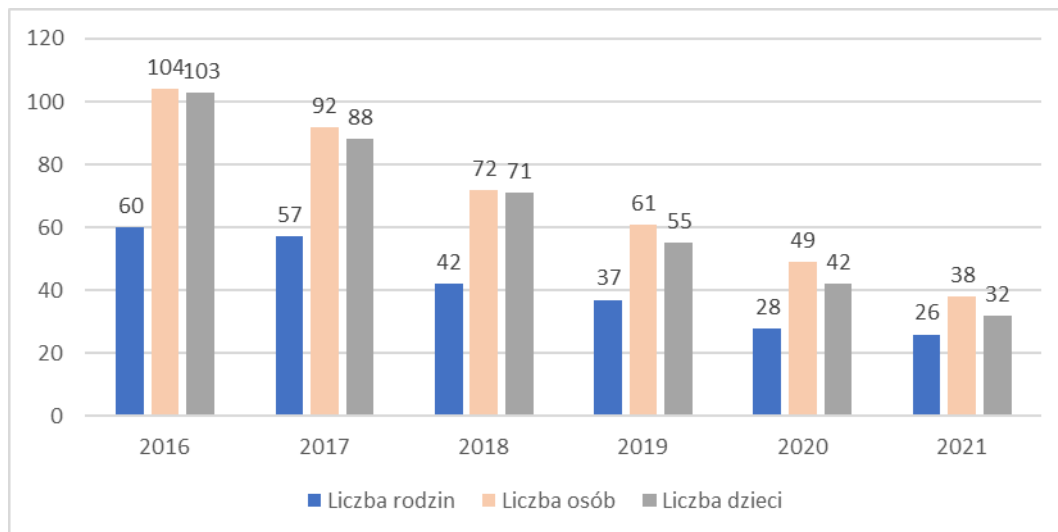
Program wspierania rodzin realizuje szereg działań na rzecz rodziny znajdującej się w kryzysie, zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności opiekuńczo-wychowawcze lub w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Polityka wspierania rodzin przyjmuje kilka aspektów, do których zaliczane są głównie: udzielanie pomocy w formie dożywiania czy wsparcie asystenta rodziny.

PROGRAM „POSIŁEK W SZKOLE I W DOMU”

Wieloletni rządowy program „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 został ustanowiony uchwałą Rady Ministrów Nr 140 z dnia 15 października 2018 r. W latach 2016-2021 odnotowano spadek liczby rodzin, osób i dzieci korzystających z programu „Posiłek w szkole i w domu” w gminie. Liczba rodzin korzystająca z tej formy pomocy uległa zmniejszeniu o 34 rodziny. Tym samym nastąpił spadek o 66 osób i 71 dzieci korzystających z programu, co wskazuje na polepszającą się sytuację materialną wielu rodzin z terenu gminy.

¹³ Brak danych w GUS BDL za 2021 r.

Wykres 10 Liczba osób i dzieci korzystających z Programu „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2016-2021

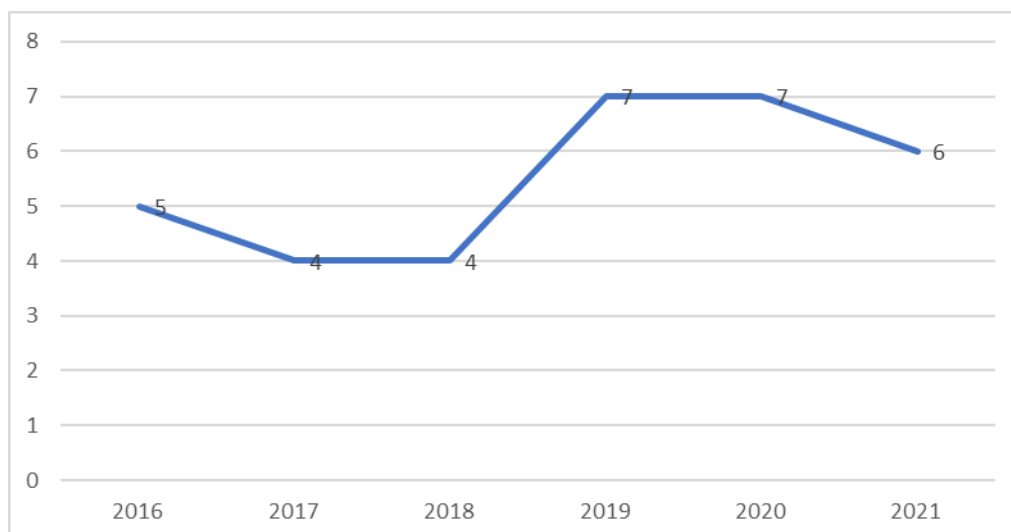

Źródło: dane z GOPS w Nadarzynie

WSPARCIE ASYSTENTA RODZINY

Podstawą prawną „Programu asystent rodziny na rok 2021” jest art. 247 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz art. 9 ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. W ramach wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej finansowane było wynagrodzenie dla asystenta rodziny, koszty wynagrodzenia dla rodziny wspierającej oraz partycypowanie w kosztach utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym. W 2021 r. ośrodek partycypował w kosztach utrzymania 10. dzieci przebywających w pieczy zastępczej oraz zatrudniał trzech asystentów rodziny, wspierających 6 rodzin. W okresie lat 2016-2021 liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny ulegała nieznacznym wahaniom, choć od 2019 r. widoczny jest wzrost tego wskaźnika, co może wynikać z kryzysów rodzinnych, jakie pojawiły się w skutek pandemii (utrata pracy, izolacja społeczna itp.).

Wykres 11 Liczba rodzin korzystających z usług asystenta rodziny w latach 2016-2021

Źródło: dane z GOPS w Nadarzynie

W analizowanych latach liczba rodzin sprawująca funkcje rodziny zastępczej uległa wzrostowi z 6 do 13 rodzin. W tym samym okresie podwoiła się liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych. W 2021 r. w pieczy zastępczej przebywało 19 dzieci, co może wskazywać na większe trudności w sprawowaniu opiekuńczo-wychowawczych niektórych rodzin.

Tabela 13 Liczba rodzin pełniących funkcje rodziny zastępczej oraz liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych w latach 2016-2021

Wskaźnik	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin	6	6	9	10	8	13
Liczba dzieci w pieczy zastępczej	8	9	11	14	13	19

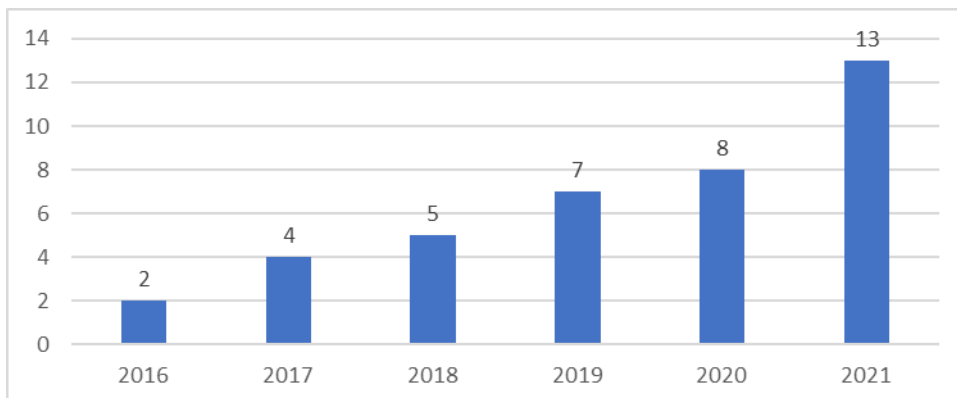
Źródło: dane z GOPS w Nadarzynie

W ramach wsparcia rodziny od 2005 r. funkcjonuje placówka wsparcia dziennego „Ognisko Tęcza”, która została włączona do struktury GOPS od 2020 r. Ognisko Tęcza objęło w 2020 roku opieką 47 wychowanków (Kajetany 2, Młochów 14, Nadarzyn 9, Rozalin 5, Rusiec 3, Stara Wieś 2, Walendów 7, Wolica 2, Wola Krakowiańska 1, Parole 1, Strzeniówka 1. W okresach wznawiania działalności placówka wsparcia dziennego funkcjonowała zgodnie z otrzymywanymi rekomendacjami z Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, Ministerstwa Zdrowia oraz Państwowej Inspekcji Sanitarnej. W czasie zawieszenia działalności placówki wsparcia dziennego kadra została oddelegowana do pracy w Sekcji Pomocy Środowiskowej (m.in. uruchomiono dyżur telefoniczny z poradami psychologa oraz przeprowadzono akcję szycia maseczek).

1.4.5. Świadczenia i usługi opiekuńcze

Wśród osób korzystających z pomocy społecznej dużą grupę stanowią osoby z niepełnosprawnością. W 2021 r. z powodu niepełnosprawności przyznano łącznie 74 rodzinom pomoc w formie zasiłków. Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Pomocą w formie usług opiekuńczych w 2021 r. objęto 13 osób. Liczba udzielanej pomocy w formie usług opiekuńczych od 5 lat przyjmuje tendencję wzrostową, a sytuacja demograficzna i procesy starzenia się społeczeństwa mogą wpłynąć na znaczny wzrost liczby ludności potrzebującej takiej formy pomocy w przyszłości.

Wykres 12 Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w latach 2016-2021

Źródło: dane z GOPS w Nadarzynie

1.4.6. Działalność profilaktyczna (GKRPA oraz Pełnomocnik Wójta ds. uzależnień)

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Pełnomocnik Wójta ds. uzależnień w 2020 r. prowadzili działania w oparciu o Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przyjęty Uchwałą Rady Gminy Nadarzyn Nr XVII.249.2019 z dnia 30 grudnia 2019 r. oraz Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii przyjęty uchwałą Rady Gminy Nadarzyn nr XVII.250.2019 z dnia 30 grudnia 2019 r. W roku przyjęcia Strategii obowiązywał Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2023. Komisja pracowała w składzie ośmioosobowym, a do podstawowych jej zadań należało przede wszystkim motywowanie zarówno osób uzależnionych, jak i członków ich rodzin do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia uzależnienia, kierowanie do leczenia specjalistycznego oraz do skorzystania z pomocy grup samopomocowych; rozpoznanie zjawiska przemocy domowej, udzielenie stosownego wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy i powstrzymania przemocy; inicjowanie interwencji w przypadku diagnozy przemocy domowej. Wśród podejmowanych działań przez GKRPA oraz Pełnomocnika Wójta ds. uzależnień było m.in. finansowanie działalności Punktu Konsultacyjnego, w którym udzielane są bezpłatne porady dla mieszkańców gminy Nadarzyn. Gmina Nadarzyn oferuje bogatą i bezpłatną pomoc dla mieszkańców w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień i przeciwdziałania przemocy. Ofertę Punktu Konsultacyjnego przedstawia tabela poniżej.

Punkt Informacyjno - Konsultacyjny w Nadarzynie (Nadarzyn, Plac Poniatowskiego 42, wejście od strony ronda Armii Krajowej)

Specjalista	Stałe dni konsultacji	Godzina	Zapisy
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	czwartki.	16.15– 18.00	Bezpośrednio w Punkcie Konsultacyjnym w dniach i godzinach przyjęć tel.(22) 729 82 74 lub w GOPS Sekcja Wsparcia Rodziny „Ognisko Tęcza” (pon.-pt. 9.00-17.00) tel. (22) 739 73 11
Psycholog	środy piątki	17.00-19.30 11.30-14.00	Bezpośrednio w Punkcie Konsultacyjnym w dniach i godzinach przyjęć tel. (22) 729 82 74
Psycholog dziecięcy	Dni przyjęć do ustalenia w czasie zapisu.	Godz. do ustalenia podczas zapisu.	W Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej Sekcja Wsparcia Rodziny „Ognisko Tęcza” tel. (22) 739 73 11 pon.- piątek 9.00-17.00
Psychoterapeuta / specjalista ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie / mediator	Poniedziałki piątki	13.00-15.00 16.00– 19.30	W Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej tel. (22) 739 73 20 pon.9.00-17.00; wt.-czw. 8.00 – 16.00;pt.8.00-15.00
Prawnik	wtorki	Od 16.15 Po wcześniejszym umówieniu się	W Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej tel. (22) 739 73 20 w.180, 181. Pon.9.00-17.00 wt.-czw. 8.00 – 16.00 pt.8.00-15.00

		telefonicznym.	
Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Poniedziałki, wtorki, środy, czwartki, piątki	W godzinach pracy GOPS W godzinach pracy Urzędu Gminy	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej tel. (22) 739 73 20 w.183 w.187 w.283 tel. (22) 729 81 85 w.180 tel. (22) 739 73 20 w.180 www.stopprzemocy.nadarzyn.pl email: stopprzemocy@nadarzyn.pl <i>Wszystkie porady udzielane są bezpłatnie.</i>
Pełnomocnik Wójta ds. uzależnień			

Interesującym projektem promującym pozytywną profilaktykę w Gminie Nadarzyn są Nadarzyńskie Dni Profilaktyki i Zdrowego Stylu Życia. Jest to coroczny cykl wydarzeń (zaproponowany przez pełnomocnika Wójta ds. uzależnień i GKRPA od 2013 roku) podczas, których odbywają się otwarte, bezpłatne wykłady, warsztaty, przedstawienia teatralne, koncerty, spotkania ze specjalistami z zakresu profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy. W ramach NDP odbywa się cykl spotkań „Dzień drzwi otwartych” z przedstawicielami środowisk abstynenckich (Stowarzyszenia, grupy AA, Al-ANON i inne). Ważnym działaniem jest podejmowana tematyka zdrowia psychicznego oraz wsparcia osób z niepełnosprawnościami.

Realizacja działań profilaktycznych poprzedzona jest zawsze merytorycznym spotkaniem władz Gminy Nadarzyn z przedstawicielami GOPS placówka wsparcia dziennego „Ognisko Tęcza”, GKRPA, Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, oświaty (dyrektorami, psychologami i pedagogami) podczas których wyłania się kierunki pracy wychowawczo-profilaktycznej. Ponadto, w ramach edukacji publicznej ze środków GKRPA finansowane są szkolenia dla uczniów, nauczycieli, wychowawców, rodziców oraz dla sprzedawców napojów alkoholowych, przedstawicieli instytucji i służb pomocowych.

Polityka rozwoju gminy Nadarzyn powinna w dalszym ciągu uwzględniać potrzeby społeczne i dążyć do jak najlepszego i pełnego zaspokojenia potrzeb mieszkańców. W wyniku procesów demograficznych i pojawiających się uchoźców wojennych należy zwrócić szczególną uwagę na te grupy beneficjentów korzystających z pomocy społecznej, aby minimalizować zjawisko ich wykluczenia lub izolacji społecznej. Realizując powyższe działania na szczeblu gminnym zrealizowany zostanie cel strategiczny „Poprawa efektywności i organizacji działania pomocy społecznej zapewniające realne i adekwatne do potrzeb wsparcie osobom potrzebującym” określony w Strategii Rozwoju Powiatu Pruszkowskiego na lata 2015-2025. Określona forma interwencji w postaci rozwoju usług społecznych i zdrowotnych, w tym związanych ze starzeniem się społeczeństwa oraz pomoc osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej powinna być również jednym z głównych celów strategicznego rozwoju gminy Nadarzyn w kontekście sytuacji społecznego rozwoju regionu.

1.5. Bezpieczeństwo publiczne i ochrona zdrowia

W gminie Nadarzyn nadzór ustawowy nad bezpieczeństwem i porządkiem publicznym sprawują: Komisariat Policji w Nadarzynie wraz z dzielnicowymi, Straż Gminna oraz jednostki OSP Nadarzyn i OSP Młochów.

KOMISARIAT POLICJI W NADARZYNIE

Placówka zapewnia bieżące działania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa i porządku publicznego mieszkańców gminy. Jednostką nadrzędną jest Komenda Powiatowa Policji w Pruszkowie.

OSP NADARZYN I OSP MŁOCHÓW

Obie OSP od chwili powstania biorą czynny i ofiarny udział zarówno w gaszeniu pożarów, jak i w życiu społecznym Nadarzyna. Jednostki znajdują się w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym. W budynku OSP Nadarzyn funkcjonuje Izba Pamięci Strażackiej, w której znajdują się dziesiątki cennych i ważnych dla mieszkańców eksponatów dokumentujących historię jednostki.

W 2006 roku OSP Nadarzyn obchodziła 100-lecie swego istnienia, z tej okazji 11 czerwca 2006 r. odbyły się uroczystości jubileuszowe, które rozpoczęły się otwarciem nowej strażnicy. Z kolei OSP Młochów w 2017 roku obchodziła swoje 70-lecie powstania. Podobnie jak w większości jednostek OSP i tutaj pielęgnowane są rodzinne, strażackie tradycje. Przy jednostkach działają Młodzieżowe Drużyny Strażackie. Przy OSP Nadarzyn działa Orkiestra OSP Nadarzyn. Orkiestrę OSP Nadarzyn założył w 1998 r. Mirosław Chilmanowicz. Od momentu powstania w 1998 roku zespół pełni ważną rolę w promowaniu kultury muzycznej wśród społeczności lokalnej, a także Warszawy i okolic. Koncerty orkiestry cieszą się ogromną popularnością i gromadzą liczną publiczność, a orkiestra uznawana jest za jedną z najlepszych orkiestr dętych w Polsce i Europie, co potwierdzają liczne nagrody i wyróżnienia, jakie zdobywa na festiwalach i konkursach orkiestr dętych w kraju i za granicą.

STRAŻ GMINNA

Straż Gminna w Nadarzynie została powołana Uchwałą nr XV/142/2011 Rady Gminy Nadarzyn z dnia 29.12.2011 r. W jednostce funkcjonują: Zespół Dyżurnych i ds. Wykroczeń oraz Zespół Patrolowo – Interwencyjny oraz Stanowisko ds. Ochrony Zwierząt i Środowiska (od 1 kwietnia 2019 r., na podstawie Uchwały Nr VI.57.2019 z 27 lutego 2019 r. wprowadzającej zmiany do Regulaminu Straży Gminnej). Jednostka Straży Gminnej wyposażona jest m. in. w radiowozy przystosowane do transportu odłowionych zwierząt) oraz sprzęt komputerowy, biurowy, zestawy łączności telefonicznej i radiowej, system monitoringu, który swoim zasięgiem obejmuje Pl. Poniatowskiego i ulice przyległe, a także drogi dojazdowe do ronda w Młochowie. Do sieci dołączone zostały również kamery znajdujące się na terenie rekreacyjnym przy ul. Słonecznej w Nadarzynie, tzw. „Pastewnik”. Strażnicy dysponują ponadto czytnikiem chipów, który wykorzystywany jest do identyfikacji właścicieli odnalezionych zwierząt oraz wilgotnościomierz, za pomocą którego funkcjonariusze są w stanie sprawdzić wilgotność drewna wykorzystywanego do palenia w piecach (obowiązujące przepisy zakazują palenia drewna, którego wilgotność przekracza 20%). Straż Gminna posiada również na wyposażeniu Mobilne Miasteczko Ruchu Drogowego, które było wykorzystywane w zajęciach dydaktycznych, a także w trakcie przygotowania do egzaminów na kartę rowerową uczniów z terenu gminy.

Główne ustawowe zadania realizowane przez Straż Gminną, to w szczególności ochrona porządku w miejscach publicznych; czuwanie nad porządkiem i kontrola ruchu drogowego w zakresie określonym w przepisach o ruchu drogowym; współdziałanie z właściwymi podmiotami w zakresie ratowania życia i zdrowia obywateli, pomocy w usuwaniu awarii technicznych i skutków klęsk żywiołowych oraz innych miejscowych zagrożeń; zabezpieczenie miejsca przestępstwa, katastrofy lub innego podobnego zdarzenia albo miejsc zagrożonych takim zdarzeniem przed dostępem osób postronnych lub możliwości zniszczenia śladów i dowodów, do momentu przybycia właściwych służb, a także ustalenie, w miarę możliwości świadków zdarzenia; ochrona obiektów komunalnych i urządzeń użyteczności publicznej; współdziałanie z organizatorami i innymi służbami w ochronie porządku podczas zgromadzeń i imprez publicznych; informowanie społeczności lokalnej o stanie i rodzajach zagrożeń, a także inicjowanie i uczestnictwo w działaniach mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi; sprawdzanie

wykonania przez właścicieli nieruchomości obowiązków wynikających z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach; współdziałanie z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych; kontrolowanie prawidłowości oznakowania ulic, w tym znaków drogowych, oświetlenia ulic, prawidłowego funkcjonowania punktów oświetleniowych oraz estetyki napisów i miejsc plakatowania ogłoszeń; kontrola legalności prac wykonywanych w pasie dróg gminnych; zapobieganie bezdomności zwierząt na terenie gminy Nadarzyn poprzez ich odławianie, przekazywanie ustalonym właścicielom lub odwożenie do schronisk współpracujących z gminą Nadarzyn na podstawie stosownych porozumień.

Jedną z form komunikacji mieszkańców z jednostką Straży Gminnej jest uruchomiona w 2018 r. roku aplikacja „Mój Nadarzyn”, umożliwiająca zgłaszanie awarii lub uszkodzeń, jakie pojawią się na terenie gminy. Aplikacja pozwala na załączenie zdjęcia problemu, a także wskazuje z jakiej lokalizacji nadeszło zgłoszenie. W 2020 r. przy pomocy tego narzędzia wpłynęło 218 zgłoszeń (w 2019 r. – 165 zgłoszeń, a w 2018 r. – 230).

W ramach wykonywania swoich obowiązków Straż Gminna podejmowała działania w zakresie opieki nad zwierzętami i zapobiegania bezdomności zwierząt. Od czerwca 2020 r. kontynuowano kontrole posesji pod kątem zawartych przez ich właścicieli umów na wywóz nieczystości - 161 posesji (ujawniono 15 nieprawidłowości związanych m. in. z brakiem zawartych umów, bądź też innych wykroczeń) oraz prowadzono kontrole m.in. rejonów placówek oświatowych oraz stadionu GOS i terenu do niego przyległego; miejsc gromadzenia się grup młodzieżowych (m. in. Pl. Poniatowskiego, Osiedle NSM, park w Młochowie, boiska „Orlik”, „Pastewnik”, Pumptrack, Parkuj i Jedź); rejonów wokół lokali gastronomicznych oraz punktów sprzedaży napojów alkoholowych; pustostanów pod kątem m. in. osób bezdomnych; lasów i parków m. in. w celu wyeliminowania powstawania dzikich wysypisk.

W 2020 r. z uwagi na ogłoszony stan epidemii funkcjonariusze Straży Gminnej w Nadarzynie wzięli udział w 10 spotkaniach, które odbyły się w szkołach podstawowych: w Nadarzynie, Kostowcu i Woli Krakowiańskiej, a także na lokalnym „Pastewniku” z udziałem wychowanków Placówki Wsparcia Dziennego – „Ogniska Tęcza”, co wskazuje również na zaangażowanie służby bezpieczeństwa w działania podejmowane w placówkach oświatowych w wyniku sytuacji zagrożenia zdrowia i życia.

OCHRONA ZDROWIA

Na koniec 2020 r. samorządową opiekę zdrowia zapewniał mieszkańcom Samodzielny Publiczny Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej w Nadarzynie (SPG ZOZ), który świadczy usługi w zakresie medycy pracy oraz podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej. SPG ZOZ posiada dwie placówki medyczne: SPG ZOZ w Nadarzynie, ul. Sitarskich 3 oraz filia w Młochowie, ul. Mazowiecka 5A. Przychodnie udzielają profesjonalnej pomocy i porad medycznych. Gabinety są wyposażone w nowoczesny, wysokiej klasy certyfikowany sprzęt diagnostyczny, a wyspecjalizowana kadra zapewnia najlepszy standard opieki.

Zdjęcie 1 Ośrodek Zdrowia w Nadarzynie (po lewej) i Ośrodek Zdrowia w Młochowie (po prawej)

Źródło: Oficjalna strona Urzędu Gminy Nadarzyn, <https://www.nadarzyn.pl/654,opieka-zdrowotna> (dostęp: 23.03.2022 r.)

Na terenie gminy, w Kajetanach działa nowoczesny kompleks diagnostyczno-leczniczo-rehabilitacyjny w dziedzinie otorynolaryngologii, audiologii i foniatrii oraz rehabilitacji - Międzynarodowe Centrum Słuchu i Mowy. Zapewnia kompleksowe leczenie m.in. głuchoty i głębokiego niedosłuchu, wad wrodzonych i nabytych oraz zaburzeń głosu i mowy.

Od roku 2017 zwiększyła się dostępność do aptek, z uwagi na powstanie dwóch nowych aptek i punktu aptecznego. Na koniec 2020 r. na terenie gminy swoją działalność prowadziło 6 aptek ogólnodostępnych, gdzie na jedną aptekę przypada ponad 2 tys. mieszkańców.

W 2020 r. udzielono łącznie 156 328 porad lekarskich w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej oraz 63 443 porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej. W latach 2016-2019 liczba porad lekarskich wzrastała, jednak w 2020 r. odnotowano spadek udzielonych porad lekarskich, zarówno w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej jak i podstawowej opieki medycznej, co wynikało ze stanu epidemiologicznego kraju i utrudnionej dostępnością do opieki zdrowotnej. Jednocześnie wzrosła liczba udzielanych teleporad, która była wynikiem ograniczenia dostępności do przychodni i lekarzy pierwszego kontaktu.

Wykres 13 Liczba udzielonych porad lekarskich w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL¹⁴

Uwzględniając potrzeby mieszkańców w zaspokajaniu podstawowych potrzeb opieki medycznej i wychodząc naprzeciw skutkom starzenia się społeczeństwa należy mieć na uwadze rozwój usług medycznych w zakresie podstawowej opieki medycznej mieszkańców gminy Nadarzyn. Polityka społeczna rozwoju gminy powinna uwzględniać cel ochrony zdrowia oraz podejmowania działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania negatywnym skutkom braku aktywności, nieprawidłowego odżywiania, czy pozostałości pod okresie pandemii COVID-19. Zachowując spójność z kierunkami strategicznego rozwoju *Strategii Rozwoju Powiatu Pruszkowskiego na lata 2015-2025*.

¹⁴ Brak danych w GUS BDL za 2021 r.

Aktualizacja 2017 (Bezpieczeństwo i równość szans; cel: Poprawa jakości i dostępności usług zdrowotnych pozwalająca zaoferować mieszkańcom wysoki standard opieki w pobliżu miejsca zamieszkania) należy także w rozwoju społecznym gminy Nadarzyn uwzględnić cel ochrony i promocji zdrowia. W tym zakresie szczególnie istotnym zadaniem jest realizowana inwestycja budowy Zespołu Usług Medycznych w Nadarzynie wraz z wyposażeniem.

1.6. System edukacji

Na terenie Gminy Nadarzyn funkcjonuje 10 placówek publicznych prowadzących działalność opiekuńczo-wychowawczą i edukacyjną (żłobek, 3 przedszkola, 3 szkoły podstawowe, 2 zespoły szkolno-przedszkolne i liceum) oraz 16 placówek niepublicznych, 2 dziennych opiekunów, 4 żłobki, 9 placówek przedszkolnych, 1 szkoła podstawowa, 1 szkoła muzyczna i stopnia.

Wśród instytucji publicznych w gminie funkcjonują: Gminny Żłobek Nr 1 „Zaczarowany Ogród” w Ruścu, Publiczne Przedszkole w Wolicy, Publiczne Przedszkole w Nadarzynie, Publiczne Przedszkole w Młochowie, Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Marii Skłodowskiej-Curie w Ruścu, Szkoła Podstawowa im. W. Doroszewskiego w Nadarzynie, Zespół Szkolno-Przedszkolny w Młochowie, Szkoła Podstawowa im. św. S. Kostki w Kostowcu, Szkoła Podstawowa im. bł. ks. B. Markiewicza w Woli Krakowiańskiej oraz Liceum Ogólnokształcące im. Jana Pawła II w Nadarzynie.

Zdjęcie 2 Żłobek Nr 1 „Zaczarowany Ogród” w Ruścu (po lewej) i Publiczne Przedszkole w Wolicy (po prawej)

Źródło: Oficjalna strona Urzędu Gminy Nadarzyn, <https://www.nadarzyn.pl/662,oswiata> (dostęp: 23.03.2022 r.)

Na terenie gminy zlokalizowane są również niepubliczne placówki przedszkolne i szkolne, tj.: Niepubliczny Żłobek "Alicja" w Rozalinie; Niepubliczny Żłobek "Bajkowy las" w Starej Wsi; Niepubliczny Żłobek „Jupiś” w Nadarzynie, Dzienny Opiekun w Nadarzynie, Przedszkole Niepubliczne „Maluch" w Nadarzynie; Przedszkole Niepubliczne "Smyk" w Nadarzynie; Niepubliczne Przedszkole „Jupik" w Nadarzynie; Niepubliczne Przedszkole "Kubuś" w Rozalinie; Niepubliczne Przedszkole Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia "Nadzieja" w Walendowie; Niepubliczne Przedszkole Sióstr Rodziny Maryi w Kostowcu; Niepubliczne Przedszkole "Bajkowy Lasek" w Starej Wsi; Niepubliczne Przedszkole "7 krasnoludków" w Młochowie; Niepubliczna Szkoła Podstawowa "Pitagoras" w Nadarzynie.

Obsługę merytoryczno-administracyjną oraz ekonomiczną samorządowych placówek oświatowych funkcjonujących na terenie gminy Nadarzyn sprawuje Gminny Zespół Oświatowy, powołany Uchwałą Rady Gminy w 2015 r. Jednostka, na mocy upoważnień, prowadzi również czynności kontrolne w zakresie warunków i jakości świadczonej opieki w niepublicznych żłobkach/klubach dziecięcych i przedszkolach oraz zapewnia obsługę administracyjno - księgową na rzecz publicznych przedszkoli/szkół z terenu gminy Nadarzyn oraz Straży Gminnej i Gminnego Ośrodka Sportu.

W 2021 r. do szkół na terenie gminy uczęszczało łącznie 1 974 dzieci, z czego 1 894 do szkół publicznych. Do żłobków oraz przedszkoli – 961 wychowanków, w tym do oddziałów przy publicznych szkołach podstawowych 57 wychowanków a do publicznych przedszkoli uczęszczało 393 przedszkolaków. W samorządowym żłobku opiekę znalazło 88 dzieci. W publicznych placówkach oświatowych w roku szkolnym 2020/2021 r. zatrudnionych było ogółem 342 nauczycieli, w tym 150 - dyplomowanych, 80 – mianowanych, 100 kontraktowych oraz 12 – stażystów. Nauczyciele placówek oświatowych Gminy Nadarzyn ustawicznie podnoszą swoje kwalifikacje. Większość kadry pedagogicznej legitymuje się kwalifikacjami do nauczania co najmniej dwóch przedmiotów. Pogłębiają wiedzę w zakresie pomocy dzieciom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Czynnie uczestniczą w sympozjach, szkoleniach, dzieląc się wiedzą z koleżankami i kolegami ze swojej szkoły jak również z innych gminnych placówek.

Zdjęcie 3 Zespół Szkolno-Przedszkolny w Młochowie im. Wandy Chotomskiej (po lewej) i Szkoła Podstawowa im. Witolda Doroszewskiego w Nadarzynie (po prawej)

Źródło: Oficjalna strona Urzędu Gminy Nadarzyn, <https://www.nadarzyn.pl/662,oswiata> (dostęp: 23.03.2022 r.)

Zdjęcie 4 Zespół Szkolno-Przedszkolny w Ruścu im. Marii Skłodowskiej - Curie

Źródło: <https://www.google.com/>, (dostęp: 23.03.2022 r.)

Gminne placówki oświatowe, wywiązując się z przepisów, zapewniają wszystkim upoważnionym realizację obowiązku szkolnego od 7 roku życia do ukończenia szkoły podstawowej. Z kolei - publiczne przedszkola - uzupełnione siecią przedszkoli niepublicznych - zapewniają miejsca dla dzieci z terenu gminy Nadarzyn. Gminne przedszkola, dzięki wsparciu organu prowadzącego, jakim jest Gmina, prowadzą zajęcia metodami nowatorskim, m.in. uczą elementów programowania, informatyki, języków, po uzgodnieniu z organem nadzoru pedagogicznego, wprowadzają innowacje pedagogiczne. Dużo uwagi poświęcają zdrowemu stylowi życia: właściwe nawyki żywieniowe, aktywność fizyczna, poprawna postawa. W każdej placówce zatrudniony jest psycholog i logopeda. Placówki oświatowe czynnie biorą udział w życiu środowiska lokalnego, współpracują z NOK, Biblioteką Publiczną, jak również biorą udział w licznych konkursach i akcjach ekologicznych i charytatywnych.

Placówki oświatowe funkcjonujące na terenie Gminy oferują bogatą ofertę oświatową. Od klasy IV prowadzony jest nadobowiązkowy drugi język nowożytny; uczniowie zdolni mają dodatkowe zajęcia edukacyjne rozwijające ich zamiłowania i zainteresowania. Uzdolnieni sportowo uczniowie mają możliwość skorzystania z oferty w klasach sportowych o profilach lekkoatletyki i piłki ręcznej. Szkoły wyposażone są w nowoczesne multimedialne pomoce dydaktyczne, sukcesywnie wyposażane są pracownie do nauki języków i pracownie przedmiotowe. Prowadzone są programy profilaktyczne dotyczące zagrożeń współczesnego świata jak również profilaktyczne programy zdrowotne. Każda placówka oświatowa posiada gabinet pielęgniarstwa szkolnej, gdzie młodzież może skorzystać również z opieki stomatologicznej. Każdy uczeń z opinią psychologiczno-pedagogiczną, czy orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego może skorzystać z pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Placówki są sukcesywnie wyposażane w pomoce dydaktyczne. Uczniowie szkół podstawowych aktywnie uczestniczą w życiu szkoły i lokalnej społeczności, często będąc inicjatorami różnych akcji, np.: sprzątanie gminy, zbiórki charytatywne itp. Placówki te współpracują z gminnymi jednostkami kultury, sportu i porządku publicznego.

Utworzenie w Nadarzynie - na bazie gimnazjum - Liceum Ogólnokształcącego przyczyniło się do wzbogacenia oferty edukacyjnej w gminie. Bogata oferta liceum służy wszechstronnemu rozwojowi uzdolnień i zamiłowań uczniów szkoły. Oferowane przez liceum profile klas i koła zainteresowań z wielu przedmiotów dają możliwość kształcenia w zakresie rozszerzonym. Uczniowie mogą rozwijać nie tylko swoje zdolności językowe, ale mają także możliwość przystąpienia do międzynarodowych egzaminów językowych, które są honorowane na całym świecie. 12 lutego 2020 r. została zawarta umowa o współpracy w zakresie prowadzenia oddziałów Mistrzostwa sportowego pomiędzy Legią Warszawa S.A. z siedzibą w Warszawie oraz Gminą Nadarzyn, jako organem prowadzącym liceum w Nadarzynie. W dniu 11 marca 2020 r. została podjęta Uchwała Nr XIX.256.2020 w sprawie wyrażenia zgody na utworzenie oddziałów mistrzostwa sportowego w nadarzyńskim liceum. Zgodnie z ww. dokumentami z dniem 1 września 2020 r. utworzono trzy oddziały, przy czym jeden w klasie I oraz dwa w klasie II. Łącznie zakwalifikowało się 59 uczniów. Wszystkie placówki oświatowe posiadają odpowiednią infrastrukturę dydaktyczną i sportowo-rekreacyjną. Baza dydaktyczna ulega wzbogaceniu, rozszerzeniu i dostosowaniu do potrzeb uczniów z różnymi potrzebami edukacyjnymi dzięki wsparciu pozyskiwanych środków zewnętrznych, ale przede wszystkim staraniom organu prowadzącego.

Zdjęcie 5 LO w Nadarzynie

Źródło: strona Urzędu Gminy Nadarzyn, <https://www.nadarzyn.pl/662,oswiata> (dostęp: 23.03.2022 r.)

Sytuacja epidemiologiczna wpłynęła znacząco na zmianę organizacji i metod nauczania. Nauczyciele korzystali z innowacyjnych metod nauczania poprzez platformy informacyjne; jednak nie wszyscy uczniowie radzili sobie z nową sytuacją tzw. „szkoły zdalnej”, źle radzili sobie z brakiem kontaktów społecznych z rówieśnikami. Stąd podyktowana była konieczność zwiększenia pracy psychologiczno-pedagogicznej i korzystanie ze współpracy z jednostkami specjalistycznymi. Gminna kadra pedagogiczna dołożyła wszelkich starań, aby nowa sytuacja nie wpłynęła na obniżenie poziomu przekazywanych treści i na wyniki nauczania. Wysokie kwalifikacje, zaangażowanie, stosowanie odpowiednich metod i form spowodowało, że uczniowie szkół i wychowankowie przedszkoli brali udział w różnego rodzaju konkursach, projektach, programach, zawodach sportowych oraz konkursach i olimpiadach przedmiotowych. W 2021 roku wśród licealistów odnotowano 3 wyróżnienia oraz 2 wyniki bardzo dobre w Ogólnopolskim Konkursie Chemicznym „Alchemik”; 3 wyniki 100% na maturze z języka angielskiego; 22 osoby z klas pierwszych uzyskały najwyższy wynik (poziom B2) w międzynarodowym egzaminie TOEFL JUNIOR; odnotowano także drugi wynik w powiecie pruszkowskim z języka angielskiego na poziomie rozszerzonym oraz 1 wynik 100% z języka rosyjskiego. Także uczniowie szkół podstawowych osiągalili sukcesy na olimpiadach przedmiotowych, sukcesy recytatorskie, plastyczne, sportowe i in.

1.7. Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy

Na terenie gminy Nadarzyn funkcjonuje kilkanaście aktywnych organizacji pozarządowych, które zrzeszają dzieci, młodzież i starszych mieszkańców gminy. Działalność organizacji trzeciego sektora w kontekście rozwoju społecznego stanowi istotne źródło pobudzania aktywności społecznej, kulturalnej i sportowej. Na terenie gminy funkcjonują następujące organizacje:

- 1) Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Osób Niepełnosprawnych „SZLAKIEM TĘCZY”
- 2) Dom Pomocy Społecznej Dla Dorosłych Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi
- 3) Gminny Ludowy Klub Sportowy Nadarzyn
- 4) Nadarzyński Szczep Drużyn Harcerskich i Zuchowych "Wataha" im. Żołnierzy Wyklętych
- 5) Dom Miłosierdzia Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia w Walendowie
- 6) Ochotnicza Straż Pożarna Nadarzyn (wraz z Orkiestrą OSP w Nadarzynie)
- 7) Ochotnicza Straż Pożarna Młochów

- 8) Stowarzyszenie Przyjaciół Gminy Nadarzyn
- 9) Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Start” Nadarzyn
- 10) Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Nadarzyn – Raszyn – Michałowice
- 11) Akademia Schaby
- 12) Uczniowski Klub Sportowy „RUSIEC’
- 13) Klub Sportowy Nadarzyn
- 14) Stowarzyszenie Seniorów Gminy Nadarzyn
- 15) Klub Sportowy CZARNE LWY Taekwondo Olimpijskie
- 16) LKS Orzeł Nadarzyn

Zgodnie z ustawą o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, Rada Gminy Nadarzyn uchwała corocznie „Program współpracy Gminy Nadarzyn z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego”. Program realizowany jest corocznie przez organizacje wyłaniane w drodze otwartego konkursu ofert.

Gmina Nadarzyn od 2015 r. jest członkiem stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Nadarzyn-Raszyn-Michałowice, które ma na celu działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, a w szczególności m.in.: wspieranie działań na rzecz realizacji PROW dla obszaru tych gmin; ochronę oraz promocję środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno–kulturowych, rozpowszechnianie i wspieranie rozwoju wykorzystania odnawialnych źródeł energii, rozwój turystyki i sportu oraz popularyzację i rozwój produkcji wyrobów regionalnych w gminach; aktywizowanie ludności wiejskiej do udziału w procesie rozwoju obszarów wiejskich; poprawę jakości życia na obszarach wiejskich oraz popierania różnicowania działalności gospodarczej¹⁵. Do 2022 r. zrealizowano również szereg dotacji ze środków LSR na podjęcie działalności gospodarczej.

Szeroka i aktywna działalność organizacji społecznych przyczynia się do rozwoju społecznego mieszkańców gminy Nadarzyn. Wspiera aktywność fizyczną najmłodszych, zapewnia alternatywę spędzania wolnego czasu w sposób bezpieczny, kreatywny i przede wszystkim aktywny. Przyczynia się do minimalizowania negatywnych skutków pandemii (izolacji domowej, stanów depresyjnych, wzmożonej aktywności internetowej i czasu spędzanego na grach komputerowych, przeciwdziałania negatywnym skutkom zdrowotnym, tj. nadwaga i otyłość itp.) oraz pobudza mieszkańców do realizacji wspólnych inicjatyw społecznych. W kontekście dalszego rozwoju gminy Nadarzyn wskazane jest planowanie działań wspierających organizacje społeczne oraz stwarzających kolejne możliwości

¹⁵ Projekty własne LGD zrealizowane na terenie gminy Nadarzyn, to m.in.:

- Projekt pn. „Dzieciaki kontra mistrz w rywalizacji przedszkolaków z Gminy Nadarzyn”. Koszt operacji 50 tys. zł. Celem projektu było nakręcenie 46 filmów – treningu, wyzwania dla „dzieciaków”. Z uwagi na wystąpienie pandemii COVID-19 operacja musiała zostać przeniesiona do internetu. Zostały nagrane serie krótkich filmów z udziałem sportowców, zamiast organizacji jednodniowego wydarzenia sportowego skierowanego do najmłodszych mieszkańców gminy Nadarzyn.
- Projekt pn. „Nagranie filmu promującego obszar LSR poświęconego tradycji wieńca dożynkowego oraz zakupu strojów ludowych”. Koszt operacji 50 tys. zł. Celem operacji było opracowanie i nagranie filmu dotyczącego tworzenia wieńca dożynkowego z udziałem mieszkańców gminy Nadarzyn ubranych w tradycyjne stroje ludowe. Projekt z 2018 roku, zrealizowany w styczniu 2020 r.
- Projekt pn. „Promocja obszaru LSR przez Orkiestrę OSP Nadarzyn”. Koszt operacji 50 tys. zł. Operacja polegała na opracowaniu, nagraniu oraz wydaniu filmu dotyczącego wydarzeń promujących obszar LSR przez Orkiestrę OSP Nadarzyn. Na potrzeby projektu zostały zakupione instrumenty muzyczne oraz umundurowanie dla członków orkiestry. Projekt z 2019 roku, zrealizowany w czerwcu 2020 r.

aktywnego włączenia przedstawicieli organizacji pozarządowych w budowanie partnerstw sektorowych na terenie gminy. Realizacja niniejszego celu wynika także ze Strategii Rozwoju Powiatu Pruszkowskiego na lata 2015-2025, gdzie jednym z celów strategicznego rozwoju powiatu jest „Rozwój kapitału społecznego pozwalający na budowanie trwałych więzi społecznych i włączenie jak największej liczby mieszkańców w działania na rzecz dobra wspólnego”.

Warto dodać, że na terenie gminy funkcjonuje Młodzieżowa Rada Gminy. Głównym celem działania Młodzieżowej Rady, zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym, jest opiniowanie przez dzieci i młodzież projektów niektórych decyzji dotyczących dzieci i młodzieży podejmowanych przez Urząd Gminy, Radę Gminy Nadarzyn oraz jednostki pomocnicze gminy.

1.8. Kultura i sport

Zadania z zakresu edukacji kulturalnej i rekreacyjnej prowadzone są przez Gminny Ośrodek Sportu, Nadarzyński Ośrodek Kultury i Bibliotekę Publiczną Gminy Nadarzyn. Są to instytucje prężnie działające na rzecz aktywności społecznej, kulturalnej i sportowej. Zrzeszają mieszkańców gminy, jak również społeczność całej gminy. Stanowią główne centrum życia kulturalnego, aktywują osoby starsze, dzieci i młodzież, wspierają rozwój kulturalny i sportowy.

GINNYY OŚRODEK SPORTU

Działalność w zakresie kultury fizycznej i sportu w gminie Nadarzyn koordynuje Gminny Ośrodek Sportu (GOS). GOS współpracuje z Urzędem Gminy, klubami, związkami, stowarzyszeniami oraz szkołami z terenu gminy. Jest propagatorem i animatorem aktywnych form wypoczynku dla mieszkańców gminy. Podkreślenia wymaga, że od wielu lat organizowana jest Gala Sportu Gminy Nadarzyn. Podczas uroczystości wręczane są nagrody i wyróżnienia dla najlepszych sportowców i trenerów.

Gmina Nadarzyn posiada wysokiej jakości bazę sportową, która zapewnia zawodnikom poszczególnych klubów, a także dzieciom i młodzieży możliwość rozwoju ich umiejętności. GOS administruje siedmioma obiektami sportowymi z nowoczesnym zapleczem technicznym. Jednym z nich jest stadion piłkarski przy ul. Żółwińskiej, który może pomieścić tysiąc widzów. Boisko o wymiarach 100,5 m x 69 m z bardzo dobrze przygotowaną główną murawą, wraz z oświetlonym bocznym boiskiem o wymiarach 110 m x 75 m stanowią podstawową bazę treningową drużyn GLKS Nadarzyn. Boisko główne nie tylko służy jako miejsce rozgrywek dla nadarzyńskich piłkarzy. Było też wykorzystywane jako miejsce przygotowań dla piłkarskich Reprezentacji Polski przed spotkaniami eliminacyjnymi przed Mistrzostwami Świata, Europy i Igrzysk Olimpijskich. Wielokrotnie na stadionie odbywały się dożynki gminne i inne masowe wydarzenia kulturalne. Obok stadionu znajduje się boisko do siatkówki plażowej na którym ćwiczą młode siatkarki z GLKS Nadarzyn.

Drugim obiektem sportowym jest Hala Widowiskowo - Sportowa, znajdująca się przy Liceum Ogólnokształcącym zlokalizowana przy ul. Żółwińskiej. Hala ta została oddana do użytku 5 października 2002 roku. Jej ogólna powierzchnia użytkowa wynosi 1340 m². Główna hala (44 m x 25 m) posiada trybuny z miejscami siedzącymi dla 267 osób i w ramach potrzeb może być podzielona na trzy osobne sektory. W jej bezpośrednim sąsiedztwie znajdują się: sala sportów walki, siłownia, sauna, szatnie, pomieszczenia biurowe, socjalne, oraz kawiarenka. Ten obiekt jest wykorzystywany głównie przez sekcje: piłki siatkowej, tenisa stołowego, sportów walki z GLKS Nadarzyn oraz uczniów i zawodników sportowych z liceum.

We wrześniu 2007 roku oddano do użytku trzeci obiekt sportowy, który powstał przy szkole podstawowej w Nadarzynie ul. Sitarskich 4. Jest to nowoczesna hala sportowa wraz z zapleczem oraz

boiskami (do koszykówki, siatkówki, piłki nożnej oraz kortem tenisowym). Tutaj na swoje treningi spotykają min. koszykarze z GLKS Nadarzyn. Obiekt też wykorzystują uczennice i uczniowie ze szkoły podstawowej oraz zawodnicy związani ze sportem szkolnym; na terenie znajduje się też siłownia plenerowa i pumptrack. Obiekt sportowy ORLIK 2012 w Kostowcu powstał w ramach projektu Moje Boisko - Orlik 2012. W skład kompleksu wchodzi: boisko ze sztuczną trawą do piłki nożnej o wymiarach 30,0 m x 62,0 m o powierzchni całkowitej 1860 m² (pole gry 26,0 x 56,0 m); boisko wielofunkcyjne o wymiarach 19,1 x 32,1 m o powierzchni 613,11 m² (pole do gry 15,1 x 28,1 m) z nawierzchnią poliuretanową, wyposażeniem do piłki koszykowej i siatkowej oraz budynek sanitarno-szatniowy.

Obiekt sportowy ORLIK 2012 w Ruścu powstał w ramach projektu Moje Boisko - Orlik 2012. W jego skład wchodzi: boisko piłkarskie o nawierzchni z trawy syntetycznej o wymiarach 30 m x 62 m, boisko wielofunkcyjne o wymiarach umożliwiających dodatkowo grę w piłkę ręczną tj. 30 m x 50 m oraz budynek sanitarno - szatniowy o powierzchni użytkowej ok. 60 m². W bezpośrednim sąsiedztwie znajduje się siłownia plenerowa, plac zabaw, tor rowerowy i pumptrack.

Z kolei - Kompleks basenów letnich przy ul. Działkowej 1 w Strzeniówce został oddany w czerwcu 2021 roku. Składają się na niego dwie niecki basenowe o powierzchni 300 m², głębokości 1,5 i 1,2 metra oraz jedna o powierzchni 120 m² i głębokości 0,4 metra z wodnym placem zabaw dla dzieci. Dodatkową atrakcją jest zjeżdżalnia wodna z dwoma torami i jacuzzi na 8 osób. Na terenie znajduje się budynek zaplecza sanitarno-socjalnego z kasą i budynek świetlicy z pomieszczeniem na potrzeby małej gastronomii; są też boiska do plażowej piłki nożnej i siatkowej oraz miejsca do wypoczynku. W roku 2022 Kompleks basenów letnich doposażono o dodatkową zjeżdżalnię wodną, teren plaży został powiększony. Dodatkowo zamontowano pompy ciepła, które służą podgrzaniu wody w basenie dla najmłodszych dzieci i jacuzzi.

W świetlicy przy ul. Młochowskiej 59 w Rozalinie można sprawdzić swoje umiejętności strzeleckie. Wirtualna strzelnica powstała w ramach konkursu Ministerstwa Obrony Narodowej pn. „Strzelnica w powiecie 2022”. Obiekt wyposażono również w specjalistyczny mobilny podnośnik dla osób z niepełnosprawnością. Sekcja Strzelectwo - Obronna przygotowuje zawodników do strzelania sportowego. Uczy obchodzenia się z bronią, zasad bezpieczeństwa, jak również odpowiedzialnego myślenia. Treningi odbywają się w obiekcie GOS w Rozalinie pod okiem doświadczonego instruktora.

Kolejnymi obiektami rekreacyjno-sportowymi są działający od 2021 r. pumptrack w Ruścu. Znajduje się on w Ruścu przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym oraz kompleksie boisk i siłowni zewnętrznej przy ulicy Górnej; po torze można jeździć na rowerze, na hulajnodze, na deskorolce czy na rolkach. W Starej Wsi natomiast funkcjonuje wielofunkcyjne boisko, wraz z infrastrukturą i parkingiem.

Oferta rekreacyjno-sportowa skierowana jest bezpośrednio lub za pośrednictwem klubów sportowych, głównie do mieszkańców gminy, którzy w ramach stowarzyszeń, grup zorganizowanych, a także jako odbiorcy indywidualni uczestniczą w zajęciach sportowych, korzystając z gminnych obiektów GOS. Finansowane przez GOS sekcje rekreacyjno-sportowe prowadziły działalność organizacyjną i koordynacyjną przede wszystkim w zakresie: organizacji imprez rekreacyjno-sportowych i okolicznościowych; zawodów i rozgrywek szkolnych dla szkół oraz zawodów i imprez sekcji strzelectwo-obronnej, a także współorganizacji zajęć treningowych i rozgrywek sekcji klubów sportowych.

Na podstawie danych sprawozdawczych można wskazać, że jedynie w 2020 r. GOS w Nadarzynie zorganizował lub był współorganizatorem 180 zawodów, meczów i imprez rekreacyjno-sportowych, zarówno własnych, jak i wyjazdowych, w tym m.in. Mistrzostwa Powiatowe w Mini Piłce Siatkowej

Chłopców oraz Dziewcząt, X Edycja Nadarzyn CUP (siatkówka), III Memoriał Janusza Grzyba Wójta Gminy Nadarzyn w Mini Piłce Siatkowej, V Ogólnopolski Turniej Mini Siatkówki z okazji Odzyskania Niepodległości, XVIII Memoriał im. Wacława Dziugieła – koszykówka. Ze względu na epidemię COVID-19 oraz ograniczenie działalności, a nawet czasowe zamknięcia obiektów sportowych w ciągu roku, liczba zajęć i organizowanych imprez w 2020 r. była o ponad 220 mniejsza niż w 2019 r.

Zdjęcie 6 Stadion GOS w Nadarzynie (po lewej) i Obiekty sportowe przy ul. Sitarskich w Nadarzynie (po prawej) oraz Kompleks Basenów Letnich w Strzeniówce

Źródło: Oficjalna strona Urzędu Gminy Nadarzyn, <https://www.nadarzyn.pl/666,sport-i-turystyka> (dostęp: 23.03.2022 r.)

Działania podejmowane przez GOS w dużej mierze wspierają rozwój dzieci i młodzieży z terenu gminy. Dysponując odpowiednim zapleczem technicznym, a także zaangażowaniem pracowników, instruktorów, trenerów i kreując dobrą współpracę z organizacjami i klubami sportowymi realizacja polityki społecznej w zakresie dostępności do kultury fizycznej w gminie realizowana jest na wysokim poziomie. To ważne w kontekście możliwości jakie gmina stwarza dla młodych rodzin i ich dzieci. Dostępność do różnorodnej oferty sportowej daje mieszkańcom Nadarzyna i okolic wielkie możliwości rozwijania własnych zainteresowań, hobby, a także stwarza odpowiednie warunki do aktywnego spędzania czasu wolnego. W ramach dalszego rozwoju działalności GOS przewiduje się kolejne inwestycje związane z budową budynku administracyjnego oraz zaplecza sportowego odpowiednio wyposażonego i dostosowanego do potrzeb mieszkańców gminy.

NADARZYŃSKI OŚRODEK KULTURY

Powstał w 1999 roku. Zgodnie ze statutowymi założeniami jako samorządowa instytucja kultury propaguje wśród mieszkańców gminy idee świadomego udziału w kulturze, realizuje przedsięwzięcia z zakresu edukacji kulturowej oraz upowszechniania różnych dziedzin sztuki. Podejmuje działania sprzyjające rozwojowi i promowaniu twórczości artystycznej. Prowadzi działalność zarówno w sferze edukacyjnej, jak i impresaryjnej. Zajmuje się organizowaniem, prezentowaniem oraz promowaniem interesujących przedsięwzięć kulturalnych. NOK ma charakter pluralistycznego, wielofunkcyjnego miejsca aktywności kulturalnej, prowadzi interdyscyplinarne działania animacyjne, edukacyjne, artystyczne oraz upowszechniające różne dziedziny kultury i sztuki profesjonalnej i amatorskiej. Działalność prowadzi w siedzibie NOK w Nadarzynie i w pięciu świetlicach - filiach NOK w Młochowie, Urzucie, Rozalinie, Parolach i Wolicy.

Siedziba

NOK mieści się w zabytkowym zajeździe przy pl. Poniatowskiego 42. Posiada wyposażoną w sprzęt akustyczno oświetleniowy salę widowiskową, galerię i sale do zajęć. Dzięki wsparciu Gminy i środkom unijnym w 2015r. przeprowadzono modernizację i remont budynku - w sali widowiskowej zainstalowano: nowe oświetlenie, widownię amfiteatralną, okotowano scenę. Powstała także przestrzeń przeznaczona na ekspozycje z profesjonalnym systemem zawieszania i oświetleniem, w której odbywają się wystawy. W 2017 r. w sali widowiskowej zainstalowano klimatyzację; prowadzone są również inwestycje w zakresie wymiany schodów, tarasów zewnętrznych. NOK realizuje swoją działalność również w prowadzonych świetlicach; w Urzucie, Rozalinie i Parolach są nowoczesnymi, estetycznymi, dobrze technicznie wyposażonymi przestrzeniami. Świetlica w Wolicy, to sala w przedszkolu w Wolicy.

Działalność NOK

W ciągu ponad 23 letniej działalności zarówno w siedzibie jak i w świetlicach NOK prowadzi i prowadzi różnego rodzaju zajęcia dla różnych grup wiekowych - taniec nowoczesny, balet, zajęcia ceramiczno-plastyczne, modelarstwo, rękodzieło, nauka fotografii, plastyka, taniec towarzyski, akrobatyka, sensoplastyka, zajęcia teatralne dla dorosłych, dziecięcy zespół ludowy, kreatywne rozwiązywanie problemów - Destination Imagination - Oczyma Wyobraźni. Organizuje imprezy artystyczne jednorazowe, cykliczne, stacjonarne i plenerowe tj. Kino nokowe, Salon poezji, prezentacje spektakli, wernisaże, Kino nokusiowe, koncerty muzyki popularnej i klasycznej - "Czym skorupka za młodu...", cykl prezentacji przedstawień teatralnych dla dzieci pod nazwą „Teatrzyk w walizce”, koncerty Filharmonii Narodowej dla szkół, "Akademia bez indeksu" - cykl spotkań ze znaczącymi osobami ze świata nauki i kultury, warsztaty filozoficzne dla dzieci, konkursy. Co roku w marcu odbywa się impreza integrująca środowisko lokalne - *Darcie pierza, nie kotów, czyli Dzień kobiet w NOK*. Latem odbywają się m.in. koncerty plenerowe pod nazwą „zaPARKuj w Młochowie”, Akcja Animacja - plenerowe działania dla dzieci, warsztaty twórcze potocznie zwane półkoloniami, warsztaty Last Minute.

Od 2015 r. w NOK działa Uniwersytet Trzeciego Wieku, który posiada różnorodną ofertę programową. Organizuje m.in. naukę języka angielskiego, hiszpańskiego, zajęcia aktywizujące mózg pod nazwą „Akademia Pamięci”, zajęcia muzyczne, malarstwo, gimnastykę, jogę, tai chi, zumbę. Organizowane są wyjazdy do teatrów i muzeów.

Sukcesy ośrodka kultury

Od 2010 r. pod kierunkiem Marka Rejnowicza działa zespół wokalny - instrumentalny NOK PĘD BAND który dotychczas zdobył m.in.: Nagrodę specjalną na XIII Ogólnopolskim Festiwalu Kolęd i Pastoralek

w Niepokalanowie (2013r.), Wyróżnienie na Ogólnopolskim Przeglądzie Piosenki Dziecięcej i Młodzieżowej "Roztańczony Wawer" (2013 r.), III miejsce na XI Konkursie Piosenkarskim "Tulipanada", w DK ARSUS (2013 r.), II miejsce na XXVI Ogólnopolskim Przeglądzie Kapel i Zespołów Ludowych Stylizowanych im. Jana Derlety w Szydłowcu (2017 r.), Grand Prix na Festiwalu Piosenki Dzieci i Młodzieży „Śpiewaj nie ziewaj” w Pruszkowie (2017 r.), II miejsce na VI Festiwalu Pieśni Żołnierskich i Patriotycznych "Jak długo w sercach naszych", organizowanym przez OK Warszawa – Wesoła (2018 r.) W 2017 r. NOK Pęd Band wydał płytę CD "A ktoś tam puka", a w 2019 r. płytę z piosenkami patriotycznymi „Jest takie miejsce”.

Od 2011 r. pod kierunkiem Kamili Michalskiej działa NOK! Teatr, w którym uczestniczą mieszkańcy gminy. Dotychczas zrealizowano siedem przedstawień. Spektakl „Dulska” otrzymał Nagrodę Publiczności na IV Mazowieckim Przeglądzie Teatralnym "Totalnie Teatralnie 2012", na tym samym przeglądzie aktorka Anna Balsam otrzymała nagrodę za najlepszą rolę żeńską. Za rolę w spektaklu "Oświadczyń" Anna Balsam otrzymała nagrodę aktorską na 40 Wadowickich Spotkaniach Teatralnych (2013r.) i na VIII Ogólnopolskim Przeglądzie Małych form Teatralnych im. Adama Luterka w Wejherowie. W 2013 r. Jarosław Świętochowski otrzymał wyróżnienie za rolę Iwana Iwanowicza Łomowa, a Anna Balsam główną nagrodę za rolę Natalii w spektaklu "Oświadczyń" na XV Festiwalu Teatrów Amatorskich "Garderoba Białoleki". W 2021 r. NOK! Teatr za spektakl „Baba Chanel” w reżyserii Kamili Michalskiej zdobył I miejsce i otrzymał 2000 zł. na 34. Łódzkim Przeglądzie Teatrów Amatorskich ŁÓPTA.

Od 2017 r. pod kierunkiem Anny Balsam działa Grupa Teatralno-Kabaretowa Biedronki. Dotychczas zdobyła m.in. II miejsce na XXIII Przeglądzie Teatrów Dzieci i Młodzieży „ MASKA” im. Piotra Grabowskiego w Domu Kultury Świt, I miejsce na XVIII Festiwalu Małych Form Teatralnych w Piasecznie, Wyróżnienie za „Mrugnięcie okiem do rzeczywistości” na XXI Ogólnopolskim Festiwalu Małych Form Teatralnych „Effka”, Nagrodę Specjalną Dyrektora Łódzkiego Domu Kultury na 34. Łódzkim Przeglądzie Teatrów Amatorskich ŁÓPTA 2021 za spektakl „Bo czemu, by nie...”.

Instruktor tańca Paulina Piśkiewicz prowadzi klasę mistrzowską złożoną z najbardziej utalentowanych tancerek, które dotychczas zajęły m.in.: I i III miejsce na Warszawskim Konkursie Tanecznym *Solo Duo Trio*, II miejsce w kategorii „Inne propozycje taneczne 12-15 lat” na turnieju Tanecznym w Bemowskim Centrum Kultury, III miejsce na Bemowskich Dniach Tanecznych, I miejsce na Turnieju Tańca im. Marianny Kiskurno w Stąporkowie.

Współpraca NOK

NOK współpracuje z wieloma organizacjami pozarządowymi, instytucjami z terenu gminy i województwa. Realizuje projekty finansowane ze środków zewnętrznych pozyskanych m.in. od MKiDN, MIK, Samorządu Województwa Mazowieckiego, Starostwa Powiatu Pruszkowskiego tj. „Kuznia kreatywności”, „Seniorzy na start”, cykl koncertów plenerowych „zaPARKuj w Młochowie”, *Konwersja cyfrowa domów kultury*, ogród permakulturowy, wyjazdy do teatru dla dzieci w ramach programu „Kultura dostępna”, cykl szkoleń - "Małe Mazurki na Mazowszu", warsztaty dla instrumentalistów „Mazurki na Mazowszu”. Od 2017 r. NOK jest wydawcą miesięcznika *Wiadomości Nadarzyńskie*.

BIBLIOTEKA PUBLICZNA GMINY NADARZYN

Biblioteka Publiczna Gminy Nadarzyn zajmuje się gromadzeniem, opracowywaniem, przechowywaniem i ochroną materiałów bibliotecznych i działa w ogólnopolskiej sieci bibliotek publicznych. Sieć placówek bibliotecznych w granicach administracyjnych gminy Nadarzyn tworzą: Biblioteka Główna w Nadarzynie, w której skład wchodzi: Wypożyczalnia dla Dorosłych, Oddział dla

Dzieci, Wypożyczalnia Gier Planszowych i Wypożyczalnia Zbiorów Obcojęzycznych oraz Filia w Młochowie.

Zdjęcie 7 Placówki Biblioteki Publicznej gminy Nadarzyn

Źródło: Oficjalna strona Urzędu Gminy Nadarzyn, <https://www.nadarzyn.pl/621,kultura> (dostęp: 23.03.2022 r.)

W placówkach biblioteki wypożyczane są książki (literatura piękna, niebeletrystyczna i publikacje popularno-naukowe) i czasopisma przeznaczone dla odbiorców ze wszystkich grup wiekowych. Biblioteka gromadzi i udostępnia także zbiory specjalne, czyli filmy dla dzieci i dorosłych, audiobooki, gry planszowe oraz czytniki ebooków. Wciąż powiększa się także oferta książek obcojęzycznych, głównie w języku angielskim, a od 2022 roku także w języku ukraińskim.

W placówkach biblioteki odbywają się lekcje biblioteczne, wystawy, spotkania edukacyjne i spotkania autorskie, przeznaczone dla dzieci, dorosłych i seniorów z terenu naszej gminy. W placówkach biblioteki działa Dyskusyjny Klub Książki (DKK) oraz kluby tematyczne: „Nadarzyńskie Planszówki” – spotkania grupy planszówkowiczów, MAM Spotkanie – klub dla mam z małymi dziećmi oraz Spotkania Seniorów.

Różnymi formami pracy, biblioteka stara się stworzyć dla mieszkańców przyjazne miejsce, które będzie pobudzać do aktywności i częstszego uczestnictwa w kulturze. Biblioteka bierze udział w

impresach o charakterze ogólnopolskim i lokalnym m.in. Narodowe Czytanie, Noc Bibliotek, Tydzień Bibliotek, Tydzień Zakazanych Książek, Piknik Rodzinny, Ogólnopolskie Święto Wolnych Książek (Bookcrossing). Współpracuje z innymi bibliotekami, instytucjami kultury, jednostkami samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi. Mimo poczucia zagrożenia pandemią i obawą przed wychodzeniem z domu, w 2021 r. zarejestrowanych w placówkach bibliotecznych było 2 645 czytelników, którzy odwiedzili je 18 607 razy. Wypożyczyli w ciągu roku 38 389 książek, 3 443 czasopisma i 3 254 sztuki zbiorów specjalnych. Zapisali się 324 nowe osoby. Wśród czytelników 39% to dzieci i młodzież, 46% osoby dorosłe, a 15% seniorzy.

Tabela 14 Statystyka odwiedzin i wypożyczeń – stan na koniec 2021 r.

Wyszczególnienie	Nadarzyn			Młochów	Razem
	Dorośli	Oddział dla dzieci	Razem		
Czytelnicy zarejestrowani w bibliotece	1 216	933	2 149	496	2 645
Odwiedziny	9 789	5 147	14 936	3 671	18 607
Nowo zapisani	148	133	281	43	324
Wypożyczenia książek	20 166	10 760	30 926	7 463	38 389
Wypożyczenia czasopism	2 633	489	3 122	321	3 443
Wypożyczenia zbiorów specjalnych (audiobooki, filmy, gry planszowe)	1 105	1 797	2 902	352	3 254

Źródło: dane z Biblioteki Publicznej gminy Nadarzyn

Biblioteka prowadzi stronę internetową, profil na Facebooku i wysyła newsletter. W zasobach znajdują się roboty, tablety i czytniki ebooków. Udostępnione dla użytkowników są również stanowiska komputerowe z łączem internetowym oraz sieć WiFi.

Od 1 lutego 2021 r. biblioteka pracuje w systemie SOWA. Ten nowoczesny zintegrowany system biblioteczny ułatwia dostęp do zbiorów: umożliwia czytelnikom sprawne przeglądanie katalogu online i zdalne zamawianie zbiorów ze wszystkich placówek oraz usprawnia prace wypożyczalni. Biblioteka udostępnia kody do portalu Legimi, które dają dostęp do 75 000 ebooków i audiobooków. W 2021 roku czytelnicy biblioteki przeczytali w Legimi 942 183 stron. Ta alternatywna w stosunku do tradycyjnych książek forma - książki elektronicznej wpisała się już na stałe do bibliotecznej oferty. Dzięki możliwości płatności on-line w systemie PayU czytelnicy mogą dokonać rozliczenia się z opłat za nieterminowy zwrot i odblokowania konta bibliotecznego bez konieczności wychodzenia z domu. Pandemia pokazała potrzebę wprowadzenia ułatwień dla osób korzystających z zasobów biblioteki. W tym celu biblioteka zainstalowała książkomat i wrzutnie. Książkomat znajduje się przy Oddziale dla Dzieci w Nadarzynie, a wrzutnie mieszczą się przed wejściami do wszystkich placówek bibliotecznych. Ponieważ placówki w Nadarzynie nie są dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz matek z małymi dziećmi, zdalne zamawianie zbiorów, ich odbiór z książkomatu oraz zwrot przez

wrzutnie jest dla nich sporym ułatwieniem. Ze względu na pandemię część planowanych spotkań odbywała się w formie online, ale okazuje się że ta forma daje duże możliwości dotarcia do mieszkańców gminy i w przyszłości będzie kontynuowana. Biblioteka brała udział w następujących programach i konkursach grantowych:

- „Tu mieszkam, tu zmieniam” Fundacji Santander Bank Polska SA. - dzięki udziałowi w konkursie biblioteka pozyskała fundusze na uruchomienie programu „Biblioteka na Telefon”, w ramach którego nieodpłatnie wypożycza i dostarcza materiały biblioteczne osobom starszym lub niepełnosprawnym z terenu gminy Nadarzyn. Częścią programu było również doposażenie biblioteki w książki z dużą czcionką, które chronią wzrok i ułatwiają czytanie osobom słabowidzącym oraz audiobooki. Wygrana w kolejnej edycji konkursu umożliwiła postawienie i wyposażenie „Letniej Czytelni” zlokalizowanej przy Filii w Młochowie – relaksującej strefy i inspirującego miejsca dla czytelników oraz mieszkańców gminy
- Program Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Dofinansowania dla bibliotek publicznych na zakup nowości wydawniczych oraz usługi zdalnego dostępu do książek w formatach e-booków i/lub audiobooków i/lub synchrobooków – Priorytet 1, Kierunek interwencji 1.1 w ramach NPRCz” - biblioteka co roku otrzymuje z tego programu dofinansowanie na zakup nowości
- „Mała Książka – Wielki Człowiek” program Instytutu Książki - dzięki udziałowi w programie, każde dziecko w wieku 3-6 lat z terenu gminy Nadarzyn, które zapisze się do biblioteki, otrzymuje w prezencie Wyprawkę Czytelniczą
- „Sieć na kulturę w podregionie warszawskim zachodnim” Fundacji Wspierania Zrównoważonego Rozwoju – w ramach projektu zorganizowano w formie zdalnej bezpłatne zajęcia z projektowania graficznego dla dzieci z przedziału wiekowego 10-14 lat. Za udział w programie biblioteka pozyskała sprzęt o wartości 12 000, który będzie wykorzystywany podczas zajęć w bibliotece
- „Moja e-biblioteka@ liderem informatyzacji na Mazowszu” - Celem projektu było zwiększenie wykorzystania e-usług bibliotecznych pośród czytelników i bibliotekarzy w województwie mazowieckim. Dzięki udziałowi w projekcie biblioteka zyskała nową stronę internetową, sprzęt elektroniczny oraz systemy operacyjne, oprogramowanie antywirusowe, programy graficzne i oprogramowanie biblioteczne. Dzięki projektowi baza komputerowa biblioteki została w sposób znaczący rozbudowana a dzięki wdrożeniu e-usług wzrosła atrakcyjność usług oferowanych użytkownikom, co było głównym celem zadania

Wszystkie te działania zapewniają Bibliotece Publicznej Gminy Nadarzyn stały wzrost czytelników oraz wysokie miejsce w rankingach powiatowych.

Aktywna i szeroka działalność instytucji kultury na terenie gminy Nadarzyn stanowi cenny zasób do rozwoju społecznego mieszkańców gminy. Jest to ważne w kontekście realizacji założeń polityki rozwoju gminy jak i powiatu i województwa. Stworzenie odpowiednich warunków do życia wynika także z dostępności do kultury i rekreacji, które gmina Nadarzyn realizuje na wysokim poziomie. Dostępność do kultury i stworzenie możliwości rozwoju sportowego jest istotnym elementem świadczącym o atrakcyjności regionu pod względem zamieszkania. Uwarunkowania te sprzyjają osiedlaniu się, nawiązywaniu pozytywnych relacji społecznych oraz wzmacnianiu kapitału społecznego regionu. Realizacja polityki społecznej w kontekście rozwoju kulturalnego i sportowego gminy na kolejne lata powinna być kontynuowana na tak wysokim poziomie jak do tej pory. Potrzeba ta wynika także z realizacji celu strategicznego „Poprawa jakości oraz dostępności oferty kulturalnej, rozrywkowej i sportowej, pozwalająca na atrakcyjne spędzanie czasu wolnego blisko miejsca

zamieszkania” określonego jako jeden z celów realizacji Strategii Rozwoju Powiatu Pruszkowskiego na lata 2015-2025.

Podsumowując analizę uwarunkowań społecznych gminy Nadarzyn warto podkreślić, iż jest to gmina prężnie rozwijająca się w każdej dziedzinie społeczno-gospodarczej. Pod względem społecznym stwarza odpowiednie warunki do zamieszkania, rozwoju i prowadzenia życia. Zapewnia dostępność do wielu usług, szkolnictwa, rozwoju aktywności fizycznej, a przy tym zlokalizowana jest blisko Warszawy, z którą jest dobrze skomunikowana. Warto podkreślić, że gmina Nadarzyn osiągnęła 8. miejsce w Polsce, a 7. w kategorii stref podmiejskich miast na prawach powiatu w rankingu „Gmina dobra do życia”. Celem stworzenia ogólnopolskiego rankingu, było pokazanie jakości życia w gminach na podstawie 48 wskaźników. Bliższe informacje na temat organizowanego rankingu można uzyskać na stronie internetowej Serwis Samorządowy PAP.

Działalność rozwojowa gminy Nadarzyn w obszarze społecznym spójna jest z założeniami rozwojowymi Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze, gdzie podkreślona została konieczność w wyrównywaniu szans edukacyjnych dzieci i młodzieży mieszkającej na obszarach wiejskich poprzez zwiększenie dostępności do usług oświatowych, realizowanych również przez ośrodki kultury, doposażenie szkół, a także umożliwienie uczniom korzystania z nowoczesnych technologii w procesie nauczania. Natomiast w celu aktywizacji zawodowej osób zajmujących się dziećmi powinna być upowszechniana opieka żłobkowa oraz przedszkolna, co również zapewnia gmina Nadarzyn.

W ramach SPG ZOZ realizowane są Programy profilaktyczne finansowane głównie z budżetu gminy. W ofercie przychodni znajdują się bezpłatne oraz komercyjne programy profilaktyczne skierowane do pełnoletnich pacjentów refundowane z budżetu Ośrodka Zdrowia, Gminy Nadarzyn a także NFZ.

Podejmowane działania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nadarzynie ukierunkowane są przede wszystkim na rzecz przeciwdziałania zjawisku ubóstwa, marginalizacji i wykluczenia społecznego grup defaworyzowanych, w tym m.in. osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, osób starszych, rodzin wielodzietnych, rodzin z trudnościami wychowawczymi, jak również dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej. Realizacja wielu programów gminnych ma na celu wspieranie ww. grup beneficjentów pomocy społecznej oraz zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W ramach wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej powinny być kontynuowane zadania polegające na rozwoju różnych form wsparcia i pomocy (m.in. upowszechnianie placówek wsparcia dziennego, asystenta rodzinnego, jak również tworzenie rodzinnych form pieczy zastępczej). Kluczowe pozostaje również wsparcie dostępu do ochrony socjalnej. Duże znaczenie będą miały działania dotyczące koordynacji usług społecznych i zdrowotnych. Wskazane jest również wsparcie na rzecz integracji i aktywizacji społeczno-zawodowej. Niezbędne są działania na rzecz seniorów polegające na zapewnieniu przyjaznego środowiska dla osób starszych i międzypokoleniowej integracji, m.in. poprzez kluby seniora, uniwersytety trzeciego wieku. Zadania te w kontekście rozwoju społecznego gminy Nadarzyn powinny być w dalszym ciągu realizowane na jak najwyższym poziomie.

CZĘŚĆ 2: DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ GMINY NADARZYN

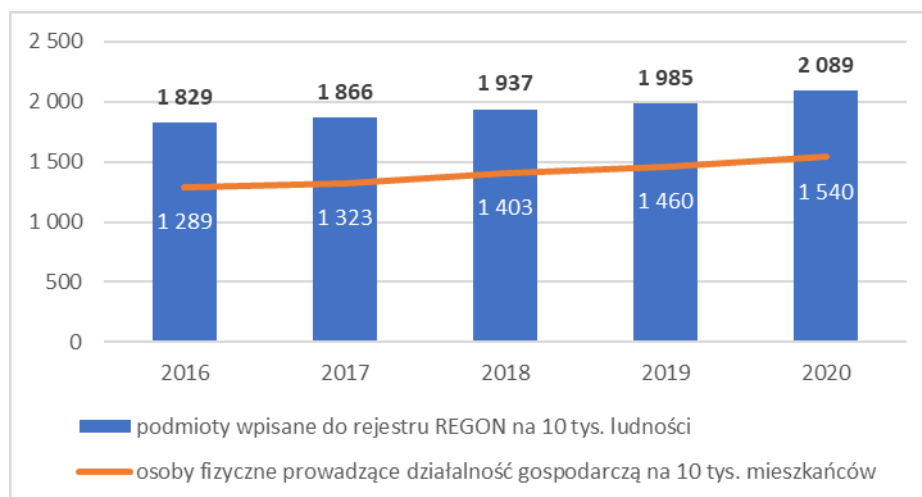
2.1. Gospodarka lokalna

Gmina Nadarzyn jest gminą o dużym potencjale gospodarczym i ze względu na swoje atrakcyjne położenie rozwija się bardzo intensywnie. Obszary rolnicze zlokalizowane niegdyś na terenie gminy w chwili obecnej przyjmują inne funkcje gospodarcze o czym świadczy wzrastający współczynnik

przedsiębiorczości liczony jako liczba nowopowstałych podmiotów gospodarczych. W miejscowości Młochów funkcjonuje Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin Radzików – Oddział Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin Państwowego Instytutu Badawczego (IHAR PIB). W ramach oddziału funkcjonują Zespoły Badawcze, które prowadzą badania w zakresie poszukiwania nowych źródeł zmienności genetycznej na potrzeby hodowli ziemniaka, jego cech ilościowych i jakościowych, poszukują markerów molekularnych przydatnych w selekcji materiałów hodowlanych ziemniaka itp.

Z uwagi na zmiany w planach przestrzennego zagospodarowania – wynikające z usytuowania geograficznego gminy – działalność rolnicza naturalnie wygasa, na rzecz działalności usługowej, czy potrzeb mieszkaniowych ludzi osiedlających się poza Warszawą. W 2020 r. w rejestrze REGON na 10 tys. ludności zarejestrowanych było 2 089 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 1 540 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Na przestrzeni analizowanych lat nastąpił wzrost o 260 podmiotów na 10 tys. ludności, w tym o 251 podmiotów prowadzonych przez osoby fizyczne, co potwierdza, że gmina Nadarzyn posiada sprzyjające warunki do zakładania działalności gospodarczych na terenie gminy. Wzrost wskaźnika dotyczącego osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wskazuje na dogodne warunki do zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej.

Wykres 14 Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców w latach 2016-2020

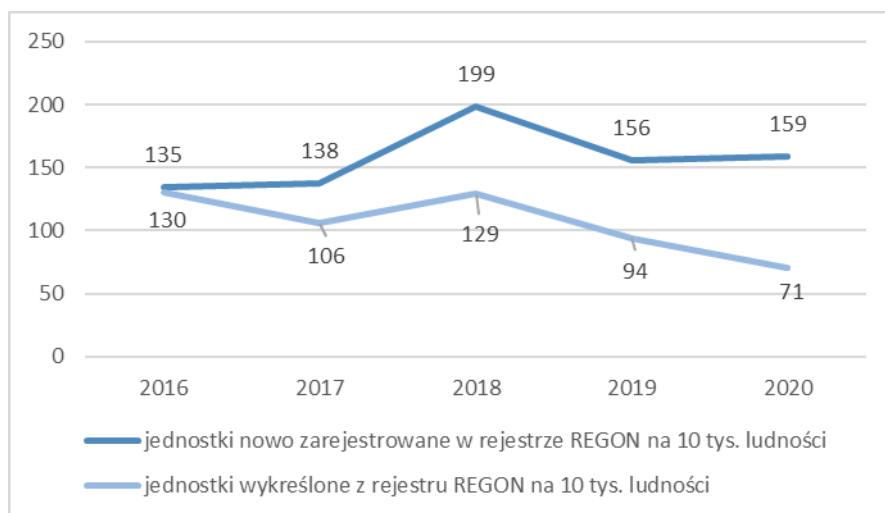

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL¹⁶

Dobłą sytuację gospodarczą oraz kondycję nadarzyńskich firm potwierdzają wskaźniki rejestrowania nowych działalności gospodarczych i podmiotów wykreślanych z rejestru REGON na 10 tys. ludności. W analizowanych latach systematycznie zwiększa się dysproporcja podmiotów nowo powstałych w stosunku do podmiotów likwidowanych. W 2020 r. powstało 159 nowych działalności a tylko 71 podmiotów zakończyło swoją działalność. Z uwagi na panującą pandemię i zamrożenie działalności wielu branż gospodarczych widoczny jest spadek liczby nowo powstających podmiotów w 2019 i 2020 r., jednakże równocześnie z mniejszą liczbą nowych podmiotów zmniejszył się wskaźnik podmiotów zamykanych w tym okresie.

Wykres 15 Podmioty zarejestrowane i wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności w latach 2016-2020

¹⁶ Brak danych w GUS BDL za 2021 r.

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL¹⁷

Uszczegółowieniem informacji o poziomie przedsiębiorczości na terenie gminy Nadarzyn jest tabela przedstawiająca zmianę liczby podmiotów w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców w latach 2016-2020 na przykładzie gmin z powiatu pruszkowskiego. Zauważyć można, iż gmina Nadarzyn charakteryzuje się największym przyrostem podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców w porównaniu z pozostałymi gminami z terenu powiatu pruszkowskiego.

Tabela 15 Liczba podmiotów w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców w gminie Nadarzyn w latach 2016-2020 na tle grupy porównawczej

Gmina	2016	2017	2018	2019	2020	Dynamika zmian
Brwinów	162	162	164	171	177	+15
Michałowice	209	211	209	217	226	+17
Nadarzyn	183	187	194	198	209	+26
Piastów	157	158	160	164	169	+12
Pruszków	153	157	159	164	169	+16
Raszyn	207	212	210	217	223	+16

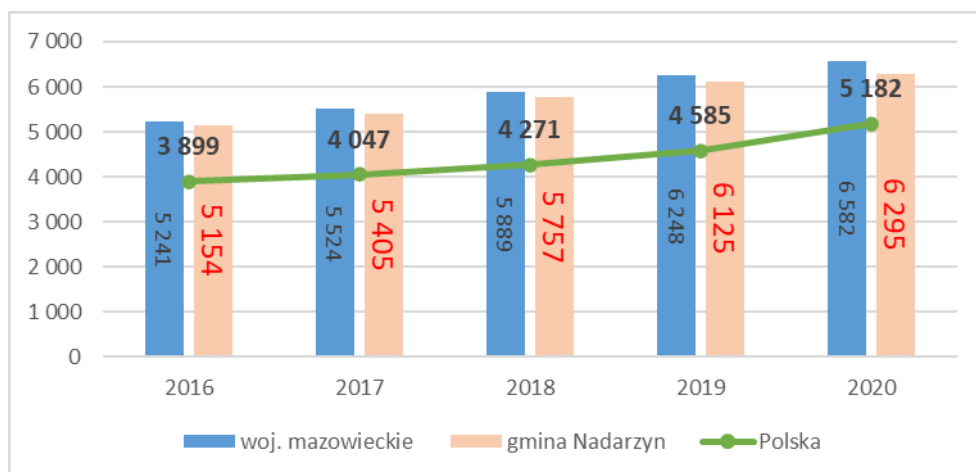
Źródło: opracowanie własne, GUS BDL¹⁸

Poziom przedsiębiorczości w gminie Nadarzyn od wielu lat wykazuje tendencję wzrostową. Wraz z tym wzrostem odnotowuje się również wzrost konkurencyjności regionalnej i wyższy poziom średniego wynagrodzenia otrzymywanego za pracę. Wzrost wynagrodzeń wynika również z wyższego poziomu ogólnopolskiego minimalnego wynagrodzenia brutto. W 2020 r. odnotowano średnie wynagrodzenie brutto w gminie na poziomie 6 295 zł, co odpowiadało 121,5% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. Należy zauważyć, że od 2016 r. wzrosła wartość otrzymywanego średniego wynagrodzenia brutto w gminie o 1 141,00 zł/m-c.

Wykres 16 Średnie miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Nadarzyn w latach 2016 – 2020

¹⁷ Brak danych w GUS BDL za 2021 r.

¹⁸ Brak danych w GUS BDL za 2021 r.

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

Realizując założenia rozwoju gospodarczego gmina Nadarzyn wraz z 38 innymi gminami współpracuje w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego (ZIT WOF). Aglomeracja warszawska aspiruje do bycia silnym ośrodkiem społeczno-gospodarczym w Europie z zachowaniem perspektywy lokalnej. Istotnymi narzędziami niezbędnymi do realizowania tego celu są działania na rzecz zintegrowania m.st. Warszawy z otoczeniem, a więc z gminami silnie powiązanymi z nim funkcjonalnie. Współpracę wynikającą z potrzeby rozwiązywania problemów m.st. Warszawy i jego otoczenia w szerszej skali przyspieszyła zapowiedź wdrożenia mechanizmu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w ramach nowej perspektywy finansowej UE 2014-2020. Instrument ten stał się katalizatorem integracji m.st. Warszawy z otaczającymi ją gminami, które zadeklarowały chęć wspólnej realizacji działań. Związek gminy Nadarzyn z ZIT WOF stał się podstawą do pozyskiwania nowych środków finansowych na zwiększenie dostępności usług publicznych, rozwój sieci powiązań gospodarczych oraz poprawę jakości przestrzeni publicznej. Przynależność do tego związku stwarza nowe możliwości finansowania inwestycji społeczno-gospodarczych w nowej perspektywie finansowej na lata 2021-2027.

Gmina Nadarzyn aktywnie uczestniczy w pracach nad Strategią rozwoju metropolii warszawskiej do 2040 roku. Strategia ma charakter ponadlokalny, jednak swoim zasięgiem nie obejmuje w pełni obecnych granic metropolii warszawskiej. W regionie bowiem zaszyły istotne zmiany, które skłaniają do weryfikacji obowiązującego wciąż dokumentu. Region warszawski stołeczny (RWS) został wskazany w Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze, jako miejski obszar funkcjonalny Warszawy, godnie z obowiązującym od 1 stycznia 2018 r. podziałem statystycznym NUTS2, metropolię warszawską tworzy Warszawa, 9 powiatów (grodziski, legionowski, miński, nowodworski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski, warszawski zachodni i wołomiński) oraz gminy w nich zlokalizowane – w sumie 79 JST. Jest to obszar o powierzchni 6 tys. km², zamieszkały przez ponad 3 mln osób. Zgodnie z zapisami tzw. ustawy wdrożeniowej oraz programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027 realizację instrumentu ZIT na obszarze RWS w nowej perspektywie warunkuje opracowanie poniższych dokumentów:

- przygotowanie w pierwszej kolejności tzw. Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, a następnie – w terminie do końca 2025 r. – Strategii rozwoju ponadlokalnego metropolii warszawskiej;
- dodatkowo, w związku z osobnymi wymogami Komisji Europejskiej – projekty dot. zrównoważonego sposobu przemieszczania się, oparte na transporcie zbiorowym i aktywnej mobilności, będą warunkowane przygotowaniem i przyjęciem tzw. Planu Zrównoważonej

Mobilności Miejskiej dla metropolii warszawskiej (dokument jest w trakcie realizacji, jego zakończenie planowane jest w 2023 r.).

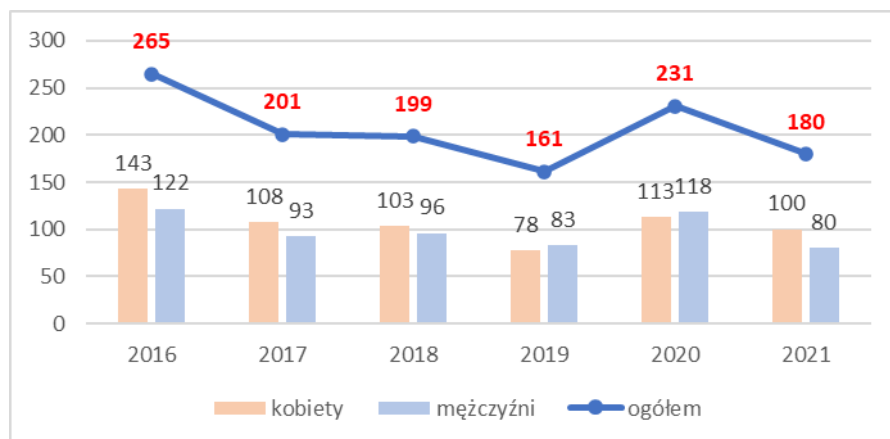
Udział Gminy Nadarzyn w pracach nad stworzeniem ww. dokumenty strategicznego pozwoli określić obszary współpracy jednostek samorządu terytorialnego, dzięki którym będą mogły one działać sprawniej i bardziej efektywnie. Będzie to rodzaj „umowy” akceptowanych przez wszystkie strony kierunków rozwoju metropolii warszawskiej i podstawa do ubiegania się przed JST tworzące metropolię warszawską o dodatkowe środki pomocowe w ramach ZIT w perspektywie unijnej na lata 2021-2027.

2.2. Rynek pracy

Na koniec grudnia 2021 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Pruszkowie zarejestrowanych było 180 osób bezrobotnych, w tym 100 kobiet. Zjawisko pandemii COVID-19 spowodowało wzrost ogólnego poziomu bezrobocia w całym kraju. W Polsce w grudniu 2020 r. stopa bezrobocia wynosiła 6,2%, w województwie mazowieckim 5,2%, a w powiecie pruszkowskim 3,6%. W gminie Nadarzyn odnotowano stopę bezrobocia na poziomie 3,3%, czyli niższą od stopy bezrobocia dla powiatu pruszkowskiego oraz znacznie niższą od stopy bezrobocia dla województwa mazowieckiego i kraju.

W wyniku sytuacji epidemicznej odnotowano znaczny wzrost liczby osób bezrobotnych (+70 osób), jednakże w 2021 r. liczba osób poszukujących pracę uległa zmniejszeniu o 51. Wskaźnik liczby osób bezrobotnych na terenie gminy nie powrócił do wielkości sprzed pandemii, co może świadczyć o potrzebie monitorowania sytuacji osób poszukujących pracy na lokalnym rynku.

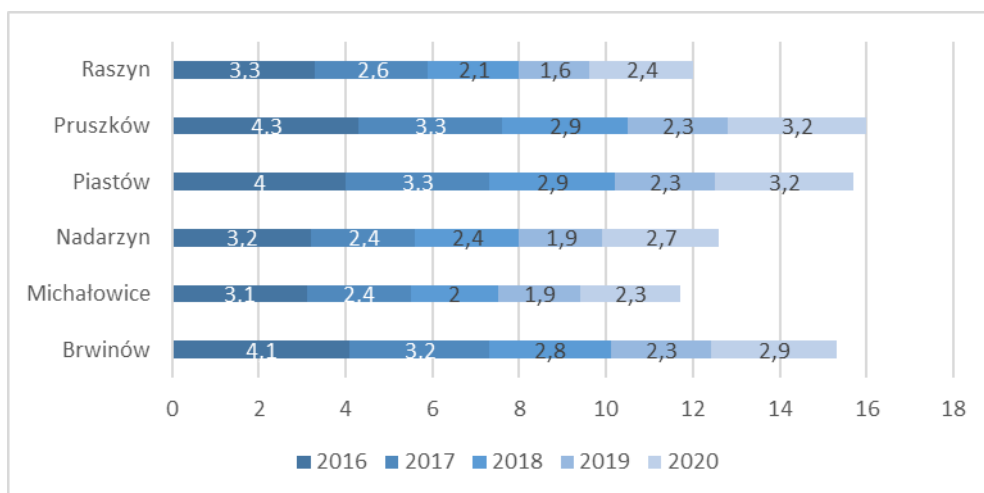
Wykres 17 Liczba osób bezrobotnych w gminie Nadarzyn w latach 2016-2021

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

Corocznie zmniejsza się udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Jest to sytuacja charakterystyczna zarówno dla gminy Nadarzyn jak i porównywanych gmin. W analizowanym okresie lat 2016-2020 udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wykazuje wartość na poziomie 2,7% i jest jednym z niższych w stosunku do wskaźnika innych gmin z powiatu pruszkowskiego. Warto podkreślić, że w 2020 r. wskaźnik ten z uwagi na panującą pandemię uległ zwiększeniu we wszystkich z analizowanych gmin w powiecie.

Wykres 18 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na tle grupy porównawczej

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

Analizując sytuację osób bezrobotnych w gminie Nadarzyn warto zwrócić uwagę na fakt, że większy odsetek osób pozostających bez zatrudnienia na lokalnym rynku pracy stanowią kobiety, co może wynikać z pełnienia przez nich innych ról społecznych. Kobiety zdecydowanie częściej świadomie podejmują decyzję o rezygnacji z pracy zawodowej na rzecz prowadzenia domu i wychowywania dzieci. W sytuacji wzmożonego wzrostu ludności ukraińskiej, w szczególności kobiet z dziećmi, udział bezrobotnych kobiet w stosunku do ogółu bezrobotnych może ulec zwiększeniu. Należy zatem monitorować zaistniałą sytuację na rynku pracy i podejmować działania przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu i zawodowemu tej grupy bezrobotnych.

Ważną grupę wśród bezrobotnych stanowią również osoby zaliczane do osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Zaliczane są do tych grup: kobiety, osoby młode do 30 roku życia, osoby starsze – po 50 roku życia oraz osoby długotrwale bezrobotne.

W 2021 r. odnotowano 93 osób długotrwale bezrobotnych. Osoby te często posiadają nieodpowiednie lub zdezaktualizowane kwalifikacje zawodowe, mają trudności ze znalezieniem pracy, co przyczynia się do pogorszenia ich jakości życia, zniechęcenia, strachu, braku aktywności społecznej, a co za tym idzie do wykluczenia społecznego. Wśród grupy osób bezrobotnych do 30. roku życia odnotowano w 2021 r. spadek liczby młodych osób bezrobotnych o 19 osób w porównaniu do roku 2016. Można zatem stwierdzić, że w ostatnim okresie osoby młode łatwiej znajdują zatrudnienie i szybciej zasilają grupę osób pracujących. Dane dotyczące osób bezrobotnych w wieku powyżej 50. roku życia w gminie także wskazują na zmniejszającą się liczbę osób bezrobotnych w tej grupie, z 89 w 2016 r. do 60 osób w 2021 r. Warto podkreślić, że sytuacja osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy w analizowanym okresie ulegała polepszeniu. Z roku na rok (oprócz okresu pandemii) odnotowuje się w gminie spadek liczby osób bezrobotnych w poszczególnych grupach wiekowych osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych.

Tabela 16 Liczba bezrobotnych z grup osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2016 -2021

Rok	Bezrobotni		Bezrobotni do 30 roku życia	Bezrobotni powyżej 50 roku życia	Długotrwale bezrobotni
	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Ogółem	Ogółem
2016	265	143	42	89	140
2017	201	108	35	61	99

2018	199	103	31	57	84
2019	161	78	33	55	65
2020	231	113	43	73	92
2021	180	100	23	60	93

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

PUP w Pruszkowie opublikował wyniki „Barometru zawodów 2022”. Zestawienie pokazuje prognozowane zapotrzebowanie na zawody na lokalnych rynkach pracy powiatu pruszkowskiego. Według badań w 2022 r. deficyt dotyka kilku branż, w których poszukiwani m.in.:

- pracownicy fizyczni z dziedziny fachowców, tj. betoniarze, brukarze, dekarze, stolarze, blacharze, elektrycy, elektromechanicy itp.;
- portierzy, woźni, dozorczy;
- kierowcy samochodów ciężarowych, autobusów;
- listonosze i kurierzy;
- nauczyciele do wszystkich typów szkół;
- opiekunki dla osób zależnych (dzieci i osób starszych, osób z niepełnosprawnością);
- pielęgniarze, pielęgniarke i położne;
- pracownicy służb mundurowych;
- sprzedawcy i kasjerzy.

Jednym z kierunków rozwoju polityki społecznej gminy Nadarzyn powinno być w dalszym ciągu zwrócenie uwagi na sytuację osób bezrobotnych oraz zapotrzebowania lokalnego rynku pracy. Realizując założenia i misję Strategii Rozwoju Powiatu Pruszkowskiego na lata 2015-2025 należy podjąć działania w celu podniesienia skuteczności aktywnego stymulowania zatrudnienia, aby ułatwić mieszkańcom znalezienie satysfakcjonującej pracy.

Rynek pracy w dobie napływu ludności ukraińskiej może w najbliższym czasie bardzo się zmienić. Z jednej strony można spodziewać się, że ludność ukraińska wypełni lukę braku pracowników na polskim rynku, z drugiej strony może zwiększyć się liczba osób bezrobotnych w Powiatowych Urzędach Pracy. Wszystko zależy od indywidualnego podejścia samych uchodźców, jak również od polityki państwa w zakresie ofiarowania pomocy uchodźcom wojennym. Niewątpliwie napływ potencjalnych nowych pracowników jest szansą wzrostu gospodarczego dla wielu regionów Polski. Dogodne warunki zatrudnienia, łatwość w załatwianiu spraw urzędowych oraz możliwość pozyskania wsparcia dla przedsiębiorców oferujących miejsca pracy dla uchodźców stanowi dobre rozwiązanie dla osób, które znalazły się przymusowo w naszym kraju w wyniku działań zbrojnych. Obecnie to na samorządach gminnych spoczywa obowiązek monitorowania sytuacji uchodźców ukraińskich, organizowanie dla nich pomocy i wsparcia oraz wyznaczenie dalszej drogi do ich usamodzielnienia się i zapewnienia godnych warunków życia.

Działalność rozwojowa gminy Nadarzyn w obszarze gospodarczym spójna jest z założeniami rozwojowymi Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+, poprzez wzrost konkurencyjności regionu i rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii. Rozwijająca się gmina pod względem oferowanych usług i towarów staje się miejscem konkurencyjnym dla m.st. Warszawy. Zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych, zawodowych i społecznych sprzyja procesowi osiedlania się nowych mieszkańców. Widoczny jest coraz bardziej rozwój dużych zakładów przemysłowych w gminie, gdzie funkcjonują takie firmy jak: 3M Poland, Schenker, Scania Polska, Wanzl, Volvo, Man, Mago, DAF Max Truck, Centrum Mody, czy Ptak Warsaw

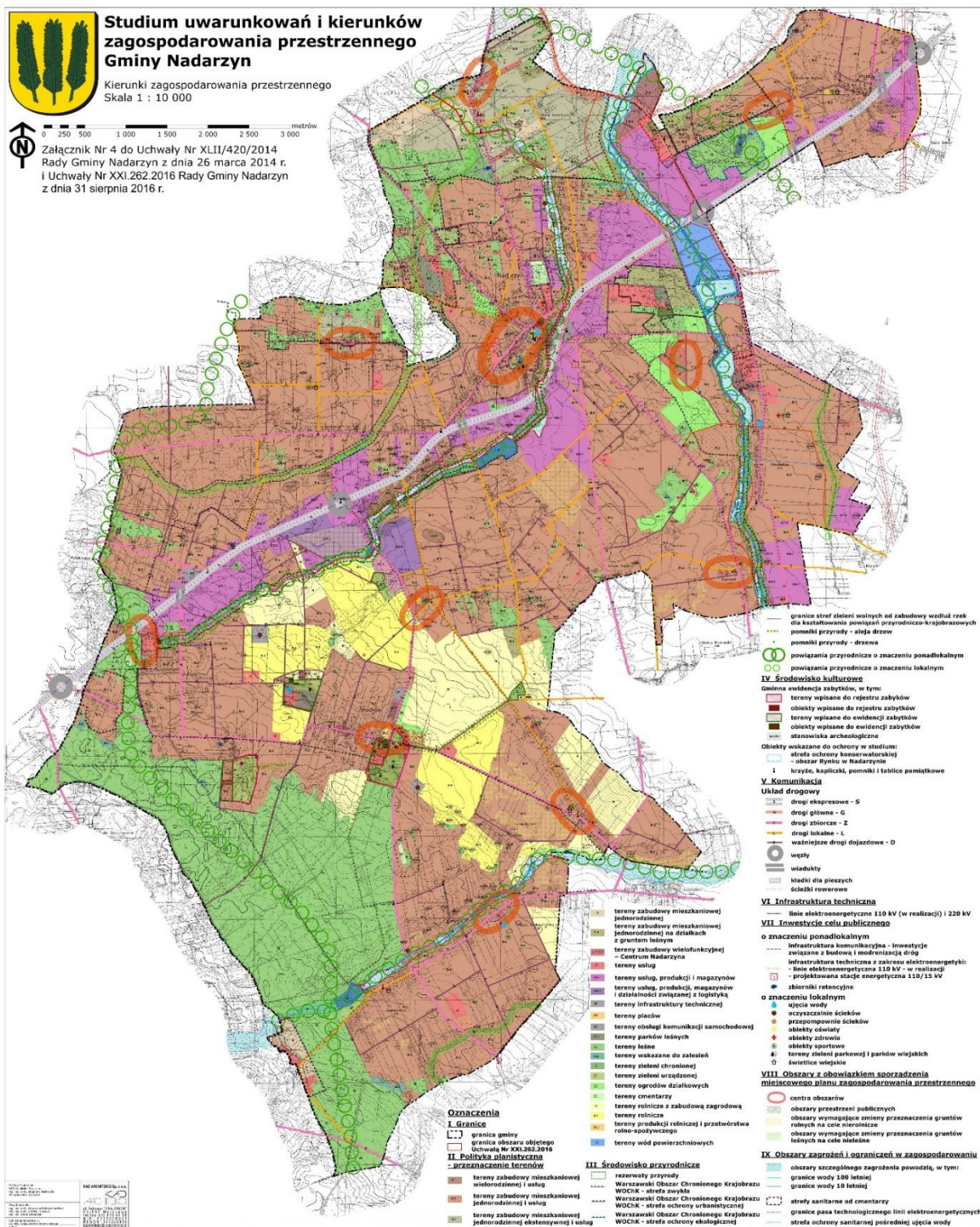
Expo. Dynamiczny rozwój gospodarczy gminy przyczynia się do realizacji założeń określonych w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ w następujących celach: „Rozwój wyspecjalizowanej gospodarki”, „Rozwój miast jako centrów aktywności gospodarczej”, oraz „Aktywizacja gospodarcza obszarów wiejskich”.

CZĘŚĆ 3: DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWEJ GMINY NADARZYN

3.1. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

W gminie Nadarzyn obowiązuje Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Nadarzyn, które zostało uchwalone uchwałą nr XLII/420/2014 Rady Gminy Nadarzyn z dnia 26 marca 2014 r. i uchwałą nr XXI/262/2016 Rady Gminy Nadarzyn z dnia 31 sierpnia 2016 r. Obowiązujące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest opracowaniem sporządzonym dla obszaru położonego w granicach administracyjnych gminy. Jest dokumentem wytyczającym ogólną politykę przestrzenną gminy, stanowiącym podstawową bazę w zakresie uwarunkowań i kierunków zagospodarowania do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Jest ono wyrazem poglądów i postanowień związanych z rozwojem gminy wynikających m. in. z uwarunkowań, celów i programów rozwoju oraz oczekiwań mieszkańców gminy związanych z zaspokojeniem potrzeb społecznych i gospodarczych. Ponadto uwzględnia zasady określone w koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju, ustalenia strategii rozwoju i planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz strategii rozwoju gminy.

Mapa 2 Studium uwarunkowań i kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Nadarzyn

Źródło: załącznik nr 4 do Studium, Kierunki zagospodarowania przestrzennego

Dotychczasowe przeznaczenie obszaru gminy zostało określone w postaci kierunków planowanego zagospodarowania - w dokumencie poprzedniej edycji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w postaci aktów prawa miejscowego - w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, które powstawały do chwili obecnej.

Mapa 3 Schemat objęcia terenów przez obowiązujące plany miejscowe (stan na luty 2020 r.)

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nadarzyn. TOM I – Uwarunkowania, Oficjalna strona BIP Urzędu Gminy Nadarzyn, <https://bip.nadarzyn.pl/802,zmiana-studium-gminy-nadarzyn> (dostęp: 24.03.2022 r.)

Na terenie gminy Nadarzyn obowiązuje 122 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które pokrywają ok. 86,7% obszaru gminy (stan na koniec 2022r.). Natomiast tereny nie pokryte planami stanowią prawie w całości tereny lasów oraz gruntów rolnych III klasy. Dla porównania gmina Michałowice posiada miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które obejmują jedynie 70,9% powierzchni gminy.

Walory przyrodnicze i kulturowe

Tereny gminy Nadarzyn położone są na obszarze atrakcyjnym pod względem turystycznym i rekreacyjnym. Perspektywiczne kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy stwarzają ramy przestrzenne dla jej zrównoważonego rozwoju, w tym rozwoju usług turystyczno-rekreacyjnych. Na terenie gminy można organizować wycieczki rowerowe (długość tras rowerowych w 2021 r. sięgnęła ponad 40 km), wycieczki piesze, grzybobrania, wędkować (m.in. w stawach w Parku w Młochowie) czy jeździć konno. Lasy na terenie gminy Nadarzyn podlegają pod Nadleśnictwo Chojnów i zajmują 1331,48 ha, co stanowi 18% całkowitej powierzchni gminy.

Tabela 17 Struktura lasów na terenie gminy Nadarzyn

Lasy	Powierzchnia [ha]
Lasy ogółem	1 331,48
Lasy publiczne ogółem	916,03
Lasy publiczne Skarbu Państwa	912,60
Lasy publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	906,70
Lasy publiczne gminne	3,43
Lasy prywatne ogółem	415,45

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nadarzyn na lata 2021-2024 z perspektywą do 2028 r., s. 57.

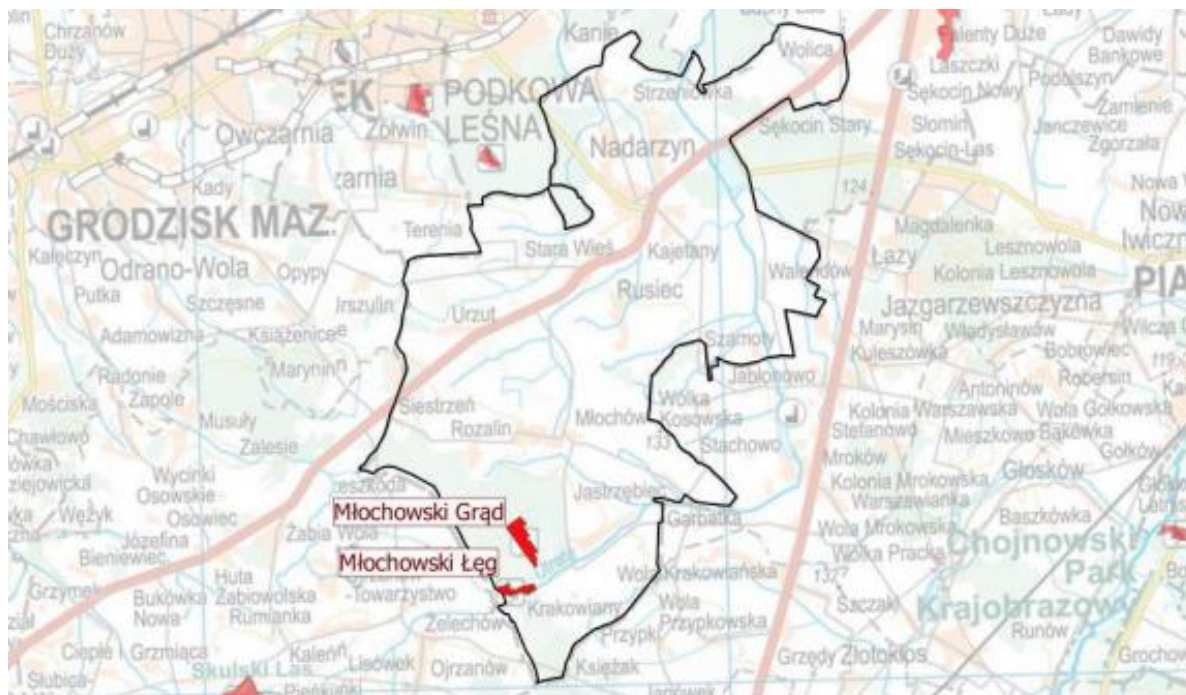
Na terenie gminy występują dwa obszary prawnie chronione, które zajmowały ogółem 3 302,0 ha, co stanowi 44,96% ogólnej powierzchni gminy. Rezerwat przyrody, tj. Rezerwat "Młochowski Grąd" oraz Rezerwat "Młochowski Łęg".

Rezerwat "Młochowski Grąd" – W Młochowskim Grądzie przeważają – jak wskazuje nazwa – zbiorowiska grądowe. Rezerwat powstał w 1983 r. zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego. Powierzchnia rezerwatu wynosi 27 ha. Teren objęto ochroną celem zachowania naturalnych zbiorowisk leśnych z zespołem grądu wysokiego i fragmentem boru mieszanego kontynentalnego. Drzewostan tworzy sosna z domieszką dębu szypułkowego i bezszypułkowego. W warstwie dolnej rośnie sam dąb, a wśród krzewów dominuje kruszyna i jarząb. Runo porasta borówka czarna, poziomka, szczawik zajęczy, konwalijka dwulistna oraz kosmatka wełnista. Część terenu zajmuje grąd wysoki z drzewostanem dębowo-sosnowym i dębowym liczącym 120–160 lat.

Rezerwat "Młochowski Łęg" - Nazwa rezerwatu Młochowski Łęg pochodzi od nazwy uroczyska, na terenie którego znajduje się rezerwat. Rezerwat został utworzony w 1984 r. na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego. Celem jego utworzenia jest ochrona lasu łęgowego z dominacją olchy i jesionu oraz fragmentu lasu grądowego w dolinie Utraty. Powierzchnia rezerwatu wynosi 12,4 ha. Drzewostan tworzy tu głównie olcha czarna z domieszką świerku i jesionu wyniosłego. W niższych piętrach rośnie czeremcha, malina, porzeczka czarna i czerwona, trzmielina oraz jarząb. W warstwie runa występuje pokrzywa, niecierpek, wietlica, wiązówka oraz kozłek lekarski. Pnie drzew porasta chmiel. Poza doliną Utraty w rezerwacie drzewostan buduje dąb szypułkowy, grab, sosna i miejscami świerk. Warstwa krzewów to leszczyna, grab, jarzębina i bez¹⁹.

¹⁹ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nadarzyn na lata 2021-2024 z perspektywą do 2028 r., s. 58-59.

Mapa 4 Rezerваты przyrody na terenie gminy Nadarzyn

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nadarzyn na lata 2021-2024 z perspektywą do 2028 r., s. 59.

Atrakcyjność turystyczno-rekreacyjna gminy Nadarzyn wynika z bliskiej odległości od Warszawy i znajdowania się na tym terenie obszarów o walorach przyrodniczo-turystycznych. Położone są one z dala od głównej trasy (droga ekspresowa S8) w rejonie południowym i północnym gminy.

Mapa 5 Szlaki turystyczne na terenie gminy Nadarzyn

Źródło: Oficjalna strona Urzędu Gminy Nadarzyn

<https://bip.nadarzyn.pl/802,zmiana-studium-gminy-nadarzyn> (dostęp: 24.03.2022 r.)

Przez teren gminy przebiega kilkanaście szlaków turystycznych odśladających przed turystami miejsca malownicze i ciekawe krajobrazowo i przyrodniczo. Są to następujące szlaki:

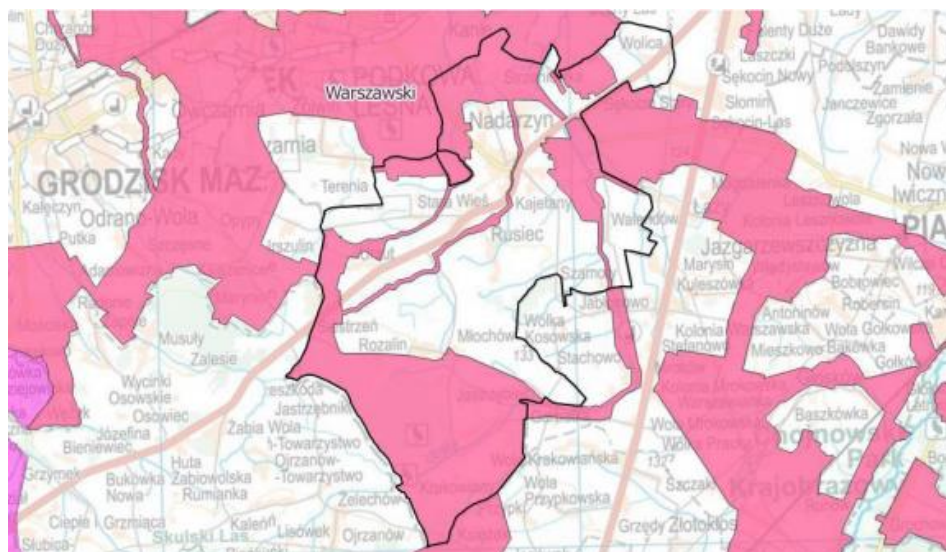
- **Znaki czerwone:** Zaborów – Kopytów - Rokitno – Brwinów – Podkowa Leśna – Lasy Nadarzyńskie – Na Dębaku – Popówek – Paszków – Lasy Sękocińskie – Maryłówka – Magdalena.
- **Znaki niebieskie** (szlak im. Jarosława Iwaszkiewicza): Brwinów – Stawisko – Podkowa Leśna – Karolin – Lasy Nadarzyńskie – rez. Zaborów – Nadarzyn – Lasy Sękocińskie – Paszków – uroczysko Chlebów – Komorów.
- **Znaki niebieskie** (szlak dolinek mazowieckich): Radziejowice – Grzymek – Ojcówek – Kulkówka Zarzeczna – Grodziska Mazowiecki – Przeszkoda – gajówka Rozalin – Las Młochowski – Krakowiany – dolina Turczynki – Tarczyn – Prace Duże – Łoś – uroczysko Łoś – Głusków Zielone.
- **Znaki zielone** (wzdłuż krawędzi Wysoczyzny Rawskiej): Młochów – Krakowiany – Nowiny – Żelechów – rezerwat „Skulski Las” – Skuły – Grzegorzewice – Radziejowice.
- **Znaki żółte** (przez Las Młochowski): Krakowiany – Las Młochowski – Rozalin

Szlak turystyczno-kulturowy na terenie gminy Nadarzyn jest szlakiem lokalnym, pomyślanym jako przygoda z historią i przyrodą. Centrum szlaku to XIX-wieczny park w Młochowie im. Janusza Grzyba, zrewitalizowany w latach 2007-2010. W parku proponowane są trasy turystyczne po okolicach – jedna w stronę lasów Młochowskich (stanowiących część „zielonego pierścienia Warszawy”), druga po najciekawszych miejscach w gminie (Nadarzyn, Walendów). Szlak jest częścią projektu pt.: „Centrum kultury, rekreacji i sportu - historyczny park w Młochowie - perełka Nadarzyna i Mazowsza - projekt kompleksowej rewitalizacji parku” finansowanego przez Gminę Nadarzyn i Unię Europejską ze środków EFRR w ramach RPO WM na lata 2007-2013²⁰.

Część obszaru gminy Nadarzyn objęta jest ochroną w ramach Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (WOChK). Przedmiotowy obszar wprowadzony został rozporządzeniem Wojewody Warszawskiego z dnia 27 września 1997 r. w sprawie utworzenia obszaru chronionego krajobrazu na terenie województwa warszawskiego. Obecnie podstawą prawną dla istnienia i wyznaczenia granic WOChK jest rozporządzenie Wojewody Mazowieckiego z dnia 13 lutego 2007 r. w sprawie Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Obejmuje on tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Tym samym realizowane jest zadanie ochrony obszarów cennych przyrodniczo (w tym objętych ochroną prawną) i przeciwdziałanie ich fragmentacji, które zostało ujęte w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+.

²⁰ Strategia Rozwiązywanie Problemów Społecznych Gminy Nadarzyn na lata 2021-2027, s. 50-51.

Mapa 6 Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu na terenie gminy Nadarzyn

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nadarzyn na lata 2021-2024 z perspektywą do 2028 r., s. 60.

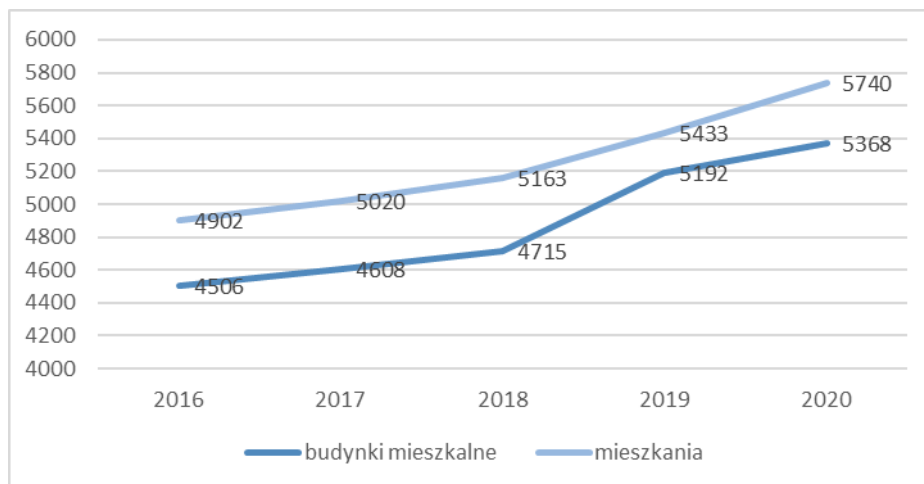
3.2. Infrastruktura i środowisko

Gospodarka mieszkaniowa

Na terenie gminy Nadarzyn występuje budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne (dominująca forma zabudowy) i wielorodzinne. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (stan na koniec 2020 r.) w gminie znajduje się 5 368 budynków mieszkalnych oraz 5 740 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 772 893 m². Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania w gminie wynosi 134,7 m² i jest znacznie większa od przeciętnej wielkości mieszkania oddanego do użytku w 2020 r. w powiecie pruszkowskim (98,9 m²) oraz w województwie mazowieckim (83,9 m²).

Utrzymujący się od wielu lat wzrost liczby mieszkańców w gminie Nadarzyn oraz szybki rozwój gospodarczy spowodował wzrost liczby nieruchomości, budynków i mieszkań na terenie gminy. W celu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych rynek nieruchomości na terenie gminy w ostatnich latach wykazuje tendencję szybko wzrastającą. Atrakcyjność gminy pod względem zamieszkania przekłada się na rozwój osadnictwa na terenie całej gminy. Powstają przede wszystkim nowe osiedla w zabudowie jednorodzinnej powstające na terenach, które niegdyś pełniły funkcje rolnicze a obecnie zostały objęte miejscowymi planami zagospodarowania.

Wykres 19 Liczba budynków mieszkalnych i mieszkań w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL²¹

Dynamikę zachodzących zmian na rynku nieruchomości w gminie można zaobserwować na podstawie porównania liczby nowo powstałych mieszkań w gminie z liczbą nieruchomości powstających w ostatnich latach na terenie wszystkich gmin z powiatu pruszkowskiego. Okazuje się, że w analizowanym okresie najwięcej mieszkań przybyło w gminie Nadarzyn, gdzie odnotowano wzrost liczby nowych mieszkań o 15%. W pozostałych gminach widoczny jest trend wzrostowy, jednakże nie przekracza on 10%.

Tabela 18 Dynamika rozwoju liczby mieszkań w gminie Nadarzyn na tle grupy porównawczej

Gmina	2016	2017	2018	2019	2020	Dynamika zmian
Brwinów	9 177	9 276	9 411	9 674	9 831	+7%
Michałowice	6 518	6 598	6 691	6 788	6 855	+5%
Nadarzyn	4 902	5 020	5 163	5 433	5 740	+15%
Piastów	9 014	9 071	9 122	9 236	9 297	+3%
Pruszków	24 931	25 393	25 807	26 377	27 453	+9%
Raszyn	7 159	7 234	7 316	7 420	7 674	+7%

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne: 97,74% mieszkań na terenie gminy przyłączonych jest do wodociągu, 96,17% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany, 94,56% mieszkań posiada łazienkę, 89,95% korzysta z centralnego ogrzewania, a 86,83% z gazu sieciowego.

Porównując powyższe dane dla gminy Nadarzyn z gminami z powiatu pruszkowskiego okazuje się, że ocena wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne jest zbliżona. Gmina Nadarzyn pod względem wyposażenia i dostępu mieszkań do instalacji techniczno-sanitarnych nie odbiega znacząco od pozostałych gmin w powiecie.

²¹ Brak danych w GUS BDL za 2021 r.

Tabela 19 Instalacje techniczno-sanitarne w gminie Nadarzyn na tle grupy porównawczej

Gmina	Mieszkania przyłączone do wodociągu	Wypożyczenie mieszkań w ujęciu spłukiwany	Wypożyczenie mieszkań w łazienkę	Korzystanie z centralnego ogrzewania	Korzystanie z gazu sieciowego
Brwinów	94,59	94,3	92,8	88,3	81,66
Michałowice	98,35	97,2	95,67	91,7	95,08
Nadarzyn	97,74	96,17	94,56	89,95	86,83
Piastów	97,31	96,27	94,04	86,38	93,94
Pruszków	97,52	95,97	93,95	89,11	76,98
Raszyn	98,05	97,49	96,38	93,33	96,94

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

Zauważalnym problemem w kontekście gospodarki mieszkaniowej w gminie Nadarzyn jest niewystarczający wzrost sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w stosunku do dynamiki powstawania nowych osiedli mieszkalnych. W kontekście planowanych działań inwestycyjnych należy uwzględnić w perspektywie najbliższego okresu zadania dotyczące rozbudowy oczyszczalni ścieków oraz sieci wodno-kanalizacyjnej obszarów nowopowstałych, aby tym samym zapewnić mieszkańcom odpowiednie warunki bytowe.

3.2.2. Infrastruktura drogowa i komunikacja

Przez teren gminy Nadarzyn przebiega droga ekspresowa S8 (Trasa Bohaterów Bitwy Warszawskiej 1920 r.) oraz drogi wojewódzkie nr 720 i 721. W gminie znajduje się także 43 km dróg powiatowych i 194,2 km dróg gminnych publicznych. Układ dróg w gminie zapewnia sprawne i wygodne połączenia wewnętrzne oraz powiązania Nadarzyna z gminami sąsiednimi. Położenie gminy Nadarzyn przy trasie Warszawa-Katowice oraz niewielka odległość od trasy Warszawa-Kraków stwarzają możliwość szybkiego i łatwego dojazdu do ekonomicznych centrów kraju: Łodzi, Wrocławia, Katowic i Krakowa, zaś niewielka odległość od Warszawy otwiera drogi na całą Polskę i Świat. Z Nadarzyna do centrum Warszawy jest ok. 25 km, do lotniska Okęcie 20 km. Odległości od tras szybkiego ruchu Warszawa-Kraków i Warszawa-Poznań wynoszą odpowiednio 7 i 20 km. Dogodność komunikacyjna jest ważnym atutem i wpływa pozytywnie na rozwój społeczno-gospodarczy całej gminy Nadarzyn. Gmina stała się „sypialnią” stolicy, która zapewnia warunki życia na wysokim poziomie, w otoczeniu licznych walorów przyrodniczych.

Drogi gminne na bieżąco i w miarę możliwości finansowych są modernizowane i rozbudowywane, a Infrastruktura drogowa dostosowywana jest stale do potrzeb mieszkańców gminy. Rozbudowywana jest infrastruktura drogowa poprzez budowę oświetlenia ulicznego, ciągów pieszych i rowerowych. Wiele inwestycji realizowanych jest w ramach pozyskanych środków zewnętrznych.

W roku 2020 zakończono budowę parkingu w ramach projektu Parkuj i Jedź w Gminie Nadarzyn, przy ul. Granicznej w Nadarzynie, gdzie poza sześcioma peronami autobusowymi powstało 225 miejsc dla samochodów osobowych (w tym 8 dla osób z niepełnosprawnościami) oraz 40 dla rowerów. Na „Parkuj i Jedź” zlokalizowano również zaduszony dworzec autobusowy z poczekalnią oraz punkt ładowania pojazdów z napędem elektrycznym. W ramach budowy wykonano również przebudowę skrzyżowania ul. Granicznej z drogą powiatową ul. Mszczonowską oraz ul. Tulipanową. „Parkuj i Jedź” stwarza możliwość podróżnym zostawienia samochodu osobowego na parkingu i skorzystania z

komunikacji zbiorowej. Dzięki możliwości zostawienia samochodu na przeznaczonym do tego parkingu, z jednej strony ograniczona zostanie ilość spalin, z drugiej – uporządkowana przestrzeń Nadarzyna. Jest to również duże ułatwienie dla podróżnych, którzy w jednym miejscu mają dostęp do komunikacji gminnej.

Inwestycja „Parkuj i Jedź” zrealizowana była w ramach osi priorytetowej IV „Przejdźcie na gospodarkę niskoemisyjną”, Działanie 4.3 „Redukcja emisji zanieczyszczeń powietrza”. Gmina Nadarzyn otrzymała dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 w wysokości ponad 4,6 mln zł.

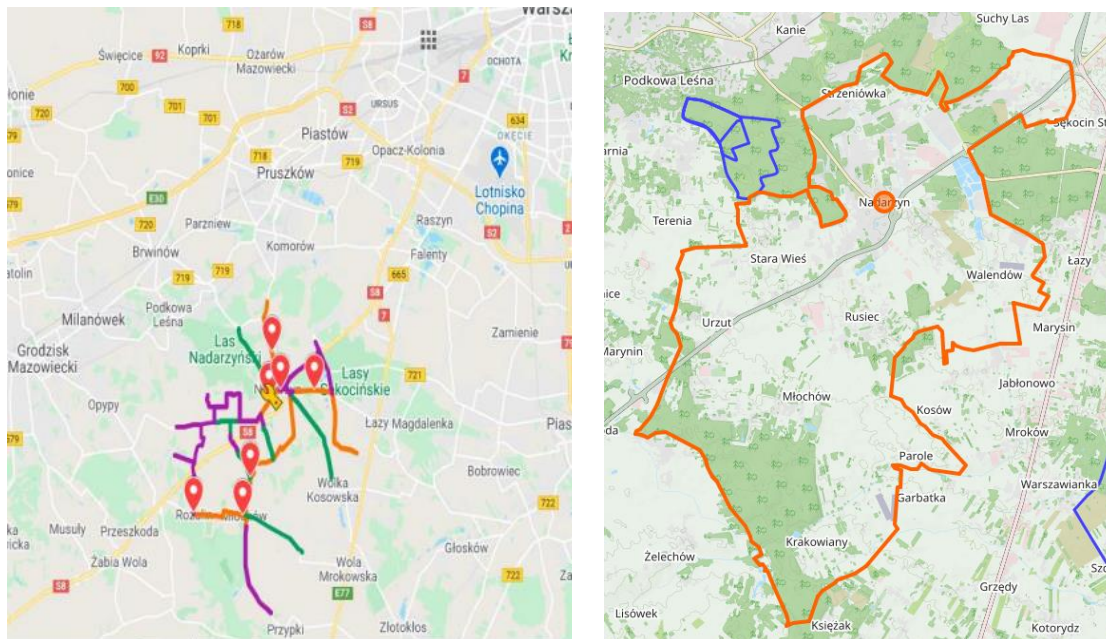
Zdjęcie 8 Realizacja projektu „Parkuj i Jedź w Gminie Nadarzyn”

Źródło: <https://www.google.com/> (dostęp: 24.03.2022 r.)

Szybki rozwój komunikacyjny na terenie gminy Nadarzyn widoczny jest również w kontekście rozwoju tras rowerowych. W ciągu ostatnich 4 lat na terenie gminy Nadarzyn powstała infrastruktura tras rowerowych, dzięki której możliwe jest przejechanie przez całą gminę poruszając się bezpiecznie specjalnie wyznaczonymi dla jednośladów drogami. W 2020 r. skończył się III etap budowy tras na terenie gminy w ramach ZIT - kolejny etap - RPO WM 2014 - 2020 - współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Działanie 4.3.2 „Mobilność miejska w ramach ZIT”. W ramach tego projektu na terenie gminy Nadarzyn wykonano 17,118 km tras rowerowych. Powstało także 6 punktów Bike & Ride - każdy z 10 miejscami postojowymi oraz dwa punkty serwisowe z miejscami do odpoczynku. Przedsięwzięcie było kontynuacją I i II etapu budowy tras na terenie gminy Nadarzyn. Przy trasach i wiatach rowerowych w 9 punktach na terenie gminy ustawiono tablice informacyjne z mapami. Znalazły się na nich także informacje o miejscach wartych zobaczenia, o zabytkach czy terenach rekreacyjnych. Wydany został również podręczny informator z mapą i z powyższymi informacjami dla amatorów dwóch kółek. W ubiegłym roku powstał także odcinek ciągu pieszo - jezdni do nowych basenów letnich w Strzeniówce oraz znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie terenów rekreacyjnych. W ostatnim czasie powstała trasa rowerowa w Ruścu, od drogi serwisowej przy trasie ekspresowej S8 do Zespołu Szkolno - Przedszkolnego przy ul. Osiedlowej. W ramach tej inwestycji powstało 1266 metrów nowej drogi rowerowej wzdłuż bardzo ruchliwej drogi powiatowej (aleja Kasztanowa). Ponadto, na rzecz MZDŁO obecnie powstaje dokumentacja projektowa trasa rowerowej łączącej gminę Nadarzyn z sąsiednimi gminami Podkowa Leśna i Brwinów. Trasy rowerowe służą mieszkańcom do bezpiecznego transportu komunikacyjnego, turystyki, są uczęszczane także przez rolników i wykorzystywane do treningów przez lokalny klub UKS Kolarz Nadarzyn. Z wykorzystaniem tej infrastruktury organizowane są także wycieczki rowerowe dla dzieci i młodzieży z placówek oświatowych znajdujących się na terenie gminy.

Mapa 7 Trasy rowerowe w gminie Nadarzyn

Źródło: Strategia Rozwiązywanie Problemów Społecznych Gminy Nadarzyn na lata 2021-2027, s. 48 oraz Oficjalna strona Urzędu Gminy Nadarzyn, <https://www.nadarzyn.pl/666,sport-i-turystyka> (dostęp: 23.03.2022 r.)

Komunikację w gminie na podstawie porozumienia zapewniają Miejskie Zakłady Autobusowe (MZA) Sp. z o.o., w której kontrolę nad realizacją zadań sprawuje dyrektor Zarządu Transportu Miejskiego miasta stołecznego Warszawy, Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej (PKS) z Grodziska Mazowieckiego obsługujące linię organizowaną przez gminę Nadarzyn oraz prywatne przedsiębiorstwo transportowe MIM-TRANS z Grodziska Mazowieckiego.

Gmina wychodząc na przeciw swoim Mieszkańcom w 2020 uruchomiła sześć bezpłatnych linii autobusowych na terenie Gminy Nadarzyn, tj.:

- 1) LINIA NR 1 - P+R Nadarzyn - Stara Wieś- P+R Nadarzyn,
- 2) LINIA NR 2 - P+R Nadarzyn – Rusiec - P+R Nadarzyn,
- 3) LINIA NR 3 P+R Nadarzyn – Parole (przez Rusiec, Młochów, Krakowiany, Wola Krakowiańska) - P+R Nadarzyn,
- 4) LINIA NR 4 P+R Nadarzyn – Urzut (przez Młochów, Rozalin) - P+R Nadarzyn,
- 5) LINIA NR 5 P+R Nadarzyn – Stara Wieś - Rusiec - P+R Nadarzyn,
- 6) LINIA NR 6 P+R Nadarzyn –Rusiec - Stara Wieś - P+R Nadarzyn,

Linie te mają na celu przewiezienie Mieszkańców z okolicznych wsi znajdujących się na terenie Gminy do centrum przesiadkowego P+R Nadarzyn z którego to odjeżdżają do Warszawy linie 711, 733 a z przystanku Węzeł Nadarzyn dodatkowo autobus linii 703. Miesięczny koszt dopłat do w/w linii wynosi ok 170.000,00 tysięcy.

Z P+R Nadarzyn można dojechać linią 60 do przystanku WKD w Nowej Wsi oraz przystanku SKM w Pruszkowie do której Gmina Nadarzyn dopłaca Powiatowi Pruszkowskiemu ok 175.000,00 tysięcy rocznie w formie dotacji celowej.

Z P+R Nadarzyn można również dojechać linią B7 do przystanku kolejki WKD w Otrębusach do której Gmina Nadarzyn dopłaca Gminie Brwinów rocznie ok. 74 tysiące.

W 2021 r. powiat grodziski, powiat pruszkowski oraz gminy Baranów, Błonie, Grodzisk Mazowiecki, Jaktorów, Milanówek i Żabia Wola utworzyły Związek powiatowo-gminny „Grodziskie Przewozy Autobusowe” (GPA). Od 1 stycznia 2022 r. Związek jest organizatorem powiatowo-gminnych linii autobusowych w ww. powiatach i gminach²².

3.2.3. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Analizując sytuację infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w gminie Nadarzyn stwierdza się potrzebę dalszej rozbudowy sieci i urządzeń kanalizacyjnych. W analizowanych latach 2016-2020 przybyło 20,3 km czynnej sieci kanalizacyjnej, w tym odnotowano 802 nowe przyłączenia. Z kolei sieć wodociągowa zwiększyła się o 11 km i odnotowano 878 nowych przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych.

Rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej jest konieczny z uwagi na szybki wzrost liczby nowych budynków, osiedli, jednakże i tak w stosunku do wielkości rozwoju mieszkalnictwa na terenie gminy wydaje się być on niewystarczający. W ramach rozwoju strategicznego gminy wskazane są inwestycje w rozbudowę oczyszczalni ścieków w Nadarzynie, Walendowie, Kostowcu oraz budowa nowej oczyszczalni celem obsługi mieszkańców wsi Krakowiany i Wola Krakowiańska. Widoczna jest także potrzeba rozbudowy stacji uzdatniania wody w Młochowie i Walendowie.

Tabela 20 Długość sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w latach 2016-2020

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]	132,0	135,5	145,0	149,8	152,3
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	3 164	3 409	3 689	3 761	3 966
Długość czynnej sieci wodociągowej [km]	157,0	158,5	162,0	164,5	168,0
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	5 119	5 344	5 354	5 747	5 997
Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej [%]	84,08	85,49	89,51	91,06	90,65

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL²³

Wraz z nowymi inwestycjami związanymi z urządzeniami technicznymi na terenie gminy zwiększa się wskaźnik zwodociągowania i skanalizowania gminy, który liczony jest jako iloraz liczby ludności korzystającej z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w stosunku do liczby ludności ogółem. W analizowanych latach 2016-2020 wskaźnik zwodociągowania gminy Nadarzyn wzrósł o 0,56%, a wskaźnik skanalizowania gminy o 4,94%.

Tabela 21 Wskaźnik zwodociągowania i skanalizowania gminy Nadarzyn w latach 2016-2020

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
wskaźnik zwodociągowania gminy	95,86	96,04	96,05	96,28	96,42
wskaźnik skanalizowania gminy	61,18	62,91	64,66	65,49	66,12

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

²² <https://www.nadarzyn.pl/plik,13977,2022-informacja-pdf.pdf> (dostęp: 24.03.2022 r.)

²³ Brak danych w GUS BDL za 2021 r.

W latach 2016-2020 nakłady inwestycyjne na terenie gminy zostały poniesione głównie na inwestycje w infrastrukturę techniczną. Wartość inwestycji obejmującej budowę kanalizacji sanitarnej w m. Stara Wieś wyniosła ponad 4 mln zł., budowa kanalizacji sanitarnej i sieci wodociągowej w Walendowie wykonana w 2020 r. wyniosła 469 tys. zł, a budowa kanalizacji sanitarnej w m. Rozalin (również zrealizowana w 2020 r.) wyniosła 1,8 mln zł. Koszt przebudowy dróg gminnych w zakresie budowy oświetlenia ulicznego w 2020 r. wyniósł ponad 494 tys. zł, a koszt budowy oświetlenia ulicznego na odcinku Młochów – Wola Krakowiańska (postępowanie przeprowadzone w 2019 r, zrealizowane w 2020 r.) wyniósł ponad 213 tys. zł.

3.3. Ochrona środowiska

3.3.1. Jakość powietrza

Zgodnie z art. 25 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska²⁴, Państwowy Monitoring Środowiska stanowi systemem pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku. Podstawowym celem monitoringu jakości powietrza jest uzyskanie informacji o poziomach stężeń substancji w otaczającym powietrzu oraz wyników ocen jakości powietrza. Pomiarom podlegają następujące substancje szkodliwe dla człowieka: dwutlenek siarki SO₂, dwutlenek azotu NO₂, tlenek węgla CO, benzen C₆H₆, ozon O₃, pył PM 10, pył PM 2,5, ołów Pb w PM 10, arsen As w PM 10, kadm Cd w PM 10, nikiel Ni w PM 10, benzo(a)piren B(a)P w PM 10. Polski indeks jakości powietrza stanowi informację o ocenie jakości powietrza wraz z dopuszczalnymi normami.

Tabela 22 Polski Indeks jakości powietrza

Polski indeks jakości powietrza	SO ₂ [µg/m ³]	NO ₂ [µg/m ³]	CO [µg/m ³]	PM ₁₀ [µg/m ³]	PM _{2,5} [µg/m ³]	O ₃ [µg/m ³]	C ₆ H ₆ [µg/m ³]
Bardzo dobry	0-50	0-40	0-2000	0-20	0-12	0-24	0-5
Dobry	50-100	40-100	2000-6000	20-60	12-36	24-70	5-10
Umiarkowany	100-200	100-150	6000-10000	60-100	36-60	70-120	10-15
Dostateczny	201-350	150-200	10 000-14 000	100-140	60-84	120-160	15-20
Zły	351-500	200-400	14 000-20 000	140-200	84-120	160-240	20-50
Bardzo zły	>500	>400	>20 000	>200	>120	>240	>50

Źródło: <https://powietrze.gios.gov.pl/>

Obowiązujący układ stref określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza, zgodnie z którym województwo mazowieckie podzielone zostało na następujące strefy:

- Aglomeracja Warszawska (PL1401),
- Miasto Płock (PL1402),
- Miasto Radom (PL1403),
- Strefa mazowiecka (PL1404).

Oceny jakości powietrza pod kątem ochrony zdrowia ludzi w województwie mazowieckim prowadzone są w 4 strefach. W ocenie pod kątem ochrony roślin uwzględnia się tylko strefę mazowiecką. Gmina Nadarzyn należy do strefy mazowieckiej.

²⁴ tj. Dz. U. z 2022 r., poz. 2556 z późn. zm.

W wyniku rocznej oceny jakości powietrza, wykonanej na podstawie danych za 2020 r. zostały określone strefy w województwie mazowieckim, w których należy podjąć określone działania w celu przywrócenia na danym obszarze obowiązujących standardów jakości powietrza. W poniższej tabeli zestawiono klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi - klasyfikacja podstawowa (klasa A lub C). Strefy, w których doszło do przekroczenia:

- dla zanieczyszczeń mających określone poziomy dopuszczalne:
 - pył zawieszony PM₁₀ (24-h): aglomeracja warszawska, strefa mazowiecka;
 - pył zawieszony PM_{2,5} (rok) fazy II: strefa mazowiecka;
- dla zanieczyszczeń mających określone poziomy docelowe: benzo(a)piren w pyłe zawieszonym PM₁₀ (rok) – aglomeracja warszawska, miasto Radom, strefa mazowiecka

Tabela 23 Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi - klasyfikacja podstawowa (klasy: A, C oraz A1, C1 dla pyłu zawieszonego PM_{2,5})

Nazwa strefy	Kod strefy	SO ₂	NO ₂	C ₆ H ₆	CO	O ₃	PM ₁₀	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	PM _{2,5}
Agglomeracja Warszawska	PL1401	A	A	A	A	A ¹	C	A	A	A	A	C	A1 ²
Miasto Płock	PL1402	A	A	A	A	A ¹	A	A	A	A	A	A	A1 ²
Miast Radom	PL1403	A	A	A	A	A ¹	A	A	A	A	A	C	A1 ²
Strefa mazowiecka	PL1404	A	A	A	A	A ¹	C	A	A	A	A	C	C1 ²

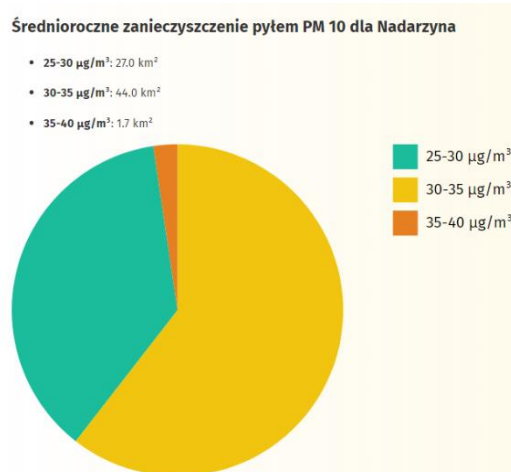
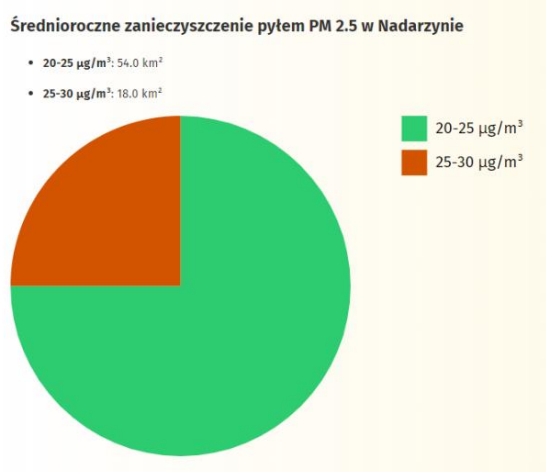
¹ Dla ozonu – poziom celu długoterminowego, strefy uzyskały klasę D2

² Dla pyłu PM_{2,5} – poziom dopuszczalny I fazy, strefa mazowiecka uzyskała klasę A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza dla województwa mazowieckiego za 2020 r., s. 93.

W wyniku rocznej oceny jakości powietrza, wykonanej na podstawie danych za 2020 r. z uwzględnieniem poziomów dopuszczalnych i docelowych przyjętych ze względu na ochronę roślin, dla wszystkich zanieczyszczeń strefa mazowiecka uzyskała klasę A. Gmina Nadarzyn charakteryzuje się umiarkowaną jakością powietrza. W ocenie średniorocznej odnotowano przekroczenia poziomu zanieczyszczenia powietrza pyłem PM₁₀ oraz PM_{2,5}. Według norm jakości powietrza określonych w dyrektywach Parlamentu Europejskiego i Rady UE, średnioroczny poziom dopuszczalny dla stężenia pyłów PM₁₀ wynosi 40 µg/m³, a dla PM_{2,5} 25 µg/m³.

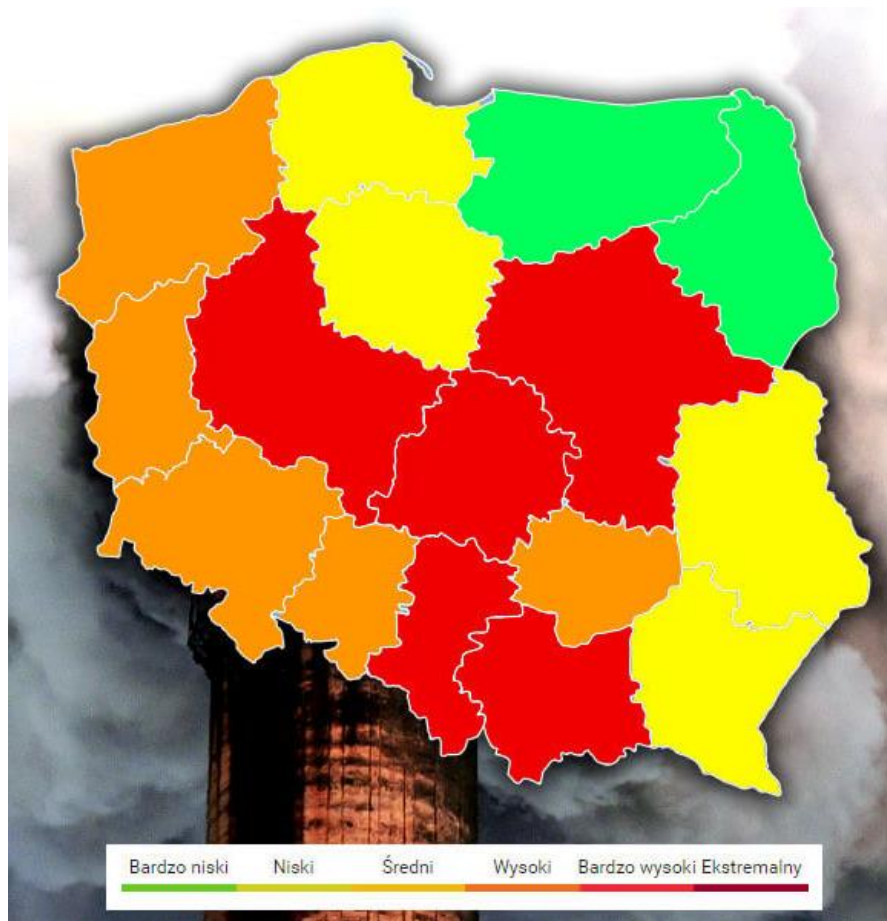
Wykres 20 Średnioroczne zanieczyszczenie pyłem PM_{2,5} i PM₁₀ w gminie Nadarzyn

Źródło: <https://ongeo.pl/geoportal/gmina-nadarzyn/zanieczyszczenie-powietrza>, (dostęp: 26.03.2022 r.)

SMOG to współczesne zagrożenie jakości powietrza w Polsce, powstające w głównej mierze przez działalność człowieka. Smog to zanieczyszczenia powietrza wielopierścieniowymi węglowodorami aromatycznymi. Powstają podczas niecałkowitego spalania wszystkich węglowodorów z wyjątkiem metanu. Jak wynika z centrum informacji o smogu (SMOGowe.info) województwo mazowieckie należy do strefy bardzo wysokiego zagrożenia jakości powietrza pod względem smogu.

Mapa 8 Mapa smogu w Polsce

Źródło: <https://smogowe.info/>, (dostęp: 26.03.2022 r.)

W dniu 8 września 2020 r. Sejmik Województwa Mazowieckiego uchwalił nowy Program ochrony powietrza (POP) dla wszystkich stref województwa mazowieckiego, tj. strefy aglomeracja warszawska, miasto Płock, miasto Radom oraz strefy mazowieckiej. Program powstał w oparciu o wyniki opracowanej w Głównym Inspektoracie Ochrony Środowiska „Rocznej oceny jakości powietrza w województwie mazowieckim, raport wojewódzki za rok 2018”. Zgodnie z programem w latach 2021-2026 wskazano 1673 kotłów do wymiany. Planuje się zlikwidowanie w każdym roku po 279 kotłów. Dane te są faktycznie dużo niższe, na podstawie inwentaryzacji źródeł ciepła dokonanej na zlecenie UG zinwentaryzowana ilość to 473 kotły podlegające wymianie w celu dostosowania do przepisów i norm ochrony powietrza. W związku z odnotowanymi przekroczeniami dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń w powietrzu pyłem PM 10 oraz PM 2,5 w województwie mazowieckim opracowany został Program ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu. Celem realizacji programu jest osiągnięcie wielkości stężeń poniżej poziomów dopuszczalnych i docelowego poprzez redukcję emisji:

- 44% dla PM₁₀,
- 57% dla PM_{2,5},
- 69% dla benzo(a)pirenu,
- 27% dla ditlenku azotu²⁵.

W Programie zostały określone konkretne działania, które zobowiązane są podjąć wszystkie samorządy w województwie, aby zakładane rezultaty zostały osiągnięte. Wśród zadań podstawowych wskazano:

- realizowanie działań krótkoterminowych
- przestrzeganie uchwały antysmogowej
- ograniczenie niskiej emisji, poprzez wymianę źródeł ciepła na bardziej ekologiczne,
- czyszczenie ulic „na mokro” i zakaz używania dmuchaw,
- edukację ekologiczną,
- kontrolę przestrzegania przepisów, poprzez coroczne sprawozdania z podejmowanych działań,
- dla gmin, w których wymiana kotłów nie przyniesie wystarczającego efektu ekologicznego lub z których napływ powinien być zmniejszony: zwiększenie powierzchni zieleni.

Program ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu nakłada na wszystkie gminy obowiązek realizacji niniejszego Programu, co przekłada się na podejmowanie działań zarówno przez samorząd gminy Nadarzyn jak i jej mieszkańców. Działania naprawcze, które skupiają się na wymianie źródeł ogrzewania mieszkań indywidualnych to jedno z zadań leżących po stronie osób fizycznych, jednakże wiele innych działań określonych w Programie zobowiązuje gminę do ich realizacji. W rozwoju gminy Nadarzyn na kolejne lata należy uwzględnić zagadnienia związane z ochroną klimatu oraz realizacji niniejszego Programu.

3.3.2. Utylizacja wyrobów zawierających azbest

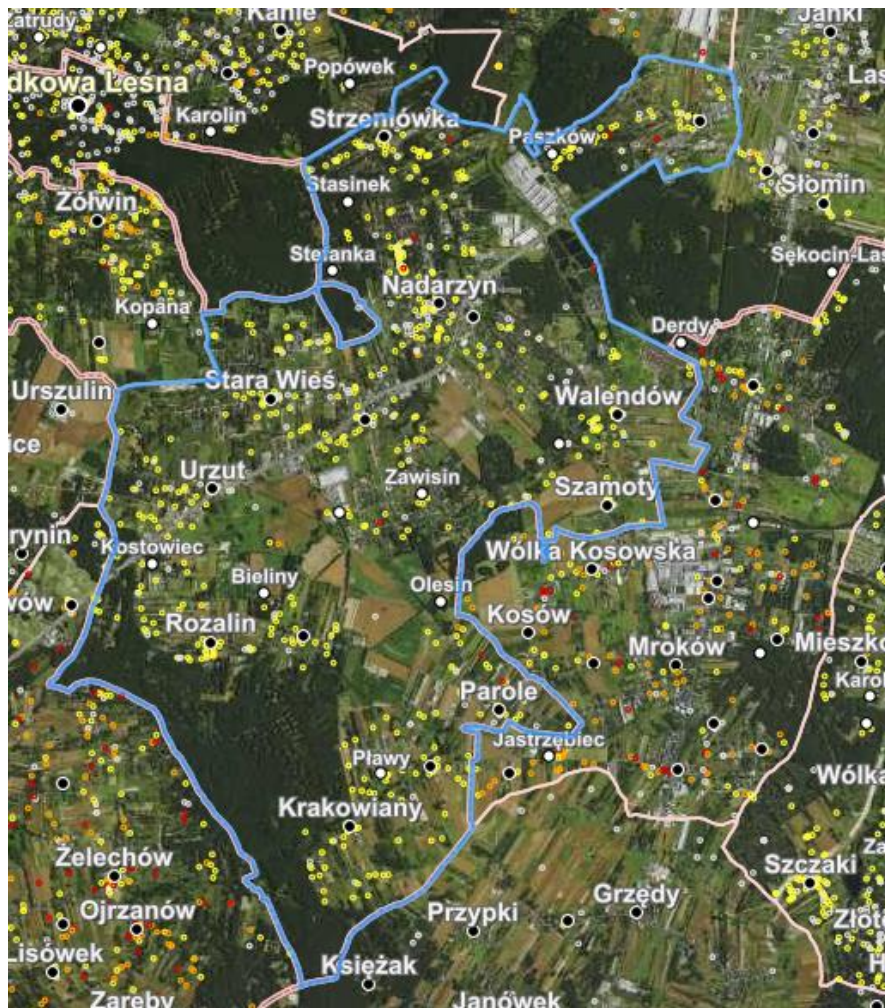
Zgodnie z Elektronicznym Systemem Informacji Przestrzennej do monitorowania realizacji „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” w gminie Nadarzyn zewidencjonowano łącznie 2888,629 Mg, a usunięto zaledwie 404,864 Mg wyrobów zawierających azbest. Założono, iż w pierwszym okresie zostanie usunięte 28% wyrobów azbestowych, w drugim okresie 35%, natomiast w ostatnim okresie pozostałe 37%.

Azbest jest zaliczany do substancji o udowodnionym działaniu rakotwórczym dla człowieka oraz o działaniu toksycznym przy narażeniu przewlekłym. Szkodliwość azbestu nie wynika z jego składu chemicznego, przyczyna szkodliwości tkwi w jego włóknistej strukturze. Niewidoczne dla oka i niewyczuwalne w dotyku włókna azbestu są najcieńszymi włóknami występującymi w przyrodzie, ich kumulowanie się w płucach powoduje zwykle po kilkunastu latach pojawienie się chorób azbestozależnych: pylicy azbestowej (azbestozy), raka płuca, zmian opłucnowych, międzybłoniaka opłucnej. Pył azbestowy nie tylko zanieczyszcza płuca, ale i mechanicznie je uszkadza. W związku z tym polityka ochrony środowiska powinna zmierzać do jak najszybszego usunięcia i zutylizowania materiałów zawierających azbest, które w dalszej mierze w dużej ilości występują na zadaszeniach wielu gospodarstw domowych w gminie. Według Państwowego Zakładu Higieny każdy kontakt

²⁵ Program Ochrony Powietrza, <https://www.nadarzyn.pl/768,grudzien?tresc=12495> (dostęp: 26.03.2022 r.)

z azbestem może być niekorzystny i należy go unikać, chociaż nie musi on wywołać skutków chorobowych. Możliwość kontaktu z azbestem należy zatem ograniczyć do minimum.

Mapa 9 Azbest na terenie gminy Nadarzyn w 2022 r.

Źródło: <https://esip.bazaazbestowa.gov.pl/>, (dostęp: 26.03.2022 r.)

W Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Pruszkowskiego na lata 2017-2019 z perspektywą na lata 2020-2023 wskazano, że jednym z celów racjonalnej gospodarki odpadami jest usuwanie i unieszkodliwianie azbestu. Cel ten ma być realizowany poprzez realizację gminnych programów usuwania azbestu. Gmina Nadarzyn aktywnie realizuje zadanie związane z unieszkodliwianiem wyrobów zawierających azbest, jednak jest on niewystarczający i powolny. W latach 2018 – 2020 dofinansowywano wywóz i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest. Liczba beneficjentów – 99, ilość zutylizowanych wyrobów – 204,55 Mg. Poniesiono na ten cel 155 198,66 zł ze środków własnych budżetu gminy²⁶.

3.4. Gospodarka odpadami komunalnymi

Nowy system gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Nadarzyn funkcjonuje od 1 lipca 2013 r., zgodnie z nowelizacją ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Na terenie jednostki odpady komunalne gromadzone i odbierane są w sposób selektywny w systemie workowym z uwzględnieniem następujących frakcji:

²⁶ Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Nadarzyn za lata 2018-2020, s. 11.

- papier,
- tworzywa sztuczne, opakowania tworzyw sztucznych,
- szkło,
- bioodpady,
- odpady zmieszane.

W Nadarzynie przy ul. Turystycznej 38 zlokalizowany jest Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych. Mieszkańcy gminy Nadarzyn w ramach ponoszonej opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi mogą dostarczać do PSZOK-u określone rodzaje odpadów.

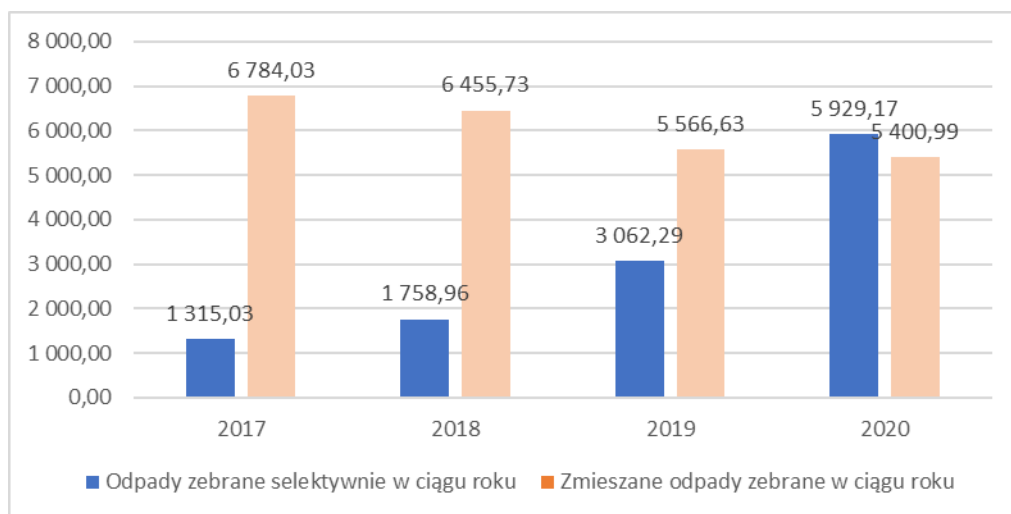
Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niektórych frakcji odpadów komunalnych, poziomy te wynoszą w roku 2019 odpowiednio: papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło – 40%, inne niż niebezpieczne odpady budowlane i rozbiórkowe – 60%. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 15 grudnia 2017 r. w sprawie poziomów ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji w 2019 r. wskaźnik ten wynosił 40% i zmniejsza się, aby w 2020 r. osiągnąć poziom redukcji wynoszący 35% masy odpadów. Osiągnięte poziomy recyklingu, odzysku oraz ograniczenia odpadów komunalnych przekazanych do składowania w 2019 r.: Poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia i odzysku odpadów budowlanych i rozbiórkowych innych niż niebezpieczne wynosił 98,24%, Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła wynosił 87,00%, natomiast poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazanych do składowania wynosił 0,15 %²⁷.

Od 1 stycznia 2022 r. obowiązują nowe zasady obliczania poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych. Na mocy rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie sposobu obliczania poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych zmianie uległ sposób obliczania poziomu przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych sprawozdawanych za 2021 r. i kolejne lata. Zgodnie z art. 3b. gminy są obowiązane osiągnąć poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych w wysokości co najmniej 20% wagowo - za rok 2021. Gmina Nadarzyn osiągnęła w 2021 r. poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych w wysokości 28,8%. Z kolei poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazanych do składowania w 2021 r. wynosił 0,63%. Powyższe dane wskazują na poprawiającą się działalność w zakresie ochrony środowiska i edukacji ekologicznej gminy.

Analizując dane dotyczące gospodarki odpadami komunalnymi stwierdza się, że systematycznie wzrasta ilość odpadów zebranych selektywnie. W 2020 r. stosunek zebranych odpadów selektywnie do odpadów zmieszanych wyniósł 52,3%, podczas gdy w 2017 r. wynosił on zaledwie 16,2%. W 2020 r. odebrano od mieszkańców 5 929,17 t odpadów segregowanych oraz 5 400,99 t odpadów zmieszanych. Mieszkańcy gminy Nadarzyn systematycznie podejmują działania na rzecz ochrony środowiska w zakresie racjonalnej gospodarki odpadami komunalnymi, co potwierdza, że edukacja ekologiczna realizowana w gminie przynosi pożądane skutki.

²⁷ Osiągnięte poziomy recyklingu, odzysku oraz ograniczenia odpadów komunalnych przekazanych do składowania w 2020 roku, <https://bip.nadarzyn.pl/424,gospodarka-odpadami-komunalnymi> (dostęp: 26.03.2022 r.).

Wykres 21 Ilość odpadów zebranych w gminie Nadarzyn w latach 2017-2020 [t]

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL²⁸

Dokonując analizy wskaźnika dotyczącego ilości odebranych odpadów selektywnych w relacji do ogółu odpadów komunalnych okazuje się, że gmina Nadarzyn charakteryzuje się największą dynamiką zmian. W każdej z analizowanych gmin w okresie lat 2017-2020 odnotowano wzrost ilości odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów. W gminie Nadarzyn wskaźnik ten wzrósł o 36,1%, co jest wynikiem bardzo satysfakcjonującym i potwierdzającym, że mieszkańcy gminy przykładają baczną uwagę do segregacji odpadów i dbania o własne środowisko.

Tabela 24 Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów w gminie Nadarzyn na tle grupy porównawczej [%]

Gmina	2017	2018	2019	2020	Dynamika zmian
Brwinów	36,8	36,7	41,6	37,6	+0,8
Michałowice	37,4	40,9	48	56,3	+18,9
Nadarzyn	16,2	21,4	35,5	52,3	+36,1
Piastów	28,2	32,3	34	41,4	+17,9
Pruszków	23,5	25,1	26,2	32,1	+8,6
Raszyn	21,1	24,3	24,3	44	+22,9

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

Słabą stroną uwarunkowań środowiskowych jest zaśmiecanie terenów cennych przyrodniczo i miejsc przydrożnych oraz „dzikie” wysypiska śmieci. Według danych GUS w 2020 r. na terenie gminy znajdowało się jedno nielegalne wysypisko odpadów o powierzchni 45 m², jednakże w ciągu roku zlikwidowano 24 nielegalne wysypiska, z których zebrano 30 t odpadów komunalnych.

3.5. Odnawialne źródła energii

Odnawialne źródła energii to źródła wykorzystujące w procesie przetwarzania energię wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalną, fal, prądów i pływów morskich, spadku rzek oraz energię pozyskiwaną z biomasy, biogazu wysypiskowego, a także z biogazu powstałego w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków albo rozkładu składowanych szczątków roślinnych i zwierzęcych.

²⁸ Brak danych w GUS BDL za 2021 r.

Schemat 1 Odnawialne źródła energii

Źródło: strona internetowa [technikum.net.pl](https://www.technikum.net.pl/www/index.php/odnawialne-zrodla-energii-oze), <https://www.technikum.net.pl/www/index.php/odnawialne-zrodla-energii-oze> (dostęp: 26.13.2022 r.)

Zgodnie z Programem Ochrony Środowiska na lata 2021-2024 z perspektywą do 2028 r. występuje znacząca liczba instalacji OZE. W szczególności, 271 instalacji OZE zostało zamontowanych na budynkach mieszkalnych jednorodzinnych w ramach projektu „OZE w Gminie Nadarzyn”. Projekt został zrealizowany i zakończony w 2018 roku. Rozwój odnawialnych źródeł energii jest bardzo intensywny w ostatnich latach. Zarówno indywidualni mieszkańcy gminy jak i samorząd podejmują działania w zakresie ograniczenia niskiej emisji poprzez instalacje paneli fotowoltaicznych oraz budowę budynków wykorzystujących technologię pasywną.

Strategia Rozwoju Elektromobilności Powiatu Pruszkowskiego na lata 2019-2040 zakłada, że w kolejnych latach zwiększy się udział mieszkańców zakupujących samochody elektryczne, wybierających miejskie środki komunikacji (również elektroniczne) oraz zwiększy się ruch rowerowy, jako alternatywa w stosunku do mobilności tradycyjnej. Na podstawie przytoczonych obserwacji założono hipotezę dotyczącą polityki powiatu pruszkowskiego z wykorzystaniem zasad zrównoważonego transportu, która zakłada:

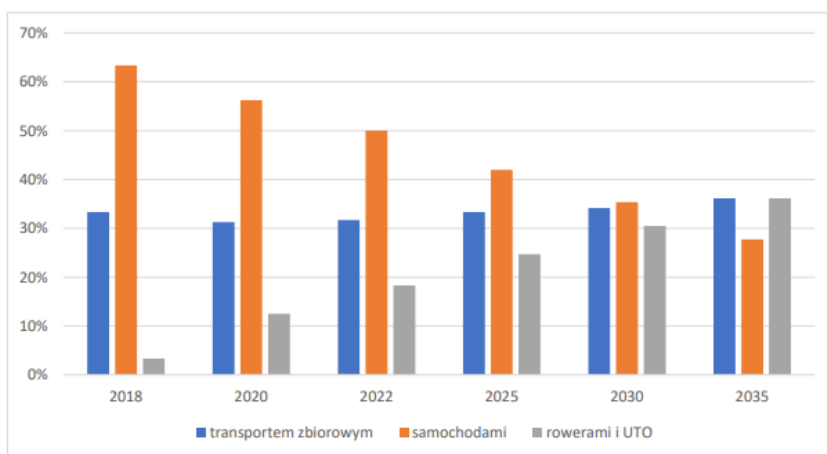
- doprowadzenie do zwiększenia udziału przewozów pasażerskich transportem zbiorowym przez stosowną politykę taborową, zwiększenie liczby kursów oraz polityką parkingową (ograniczenie parkowania w centrach miejscowości),
- rozwój sieci rowerowej wraz z ew. usługami roweru miejskiego mają doprowadzić do znaczącego wzrostu udziału tego ruchu (do poziomu 30% wszystkich podróży),
- prowadzenie działań na rzecz zmniejszenia wykorzystania samochodów osobowych, dla uzyskania udziału samochodu w przewozach na poziomie 28% (polityka parkingowa).

Wykres 22 Zmiany proporcji podziału ruchu na środki transportu (hipoteza)

Źródło: Strategia Rozwoju Elektromobilności dla powiatu pruszkowskiego na lata 2019-2040, s. 74.

Wykres 23 Zmiany ilościowe podziału zadań przewozowych (hipoteza)

Źródło: Strategia Rozwoju Elektromobilności dla powiatu pruszkowskiego na lata 2019-2040, s. 74.

Realizacja polityki rozwoju elektromobilności na terenie powiatu pruszkowskiego jest prowadzona przez gminy na podstawie opracowywanych w uchwałach gminnych Strategii Rozwoju Elektromobilności, które posiadają już gminy Pruszków, Michałowice, Raszyn oraz miasto Piastów.

Działalność rozwojowa gminy Nadarzyn w obszarze środowiskowo-przestrzennym spójna jest z założeniami rozwojowymi Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+, poprzez wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju gminy i poprawy jakości życia jej mieszkańców. Wdrożenie i realizacja programów ochrony środowiska jest kluczowym zadaniem w obszarze środowiskowym. Potencjał przyrodniczy i kulturowy stanowi ważny obszar budowania kapitału społecznego i gospodarczego. Gmina Nadarzyn jest atrakcyjnym miejscem do zamieszkania z uwagi na wysokie walory przyrodnicze, które zapewnia swoim mieszkańcom. Zlokalizowanie gminy w otoczeniu lasów stwarza warunki do „odpoczynku” od warszawskiego zgiełku i ruchu ulicznego. Zwiększanie atrakcyjności turystycznej województwa powinno być realizowane poprzez wykorzystanie potencjału przyrodniczego i kulturowego obszarów wiejskich, gminnych, które posiada gmina Nadarzyn i poprzez działania wynikające z założeń rozwoju województwa mazowieckiego, m.in. rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej, rozwój infrastruktury kultury, rozwój wydarzeń i projektów kulturalnych, wspieranie prac konserwatorskich i rewitalizacyjnych obiektów i obszarów zabytkowych oraz kulturowych.

Realizacja polityki ochrony środowiska w gminie Nadarzyn spójna jest z planowanymi działaniami w ramach rozwoju województwa mazowieckiego także w zakresie m.in. ochrony obszarów cennych przyrodniczo (w tym objętych ochroną prawną) i przeciwdziałania ich fragmentacji, ochrony przed zanieczyszczeniem powietrza, kształtowania świadomości ekologicznej, zwiększania wykorzystania odnawialnych źródeł energii, termomodernizacji budynków oraz wymiany nieefektywnych źródeł ciepła na ekologiczne.

ZAŁĄCZNIK 2. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY NADARZYN

MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY NADARZYN

1. Wprowadzenie

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy jest podstawą do formułowania celów rozwojowych z uwzględnieniem interesu publicznego, w tym ładu przestrzennego. Podstawą prawną dla opracowania modelu jest znowelizowana ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tj. Dz.U. z 2023 r. poz. 225, 412). Model struktury funkcjonalno-przestrzennej prezentuje pożądane kierunki rozwoju przestrzennego określonego terytorium/obszaru w danym horyzoncie czasowym. Przedstawia on zmiany, jakie powinny zaistnieć w przestrzeni, by zrealizować wyznaczone cele strategiczne oraz osiągnąć efekty tych celów. Ujęcie przestrzenne interwencji planowanych w sferze gospodarczej lub społecznej ma priorytetowe znaczenie dla rozwoju. Przestrzeń stanowi kluczowy zasób. To w niej przebiegają lub na nią oddziałują wszystkie procesy społeczne, gospodarcze, przyrodnicze. Z jednej strony stanowi więc uwarunkowanie rozwoju, z drugiej zaś podlega licznym zmianom, które wynikają z prowadzonych działań.

W poniższym dokumencie znajdują się ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie oraz Obszary strategicznej interwencji (OSI) wraz z zakresem planowanych najważniejszych działań. Poniższy model funkcjonalno-przestrzenny wiąże zagadnienia społeczno-gospodarcze z przestrzennymi i odnosi się do strategii wojewódzkiej – Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ przyjętej uchwałą 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 r.

2. Struktura funkcjonalno-przestrzenna – stan obecny

Gmina Nadarzyn położona jest na południowy-zachód od Warszawy i znajduje się w bezpośrednim zasięgu oddziaływania stolicy. Bliskie położenie Warszawy ma bardzo istotny wpływ na rozwój gminy, jak też zagospodarowanie przestrzenne i planowanie inwestycji. Przez gminę przebiega trasa ekspresowa S8 zwana Trasą Bohaterów Bitwy Warszawskiej 1920 r. łącząca (przez Autostradę A1 na wysokości Piotrkowa Trybunalskiego) Warszawę ze stolicą Górnego Śląska – Katowicami. Lokalizacja tak ważnej osi transportowej o znaczeniu krajowym powoduje podział przestrzeni gminy na 2 części: północno-zachodnią i południowo-wschodnią. Pierwsza z nich charakteryzuje się wyższym poziomem urbanizacji z uwagi na położenie Nadarzyna oraz równie dynamicznie rozwijającej się Starej Wsi, Strzeniówki czy Wolicy. Część południowo-wschodnią tworzą w dużej mierze obszary rolne, w tym uprawy działkowe, oraz lasy – głównie mieszane i iglaste. Istotnymi jednostkami osadniczymi w strukturze przestrzennej w tej części gminy są również rozwijający się z dużą dynamiką Rusiec oraz wsie charakteryzujące się nieco mniejszym tempem rozwoju: Urzut, Kajetany, Rozalin czy Walendów.

Układ struktur osadniczych tworzą głównie wsie reprezentujące dwa typy: wielodrożnice oraz ulicówki. Analiza danych Corine pozwala jednoznacznie stwierdzić, że rozwój zabudowy będzie oddziaływał bezpośrednio na tereny upraw trwałych, łąk oraz gruntów ornych. Rozwój osadnictwa związany jest ściśle z przebiegiem trasy ekspresowej S8, wzdłuż której konieczne jest ograniczanie rozwoju zabudowy mieszkaniowej na rzecz rozwoju funkcji logistycznej. W tym zakresie należy podejmować działania na rzecz rozwoju infrastruktury technicznej wzdłuż dróg lokalnych oraz dróg zbiorczych mając na względzie poprawę stanu technicznego tych ciągów komunikacyjnych.

3. Rozwój zabudowy i polityka przestrzenna

Tereny zabudowane cechują się wysoką koncentracją w części północnej. Obserwuje się ponadto stały proces dogęszczania zabudowy mieszkaniowej. Największa ekspansja terenów zabudowanych następuje jednak w centrum gminy w pobliżu miejscowości Nadarzyn. W związku z rozwojem funkcji

mieszkaniowej oraz silnym rozwojem funkcji usługowo – produkcyjnej w szczególności logistycznej wskazana jest zmiana funkcji w niektórych obszarach. Przewiduje się, że część terenów rolnych zostanie przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową lub pod inwestycje usługowo – przemysłowe. Wskazuje się również możliwości przekształcania zabudowy mieszkaniowej w zabudowę usługowo – przemysłową.

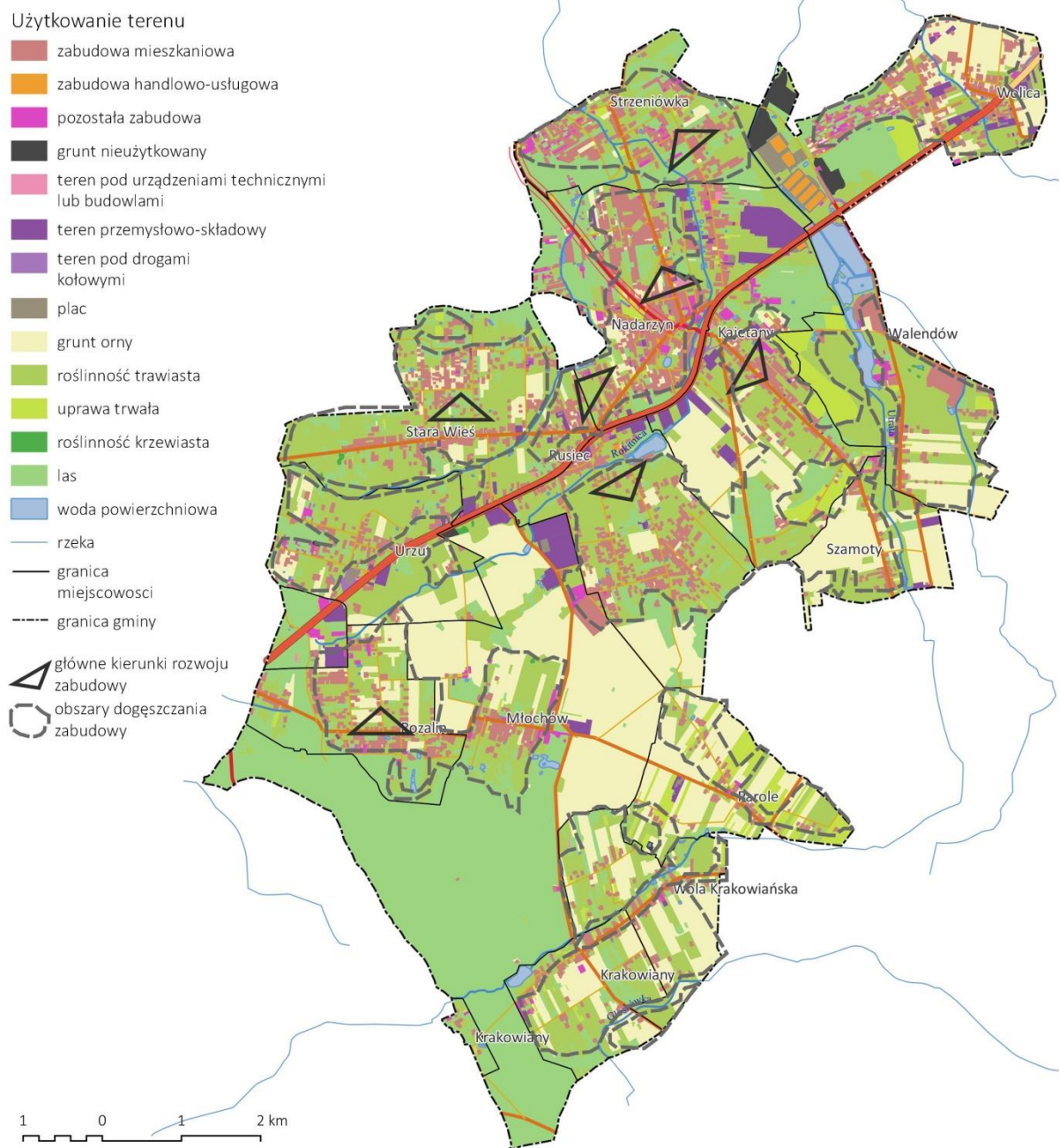
Jednocześnie właściwe wydaje się przeznaczenie małych kompleksów leśnych występujących pomiędzy zabudową mieszkaniową lub usługową pod zabudowę spójną z przeznaczeniem terenów otaczających taki kompleks. Potencjał w zakresie rozwoju funkcji rekreacyjnych dla mieszkańców Gminy jak również osób przyjezdnych wykazują miejscowości w południowej części gminy, tj. Krakowiany, Wola Krakowiańska, Młochów i Rozalin.

Obok rozwoju nowych funkcji priorytetowe są inwestycje infrastrukturalne. Gmina w związku z dynamicznym rozwojem funkcji mieszkaniowej stara się zapewnić wszystkim mieszkańcom dostęp do infrastruktury technicznej. W celu polepszenia jakości życia mieszkańców gminy konieczne jest intensyfikowanie działań w tym zakresie i koncentracja środków na budowę kanalizacji, sieci wodociągowej, ciągów pieszo-rowerowych oraz dróg.

Intensywne procesy urbanizacyjne wymagają planowania wielu inwestycji z odpowiednim wyprzedzeniem. W celu utrzymania kontroli nad zagospodarowaniem terenów potrzebne są precyzyjne i sprawne instrumenty zarządzania. Gmina sukcesywnie uchwała miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Na terenie Gminy obowiązują 122 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego tj. gmina pokryta jest planami w 86,7%. Pozostałe 15,3% to w znacznej części tereny lasów oraz tereny rolne. A więc polityka przestrzenna gminy będzie polegać przede wszystkim na zmianie planów już istniejących poprzez dostosowanie ich do zmieniających się dynamicznie potrzeb. W szczególności zakłada się przeznaczanie terenów dotychczas przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniowo - usługową na tereny usługowe lub usługowo – przemysłowe.

Zasadne będzie ograniczanie rozwoju zabudowy mieszkaniowej w sąsiedztwie trasy S8 na rzecz zabudowy usługowej i przemysłowej. Rozwój zabudowy mieszkaniowej w kierunku północnym od drogi ekspresowej S8 powinien polegać przede wszystkim na dogęszczaniu istniejącej zabudowy. Natomiast zabudowa mieszkaniowa w południowej części gminy powinna rozwijać się głównie w kierunku południowym, z uwzględnieniem od zachodu naturalnej bariery Lasu Młochowskiego oraz występującymi w centralnej części tego obszaru terenami rolnymi należącymi do Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin. Oczekiwanym procesem jest sukcesywne dogęszczanie zabudowy, a więc przeznaczanie w pierwszej kolejności pod zabudowę terenów najbliższych terenom najgęściej zabudowanym. Takie działanie ma swoje uzasadnienie przede wszystkim w zrównoważonym i ekonomicznym rozwoju sieci infrastruktury technicznej. Kierunki rozwoju zabudowy wskazane na mapie (mapa 10) te obszary, gdzie dogęszczanie zabudowy powinno następować w pierwszej kolejności. Są to tereny na północ lub na południe od trasy S8 oraz na północ od ulicy Młochowskiej w miejscowości Rozalin. Pozostałe obszary charakteryzują się luźniejszą zabudową, więc procesy urbanizacyjne powinny zależeć od innych czynników przestrzennych, tj. dostępność do istniejącej infrastruktury technicznej i dostępności komunikacyjnej.

Mapa 10 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Nadarzyn - Polityka przestrzenna i użytkowanie terenu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUGiK oraz <https://www.geoportal.gov.pl/>

4. Rozwój sieci komunikacyjnej i powiązań funkcjonalnych

Oś rozwojową gminy stanowi droga ekspresowa S8. Gmina, wykorzystując swoje dogodne położenie komunikacyjne zarówno na tle powiązań regionalnych jak też krajowych, stara się wykorzystać szanse rozwojowe związane z wysokim potencjałem inwestycyjnym. Droga ekspresowa S8 – która powinna stanowić barierę przestrzenną, jest w efekcie elementem integrującym ośrodki funkcjonalne w gminie. Dzięki lokalizacji węzłów drogowych (Paszków, Nadarzyn, Młochów) oraz bliskiemu położeniu węzła drogowego dróg krajowych S8 i 7, powiązania komunikacyjne w gminie oraz z gminą są niezaprzeczalnym atutem dla potencjalnych inwestorów, w tym inwestorów indywidualnych. W gminie wyznaczono strefy rozwoju centrów logistycznych dla firm i przedsiębiorców. Planowane

inwestycje drogowe na szczeblu regionalnym poprawią połączenie w kierunku północnym do autostrady A2. Istotną inwestycją dla gminy jest wybudowanie Paszkowianki, która przeniesie ruch tranzytowy z centrum miejscowości poza jej obręb. W Nadarzynie krzyżują się drogi o znaczeniu ponadlokalnym, co świadczy o randze gminy. Połączenie drogą ekspresową z Warszawą ma znaczenie strategiczne z uwagi na silne powiązania funkcjonalne (dojazdy mieszkańców do pracy).

Ośrodki funkcjonalne w modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej wyznaczono na podstawie struktury funkcji terenów ujętych w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (załącznik Nr 4 do Uchwały Nr XLII/420/2014 Rady Gminy Nadarzyn z dnia 26 marca 2014 r. i uchwały nr XXI.262.2016 Rady Gminy Nadarzyn z dnia 31 sierpnia 2016 r.). Wskazano zatem 5 ośrodków o funkcji mieszkaniowej (Nadarzyn, Stara Wieś, Rusiec, Krakowiany i Strzeniówka), 1 ośrodek o funkcji mieszkaniowej i leśnej (Rozalin), 3 ośrodki o funkcji mieszkaniowej i produkcyjno-usługowej (Kajetany, Rusiec, Szamoty), 2 ośrodki o funkcji mieszkaniowo-rolniczej (Parole, Wola Krakowiańska), 1 ośrodek o funkcji mieszkaniowo-rolniczej i usług publicznych (Młochów), 3 ośrodki o funkcji produkcyjno-usługowej i logistycznej (Kostowiec, Młochów, Wolica), 1 ośrodek o funkcji leśno-rekreacyjnej (Krakowiany) oraz 1 ośrodek wielofunkcyjny (Nadarzyn) pełniący funkcję mieszkaniową, administracyjną, usług publicznych, handlowo-usługową, gospodarczą i logistyczną.

Mapa 11 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Nadarzyn - Komunikacja i rozwój funkcji

Znaczenie ośrodka funkcjonalnego

Centra obszarów funkcjonalnych

- ośrodek o funkcji leśno-rekreacyjnej
- ośrodek o funkcji mieszkaniowej
- ośrodek o funkcji mieszkaniowej i leśnej
- ośrodek o funkcji mieszkaniowej i produkcyjno-usługowej
- ośrodek o funkcji mieszkaniowo-rolniczej
- ośrodek o funkcji mieszkaniowo-rolniczej i usług publicznych
- ośrodek o funkcji produkcyjno-usługowej i logistycznej
- ośrodek wielofunkcyjny

Sieć drogowa

- droga ekspresowa
- droga główna ruchu przyspieszonego
- droga główna
- droga zbiorcza
- droga lokalna
- postulowane inwestycje drogowe w PZP MOF Warszawy

Węzeł komunikacyjny wg rangi

- regionalna
- ponadlokalna
- lokalna

Sieć energetyczna

- linia energetyczna wysokiego napięcia
- linia energetyczna średniego napięcia

Źródło: opracowanie własne oraz <https://www.geoportal.gov.pl/> oraz <https://wody.isok.gov.pl>

5. Ochrona środowiska przyrodniczego i ochrona przeciwpowodziowa

Na terenie gminy Nadarzyn znajdują się obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Informacje o aktualnych obszarach zagrożenia powodziowego przedstawione są na mapach zagrożenia powodziowego i mapach ryzyka powodziowego podanych do publicznej wiadomości w dniu 22

października 2020 r. poprzez ich umieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Klimatu i Środowiska (art. 171, ust. 5 ustawy Prawo wodne). Obszary zagrożone powodzią są częściowo zainwestowane (centra logistyczne, zabudowa mieszkaniowa). W szczególności zagrożone są obszary położone w północnej, wschodniej i centralnej części gminy wzdłuż rzek Utrata (miejscowości: Wolica, Walendów, Kajetany) oraz Zimna Woda (miejscowości: Nadarzyn, Rusiec, Młochów, Urzut). Ponadto zagrożone są również obszary w południowej części gminy nad Utratą (miejscowości: Parole, Krakowiany). Dla wymienionych obszarów wskazuje się konieczność budowy zbiorników retencyjnych oznaczonych na mapie.

Obszar gminy Nadarzyn pokryty jest w 18% lasami. W południowej części gminy znajdują się obszary ścisłej ochrony – rezerваты: Młochowski Grąd i Młochowski Łęg. Lasy w tej części gminy powinny być chronione przed ekspansją zabudowy. Obszar ten, włączając część miejscowości Wola Krakowiańska, Rozalin, Młochów i Parole znajduje się w obrębie obszaru chronionego krajobrazu. Ponadto obszary te wyznaczone są w północnej i centralnej części gminy wzdłuż rzek oraz na terenach leśnych. W kontekście planowania przestrzennego obszary chronionego krajobrazu powinny zostać uwzględnione przy planowaniu rozwoju zabudowy. Szczególnie istotna jest, w ramach tworzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, ochrona krajobrazu przyrodniczego i kulturowego. Konieczne jest przy tym zrównoważone planowanie rozwoju zabudowy, planowanie nasadzeń drzew wzdłuż ciągów komunikacyjnych oraz wprowadzenie zasad budowy nowych obiektów spójnych z krajobrazem.

6. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Polityka przestrzenna gminy skupia się na rozwoju zabudowy mieszkaniowej, funkcji logistycznej oraz zapewnieniu ładu przestrzennego. Rekomendacje dla polityki przestrzennej opracowano z zachowaniem spójności z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego i brzmią następująco:

- **Działania w zakresie opracowania zmiany istniejących dokumentów** planistycznych ze szczególnym uwzględnieniem obszarów o dynamicznie rozwijającej się funkcji usługowo – przemysłowej, w szczególności logistycznej oraz szybkiego rozwoju zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.
- **Rozwój mieszkalnictwa.**
- **Wykorzystanie potencjału położenia geograficznego** – dobrej dostępności komunikacyjnej, sąsiedztwa Warszawy, obecności terenów atrakcyjnych z uwagi na walory krajobrazowe i przyrodnicze – pod kątem rozwoju gospodarczego, mieszkalnictwa, promocji gminy w zakresie turystyki i inwestycji zewnętrznych.
- **Zrównoważone gospodarowanie przestrzenią** – w szczególności w zakresie przeznaczania terenów pod zabudowę mieszkaniową poprzez zapobieganie negatywnym skutkom antropopresji na terenach cennych przyrodniczo,
- **Sprawne planowanie w przestrzeni** – logiczne i oparte na potrzebach mieszkańców lokalizowanie różnego rodzaju kompleksów usługowych, uwzględnianie potencjalnych konfliktów przestrzennych w procesach planowania, planowanie inwestycji celu publicznego zgodnie z potrzebami mieszkańców.
- **Kierowanie się zasadami ładu przestrzennego w planowaniu przestrzeni** w aspekcie estetycznym, społecznym, gospodarczym, środowiskowym i funkcjonalnym.
- **Rozwój infrastruktury rekreacyjnej** i rewitalizacja terenów i obiektów turystycznych.
- **Rozwój agroturystyki.**

- **Budowa ciągów pieszko-rowerowych, tras rowerowych i edukacyjnych, szlaków konnych.**
- **Planowanie przestrzenne uwzględniające ochronę terenów najcenniejszych pod względem przyrodniczym.**
- **Inwestycje w zakresie sieci kanalizacyjnych, w szczególności oczyszczalni ścieków, w tym budowa i modernizacja.**
- **Rozwój sieci wodociągowej.**
- **Rozwój sieci energetycznej** w celu zapewnienia potrzeb mieszkańców w związku z szybkim rozwojem zabudowy mieszkaniowej.
- **Budowa połączeń szynowych,** współpraca na rzecz budowy i rozwoju połączeń.
- **Rozwój sieci drogowej,** w tym budowa skrzyżowań bezkolizyjnych w celu poprawy bezpieczeństwa na drogach, poprawa jakości dróg gminnych.
- **Zapewnienie spójności w planowaniu przestrzennym w układzie wertykalnym:** na poziomie lokalnym ze szczeblem krajowym i regionalnym – uwzględnienie w planowaniu rozwoju przestrzennego inwestycji krajowych i wojewódzkich.
- **Zapewnienie spójności w planowaniu przestrzennym w układzie horyzontalnym:** uwzględnienie i konsultowanie dokumentów planistycznych z samorządami w skali lokalnej, ponadlokalnej oraz w ujęciu regionalnym i krajowym w celu zapewnienia ciągłości struktur przestrzennych.
- **Uspójnienie zasad dotyczących walorów estetycznych nowych inwestycji,** podczas opracowywania zmiany planów miejscowych dla obszarów przeznaczanych pod zabudowę.
- **Ochrona obszarów o nieprzekształconych lub stosunkowo mało zmienionych walorach przyrodniczych i krajobrazowych,** oraz uwzględnianie pozostałych działań ochronnych w zakresie ochrony krajobrazu, poprzez odpowiednie zapisy w planach miejscowym
- **Ograniczenie przeznaczenia pod zabudowę podlegającą ochronie przed hałasem terenów narażonych na ponadnormatywne oddziaływanie infrastruktury transportowej.**
- **Uwzględnienie infrastruktury transportu rowerowego** przy planowaniu zintegrowanego systemu transportu, w tym planowanie rozbudowy tras rowerowych o zasięgu ponadgminnym.
- **Usprawnianie systemu dróg wojewódzkich,** spójnego przestrzennie z systemem dróg krajowych – współpraca z instytucjami odpowiedzialnymi.
- **Rozwój połączeń komunikacją publiczną z Warszawą.**
- **Rozwój terenów inwestycyjnych** poprzez wyznaczanie terenów pod inwestycje w planach zagospodarowania przestrzennego, rozwój infrastruktury technicznej, promocję gminy.

7. Obszary strategicznej interwencji, funkcjonalne i problemowe w dokumentach krajowych i wojewódzkich

Gmina Nadarzyn położona jest w obrębie wydzielen obszarów specjalnych, które zostały wyznaczone w strategicznych i planistycznych dokumentach krajowych i wojewódzkich. Przez obszary specjalne rozumie się:

- OF (obszary funkcjonalne),
- OSI (obszary strategicznej interwencji),
- OP (obszary problemowe),
- OW (obszary wzrostu).

W poniższej tabeli zestawiono obszary specjalne, które obejmują gminę Nadarzyn²⁹.

Tabela 2. Obszary specjalne obejmujące gminę Nadarzyn

Lp.	Typ obszaru	Nazwa	Nazwa dokumentu
1.	OF	Miejski Obszar Funkcjonalny Warszawy (istniejący biegun wzrostu)	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze
2.	OF	Wiejskie obszary funkcjonalne uczestniczące w procesach rozwojowych	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego
3.	OF	Sochaczewsko-grójecki obszar żywicielski	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego
4.	OF	Tereny o potencjale do kształtowania zielonego pierścienia Warszawy	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego
5.	OF	Strefy ochrony krajobrazów kulturowych poza pasmami rzecznyymi	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego
6.	OSI	Warszawski-zachodni	Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentów krajowych i wojewódzkich

Z uwagi na zaliczenie Gminy Nadarzyn do **Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Warszawy (istniejący biegun wzrostu)** zasadne będą działania zgodne z zapisami Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze. Warszawa wraz z miejskim obszarem funkcjonalnym, obejmującym region NUTS 2 Warszawski stołeczny, pełni funkcję ośrodka metropolitalnego o znaczeniu europejskim. W przypadku Warszawy i jej miejskiego obszaru funkcjonalnego niezbędne jest dalsze wzmacnianie współpracy ponadlokalnej dla podtrzymania i rozwoju funkcji obszaru jako istniejącego bieguna wzrostu, zarówno w skali województwa, jak i kraju. Takie podejście pozwoli uzyskać wyższą efektywność, lepszą koordynację i skuteczność prowadzonych działań, zwłaszcza w obliczu wysokiej dynamiki procesów rozwojowych zachodzących w MOFW. Przełoży się to także pozytywnie na wzmacnianie powiązań MOFW z całym obszarem województwa mazowieckiego. Ponadto przyczyni się do rozwoju funkcji metropolitalnych obszaru i budowania jego pozycji konkurencyjnej w skali europejskiej i światowej. Sprzyjać powyższemu będzie koncentracja współpracy na:

- działaniach wspólnych dla wszystkich MOF,
- budowaniu konkurencyjności na bazie innowacji, cyfryzacji, przemysłu przyszłości, wysoko wykwalifikowanych kadr, jak również korzyści wynikających z koncentracji funkcji administracyjnych.

²⁹ Zgodnie z mapą na str. 168 Strategii ZRWIR 2030 Gmina znajduje się również w zakresie OF Gminy powolnego tempa rozwoju spowodowanego poziomem zadłużenia. Delimitacja jest jednak błędna z uwagi na faktyczną dobrą sytuację finansową gminy.

Z uwagi również na zaliczenie Gminy Nadarzyn do **Warszawsko-zachodniego obszaru strategicznej interwencji (OSI – problemowe)** zasadne będą działania zgodne z zapisami Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze. Interwencja w OSI warszawsko-zachodnim zorientowana będzie na poprawę koordynacji rozwoju nowych funkcji, związanych z intensywnym procesem urbanizacji, prowadzącym do powstawania konfliktów przestrzennych i chaosu przestrzennego. Działania w OSI warszawsko-zachodnim skoncentrowane będą na wskazanych poniżej obszarach.

1. Wsparcie bardziej trwałego i zrównoważonego rozwoju poprzez:

- dbałość o cenne zasoby środowiska naturalnego oraz ochronę zasobów przyrodniczych i terenów rolnych przed presją antropogeniczną,
- rozwój skoordynowanej oferty inwestycyjnej,
- rozwój strefy okołolotniskowej lotniska Warszawa-Modlin, w tym budowę bezpośredniego połączenia kolejowego z lotniskiem,
- wdrażanie przyjaznych dla środowiska rozwiązań technologicznych w przedsiębiorstwach.

2. Poprawa dostępności do infrastruktury komunalnej i usług społecznych poprzez:

- rozbudowę i modernizację infrastruktury komunalnej,
- poprawę dostępności do usług publicznych w zakresie edukacji, ochrony zdrowia i opieki senioralnej,
- modernizację systemu gospodarki odpadami – wdrażanie gospodarki o obiegu zamkniętym,
- zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych.

A. Dokumenty krajowe

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności, 2013, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Załącznik do uchwały nr 16 Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2013 w sprawie przyjęcia Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności, Monitor Polski 2013, poz. 121.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, Warszawa, wrzesień 2019 r.
- Krajowa Polityka Miejska 2023, 2015, Ministerstwo Rozwoju, Uchwała nr 198 Rady Ministrów z dnia 20 października 2015 r. w sprawie przyjęcia Krajowej Polityki Miejskiej, Monitor Polski, poz. 1235.
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030, Uchwała nr 123 Rady Ministrów z dnia 15 października 2019 r.

B. Dokumenty na szczeblu województwa

- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze, Uchwała nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 r.
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, Uchwała nr 22/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2018 r.